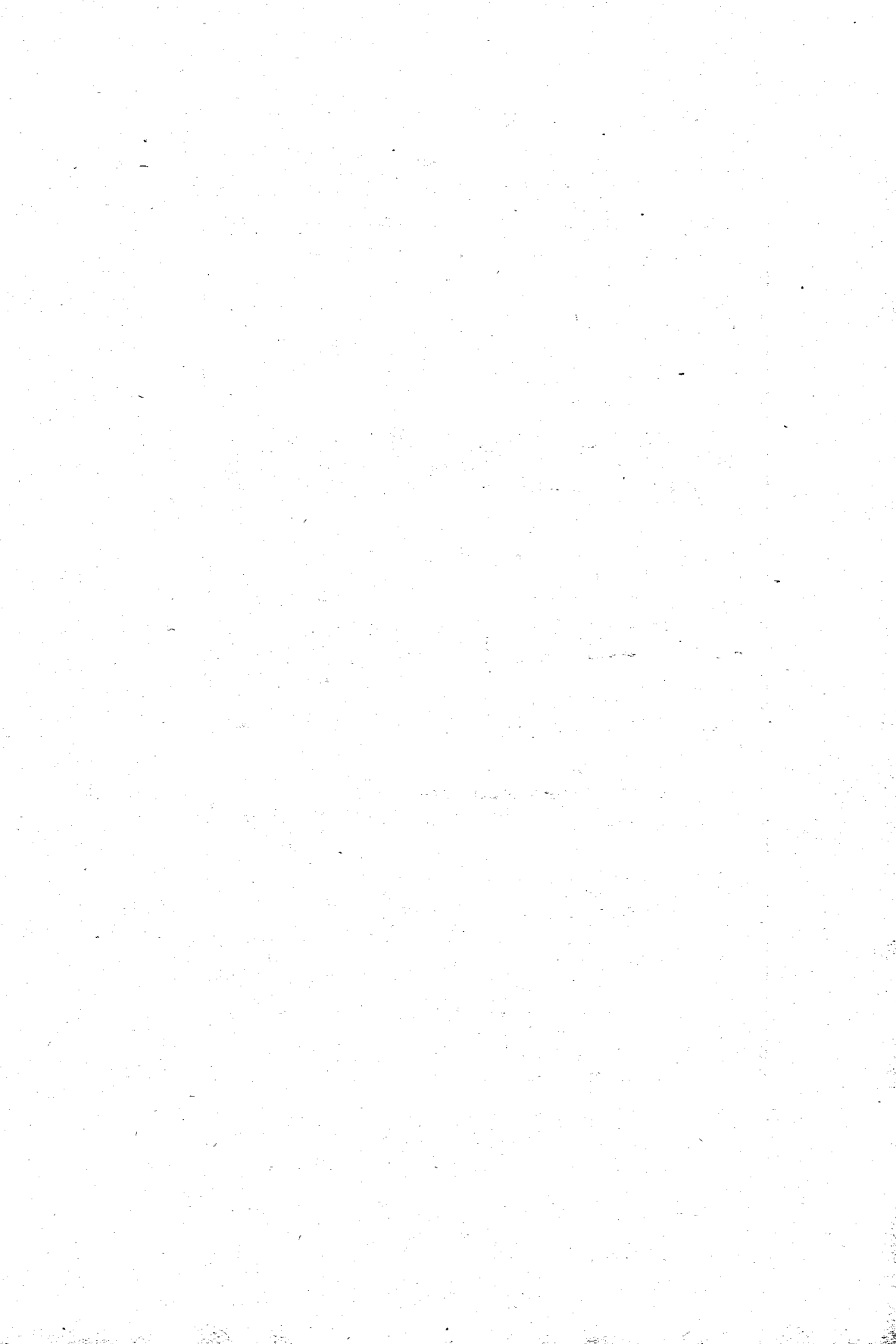
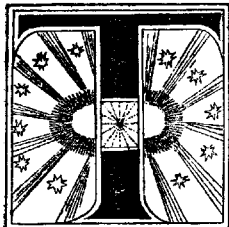

* RÁJ *

ZPĚV PRVÝ

*Básník slibuje,
že o slávě ráje
poví tolik, kolik
si mohl zachova-
vatí v paměti.*

*Vzývání
Apollona, boha
poesie.*

OHO, jenž dává všemu pohyb, sláva
vesmírem proniká a zaskvívá se,
v té části víc a jinde méně žhavá. 3
V nebi, jež víc se sluní v jeho jase,
já byl a zřel, co nevysloví ani,
kdo odtamtud se dolů vrátí zase. 6
Když už se blíží k splnění svých přání,
myšlenka naše tak se zahloubává,
že paměť nepostačí spěchat za ní. 9
Však co mi dala svaté říše sláva,
z níž celé poklady v mém duchu zbyly,
to zpěvů mých teď látka bude pravá. 12
Apollo dobrý, nádobou své síly
mě učiň k poslední mé práci v čase,
jaké si žádáš, než dáš vavřín milý. 15
Až dosud jeden vrchol na Parnase
mi postačil, teď na obou však budu
zápolit o zbytek své cesty k spáse. 18
Přiď, dýchej v srdce mé, to hnízdo bludů,
jako jsi dýchal tenkrát, kdy jsi hravě
Marsya vytrh' z pochvy jeho údů. 21
Ó božská moci, dáš-li se mi právě
tak, abych moh' království blaženého
ukázat stín, jenž zůstal tkvě v mé hlavě, 24
já dosáhnu milého stromu tvého
a jeho listím ověncím si skráně,
tebou i látkou stav se hodným jeho. 27
Tak zřídka, otče, ruce vztáhnou na ně
císař či básník, aby ctěni byli
- to vinou lidských snah a k jejich haně - 30

že v delfském božstvu radost by v té chvíli penejské ratolesti budit měly, po sobě žízeň v někom vzbouzejí-li.	33
Z jiskřičky drobné vzejde plamen skvělý: snad po mně poprosí kdos lepším hlasem, aby ho z Cirrhy lépe vyslyšeli.	36
Z rozličných ústí vychází svým časem svítlna slunce nad světem; kde ale pojí se čtverý kruh s tří křížů jasem, tam v lepší běh za lepší hvězdou dále spěchajíc vychází a po svém zvyku vosk světa chystá si a pečetí víc stále.	39 42
Takové ústí vedlo potom k vzniku zde večera, tam jitra; zde noc černou, tam bílý měli den. V tom okamžiku já Beatrici vlevo obrácenou jsem uviděl, jak do slunce se dívá: sotva tak orlové se k němu ženou.	45 48
A druhý paprsek jak vycházívá ven z prvního a vzhůru zase letí jak ten, kdo touhu po návratu mívá, tak mrav můj z jejího, jenž do paměti vešel mi zrakem, vzal své rozdychtění: já do slunce si troufal pohleděti.	51 54
<i>Pozemský ráj.</i> Mnoho je dovoleno tam, co není zde možno člověku vzít na své plece, neboť je ráj pro všechna pokolení.	57
Já nesnášel je dlouho, ale přece tolik, že viděl jsem je jiskřit celé jak železo, jež vyjde žhavé z pece.	60
Mně zdálo se v té záři rozhořelé, že přidán ke dni den, jak Všemohoucí by nebesům dal druhé slunce skvělé.	63
Upřeně na ty kruhy nehynoucí zírala Beatrice, a já na ni od hůry odvrácený pohled vroucí	66

- jsem upíral, proměněn znenadání,
jak Glaucus po té trávy okusení,
čimž druhem stal se bohům mořských plání. 69
- Per verba* vyjádřit by znadlidštění
nebylo lze, však příklad stačí asi
těm, v nichž se milost ve zkušenost mění. 72
- Zda byl jsem jenom tím, co stvořila jsi
nově, ó Lásko, jež máš v nebi vládu,
ty víš, jež vyneslas mne svými jasy. 75
- Když kroužení, jež věčně bez úpadu
působíš, pozornost mou obrátilo
k zvukům, jež uvádíš ty do souladu, 78
- já nebe uviděl, jež sluncem bylo
tak vzníceno, že kraje celé řeka
či jezero tak nikdy nezalilo. 81
- Tak nový byl zvuk a tak jasnost velká,
že ve mně vznítily se touhy vřelá
jako snad nikdy předtím u člověka. 84
- A proto ta, jež jak já sám mne zřela,
s úmyslem tím, že pokoj ducha dá mi,
dřív než já tázal se, rty rozevřela 87

„Vlastní sídla
blesků“ - sféra
ohně.

- a řekla: „Sám se mateš představami
bludnými, takže nevidíš, co zřítí
bys mohl, kdybys odvrhl ty klamy. 90
- Zde nejsi na zemi, jak ukáži ti,
však blesky, z vlastních sídel prchající,
jak ty se vracíš, sotva tak se řítí.“ 93
- Byv z první pochybnosti svlečen sice
slůvky, jež s úsměvem mi pověděla,
hned do nové jsem zapleten byl více. 96
- Rekl jsem: „Od údivu jsem už zcela
spokojen odpočinul, teď však zase
žasnu, jak stoupám skrz ta lehká těla.“ 99
- Soucitně povzdechne a podívá se
očima na mne, které starost tají,
jak matka na syna, jenž blouznit zdá se, 102
- a začala: „Ty všechny věci mají
řád vzájemný, a to je forma ona,
jíž vesmír podoben je Bohu v ráji. 105
- Vidět v tom jasně stopu děl, jež koná
ta mocnost věčná, která je též cílem,
bez něhož svět by byl jak bez zákona. 108
- V řád, o němž mluvím, v zápolení čilém
spěchají všichni cestou vyznačenou,
blízcí mu větším nebo menším dílem; 111
- proto se do přístavů různých ženou
po velkém moři jsoucná pudy těmi,
jež pohnutkou jsou pro ně přirozenou. 114
- Ten na měsíc jde s ohně pochodněmi,
ten v srdcích zvířat pohyb zase strojí,
ten v sebe zhušťuje a svírá zemi. 117
- Však netoliko tvory, kteří stojí
mimo moc rozumovou, luk ten střílí,
ale i kde se rozum s láskou pojí. 120
- Prozřetelnost, jež věci vede k cíli,
světlem svým vždycky nebe klidné činí,
v němž to, co nejvíc spěchá, v kruhu pílí; 123

Deváté nebe,
nejvyšší v Dan-
tově soustavě,
krouží v Emphy-
reu, jež se samo
nepohybuje a
v němž blažení
docházejí věč-
ného uspokojení
touhy po blahu.

*Svobodná vůle
tvorů.*

a tam, do sídla určeného, nyní
nese nás síla tětivy, jež střely
jenom v cíl radostný vždy vrhat míní. 126

Ovšem, jak častokrát tvar neumělý
s úmyslem umění se nesrovnává,
že odpovědi látky hluše zněly, 129

tak se od směru toho odtrhává
leckterý tvor, jenž puzen tak se dáti
může i stranou tou, jež není pravá, 132

když první vzlet mu klamná libost zvrátí;
z oblaků oheň, jenž zem žhavě zkrápí,
tak vidívá se někdy dopadati. 135

Stoupání tvé tě více nepřekvapí,
tak myslím si, než v toku pohyblivém
když vidíš vodu hnát se skrze slapy. 138

Při tobě bylo by snad větším divem,
kdybys prost závad dole zůstal sedět,
než bylo by tak při plameni živém.“ 141

A nepřestala tváří k nebi hledět.

ZPĚV DRUHÝ

- Vzývání ětenářů.* O vy, kteřížto ve své bárce malé
poslouchat chtíví za mou lodí šli jste,
jež zpívajíc si cestu razí dále, 3
vraťte se zase na své břehy jisté;
neplujte na oceán, kde vám hrozí,
že ztratíte mne zabloudili byste. 6
- Minerva, Apollo
a Musy vedou
Danta.* Vodu, již pluji, nezdolají mnozí:
Apollo vede mne, Minerva dýše
a devět Mus mi ukazuje Vozy. 9
- „Andělský
chléb“ - vědění
a chápání
Božských
tajemství.* Vy druzí nečetní, již jste včas výše
hrdla svá po andělském chlebě vzpjali,
jímž člověk živ zde, ne však syt, vy spíše 12
s plavidlem svým v tu slanou mořskou dáli
pustit se smíte řídíce se s přídy
mou brázdou ve vodě, dokud se nezahálí. 15
- Ti slavní, kteří pluli do Kolchidy,
tak nezasli, jak vy se podívíte,
když Jasona co orače tam zhlídli. 18
- Vrozená, stálá touha po říši té
podobné Bohu dál nás unášela
tak rychle skoro, jako nebe zříte. 21
- Vzlet do prvních
sféry nebeské, do
nebe měsíčního.* Do výše Beatrice pohlížela
a na ni já; tu však, co z prohlubiny
vrubu se vymkne vylétnuvší střela, 24
já spatřil jsem se tam, kde předmět jiný
přitáh' můj pohled, proto ona zase,
před níž se tajit nemohly mé činy, 27
tak veselá jak krásná ohlédla se
ke mně a řekla: „Děkuj vděčně Bohu,
že spojil nás teď s prvou hvězdou v jase.“ 30
- „Prvá hvězda“ -
měsíc.*

„Bytost“ -
Boha člověka,
Ježíše Krista.

Skvrny na měsíci,
o nichž se
na zemi říká, že
je to Kain s oteplí
roští (sru. Peklo,
XX, 126).

Osmá sféra -
nebe stálic.

- Mně zdálo se, že padl na oblohu
hustý mrak čistý, pevný jako skála
z démantu, v kterém slunce vidět mohu. 33
- V sebe nás věčná perla přijímala,
jako by světlo vodou procházelo,
jež sama v sobě zůstává však stálá. 36
- Byl-li jsem tělo, nevím, jak se dělo,
že jeden rozměr druhý rozměr snáší,
což musí být, když tělo vniká v tělo; 39
- mělo by nám být vzácnější a dražší
tu bytost spatřit, v níž je právě zřítí,
jak Bůh svou přirozenost spojil s naší. 42
- Co vírou držíme, tam budem míti
ne dokázáno, sebou známo pouze
jak první z pravd, v něž je nám uvěřiti. 45
- Já prohlásil: „Jak mohu, paní, v touze
a zbožnosti vzdám Tomu dík, jenž k ráji
vytrh' mne ze smrtelnosti a z nouze. 48
- Však povězte, co skvrny znamenají,
o kterých u nás na zemi se říká,
že Kainovi se s roštím podobají?“ 51
- Usmála se: „Když mysl smrtelníka
v domněnkách bloudí, uhodnouti chce-li
i tam, kde jí klíč smyslů neodmyká, 54
- jistě by neměly tě bodat střely
údivu teď, kdy poznáváš, že krátká
křídla má rozum, za smysly jen jde-li. 57
- Což však ty o tom soudíš, řekni zkrátka!“
A já: „Co nahoře zde různým zdá se,
to činí hustá nebo řídká látka.“ 60
- „Poslouchej,“ ona zas, „a v malém čase
uvidíš sám, jak blud tvůj bude zmařen
tím, co já vznesu proti němu zase. 63
- Vám osmá sféra hvězdy různé záře
ukazuje, tak jak jim rozlišila
svou jakostí i velikostí tváře. 66

Kdyby tak hustota či řídkost působila, v menší či větší rozdělena díly, ve všech by byla jedna a táž síla.	69
A všude, kde jsou rozmanité síly, jsou různé principy, jež na jediný až podle tebe zničeny by byly.	72
Kdyby tak řídké části byly vinny tím temnem, jak se ptáš, buď naveskrz by látky své prázdna byla místy svými	75
planeta tato, buď jak v sobě vrstvi tělesa tloušťku s tenkostí, tak tělo měsíční stejně střídalo by vrstvy.	78
To první zřejmým by se státi mělo hned při zatmění slunce z prosvítání, jako by světlo řídkem proráželo.	81
To není. Avšak zjistím-li, že ani to druhé není, uznáš bez námitky, že je tvá představa jen klamně zdání.	84
Nejde-li veskrz útvar tento řídký, je asi mez, kde předmět opačný je, jenž nepropustí ani světla zbytky, a odtamtud zpět paprsek se lije, jak barva navrací se od skla stěny, jež olovem svou zadní stěnu kryje.	87
Rekneš snad, že se tu víc zatemněny paprsky zdají, než zrak jinde shledá, neb z větší hloubky jsou zde odraženy.	93
Ta námitka se jinak zvrátit nedá než zkušeností, k níž tvou mysl vedu, z níž pramen svůj má každá vaše věda.	96
Tři zrcadla vem, rozestav dvě vpředu, vzdálena stejně, třetí dál než obě umísti potom mezi nimi v středu.	99
Obrácen k nim za záda postav k sobě světlo, jež musí v zrcadla tři bít a od všech odraženo půjde k tobě.	102

*T. j. když se
měsíc dostane
mezi Zemí
a Slunce.*

*Beatrice dále
vykládá soustavu
světa hvězdného.*

- Ač nemusí ti do šíře tak jíti
předmět, jenž nejvíce je vzdálen tebe,
shledáš, že stejně jako druhé svítí! 105
- Jako když teplé světlo pere s nebe,
až země vespod obnažena zbude
i od barvy i od chladu, jenž zebe, 108
- tak, když tvůj rozum bludů zbaven všude,
světlo tak živé do očí ti padne,
že jeho třpyt ti mžitky dělat bude. 111
- Ve vnitru nebe, kde mír Boží vládne,
tělo se otáčí, v němž soustředěné
je bytí všechno, mimo ně pak žádné. 114
- Dál druhé nebe, jež se hvězdně klene,
v rozličné bytnosti to bytí krájí,
od něho různé, v něm však obsažené. 117
- Ostatní kruhy rozdílly, jež mají,
aby se nevedly do rozkolu,
k cílům a semenům svým pořádají. 120
- Orgány vesmíru tak hrají spolu
od stupně k stupni, jak i v tom zřít shodu,
že berou shora, působí však dolů. 123
- Všiměj si mne, jak vyjdouc z toho bodu
kráčím až k pravdě, za níž jdou tvé tužby,
abys tak dovedl sám dojít brodu. 126
- Pohyb a síla této svaté kružby,
jak zdatnost kladiva jde od kováře,
jde z hybatelů svatých, z jejich služby, 129
- Nebe hvězdné,
osmé.* a nebe, v němž jsou toliké záře,
z hlubiny ducha, jenž jím točí v jase,
bere svůj tvar, jsouc otisk jeho tváře. 132
- Jak duše v prachu vašem rozkládá se
a zaplétá se v údy rozmanité,
jimž různé úkony jsou dány v čase, 135
- tak také andělský duch ze síly té
mnohonásobně hvězdám vydává se,
ač v jednotě jej dále kroužit zříte. 138

Různě se váže různá síla zase
s tělesem vzácným, které oživuje,
s nímž spojena jak život s vámi zdá se. 141

Pro přirozenost, z níž se odvozuje,
v tělese síla přimísená hoří,
jak zornici když radost prosvěcuje. 144

Ne z řídkosti či houštky - z ní se noří
světelný rozdíl zjevu každického:
to je ten princip formální, jenž tvoří 147
jasno či temno, podle dobra svého.“

ZPĚV TŘETÍ

„Slunce“ -
Beatrice, která
už v dětském
věku vznítla
Dantovu lásku.

Slunce, jež láskou zahřálo mě kdysi,
krásnými důkazy a vyvrácením
zjevovalo mi sladké pravdy rysy.

3

Já chtěje ukázat, že přesvědčením
jsem jiný už a jistý, k promlouvání
polohu hlavy ve strmější měním.

6

Promluvit ale vidění mi brání,
jež tolik poutá mě a překází mi,
že na vyznání nevzpomínám ani.

9

Jako skly čistými a průzračnými,
či vodami, jež čistounké se lejí
a mělké tak, že dno je vidět jimi,
se rysy našich tváří navracejí

12

tak mdlé, že perla na bělostném čele
do zornic nevchází nám pomaleji,
tak tváře vidím mluvit rozdychtělé,

15

jat bludem opačným, než který vznítíl
Narcisa pro studánku k lásce vřelé.

18

Že jsem je jako podoby jen cítil
 obrážené v zrcadla čistém jase,
 hned ohlížím se, zda bych nepochytil, 21
 či jsou; však nadarmo, a vpřed jsem zase
 zrak upřel v pohled sladké průvodkyni,
 jež z očí svatých zářně usmála se, 24
 řkouc: „Nediv se, že usmívám se nyní,
 zříc myšlení tvé dětsky ustrašené,
 jež k pravdě ani krůček neučiní, 27
 však jak mu zvykem, v prázdno zpět tě žene.
 Jsou pravé podstaty, jež vidíš tady,
 sem pro slib nesplněný vyhoštěné. 30
 Jen s nimi mluv, jsou beze lsti a zrady,
 neb pravdivé to světlo, jež je živí,
 připoutává je k sobě bez výhrady.“ 33
 K duchu, jenž zdál se řeči nejvíc chtivý,
 já promluvil hned, nakloniv se tváří
 jak ten, kdo je až příliš žádostivý: 36
 „O duše blaze stvořená, jež v září
 věčného žití cítíš slasti ráje,
 jež nezkusivším znát se nepodaří, 39
 rád budu, jestliže to vůle tvá je,
 abys mi úděl váš, své jméno pověděla.“
 A na to duch ten v očích úsměv maje: 42
 „Bran láska naše nikdy nezavřela
 žádosti správné, stejná s tou, jež řídí
 vše tak, by dvůr svůj rovný sobě měla. 45
 Já řeholnicí byla v světě lidí
 a krásnější můj vzhled ti nezatají,
 jestliže správně mysl tvá vše vidí, 48
 však poznáš, že jsem Piccarda a v kraji
 z všech rajských rychlém nejméně já s těmi
 druhými jsem, kdo stejný úděl mají. 51
 Pocity naše, jež jsou zaníceny
 jen tím, co Duchu svatému se líbí,
 plesají jeho řádem utvářeny; 54

*Duše lidí, kteří
 cizí vinou ne-
 mohli dodržeti
 svých nábožen-
 ských slibů.*

*„Světlo, jež je
 živí“ - Bůh,
 jenž splnil jejich
 touhu po blaže-
 nosti a nyní ne-
 dopouští, aby
 mluvily ne-
 pravdu.*

*Piccarda
 Donati mluví.*

*Ve sféře
 měsíčné.*

- a tento úděl, jemuž mnohé chybí,
 proto nám dán, že zanedbány byly
 a s jistě stránky prázdné naše sliby.“ 57
- Proto já jí: „Vzhled váš tak divně milý
 jakési jasně božské rysy chová,
 že nás až v dávných představách to mylí; 60
- já jenom zvolna vzpomínal, až slova
 tvá teprv ukázala stopy jisté,
 že snadněji zas poznávám tě znova. 63
- Však vás, již tady štěstí poznali jste,
 po vyšších místech žene touha stálá,
 že víc tam zřít, víc přátel měli byste?“ 66
- S druhými duchy dřív se pousmála,
 pak odpovědi krásné dala vyznít,
 že láskou v prvním ohni plát se zdála: 69
- „Ctnost lásky nedá vůli naši trýznit
 a jenom to chtít, bratře, dovolí nám,
 co máme, aniž po jiném dá žíznit. 72
- Kdybychom žádali si výš a jinam,
 rozejít by se mohlo naše chtění
 s tou vůlí, jež zde místa rozdílí nám, 75
- čehož, jak seznáš, v těchto kruzích není,
 když v lásce přebývat je zde *necesse*,
 jak docházíš sám k tomu pochopení. 78
- Ano, co blažené zde činí *esse*,
 toť zůstávat zajedno s vůlí Boží,
 čímž vůle všech se jednou vůlí nese. 81
- Takže, jak po stupních jsme na podnoží
 Božího trůnu, líbí se i králi,
 jenž vůli svou do naší vůle vložil. 84
- A jeho vůle pokoj náš je stálý;
 ona je moře, kam vše ve vesmíru
 jí stvořeném jak veletok se valí.“ 87
- Tak všude je - věc jasná pro mou víru -
 v nebesích ráj, však dobra všeho hlava
 milosti nedští všude stejnou míru. 90

„*E la Sua vo-*
lontate è nostra
pace“ - jeden
z nejkrásnějších
veršů Božské
komedie!

- Když člověka zasytí jedna strava,
po jiné ještě jeho chuť by sáhla,
a té si žádá, za onu dík vzdává, 93
tak já se posunkem i slovem znáhla
tázal té duše, jaké bylo tkaní,
v němž člunek do konce až nedotáhla. 96
„Dokonalost a zásluhy tu paní
výš na nebesa kladou,“ pověděla,
„podle níž dole šat i závoj shání 99
leckterá, aby do smrti až bděla
s Ženicem, jenž rád přijme slib, jež skládá
láska tak, aby jemu vyhověla. 102
Chtějíc ji následovat, ještě mladá
světu já skryla se pod její závoj
a v jejím řádě slíbila žít ráda. 105
Muži, pro které násilí je právo,
z kláštera sladkého mě uchvátili -
a Bůh ví sám, co se mnou se pak dalo! 108
Ta druhá zář, již vidíš v této chvíli
zde po pravici ohněm plápolati,
v němž naší sféry jasnosti se slily, 111
co říkám o sobě, též o ní platí:
též řeholnice, a táž hrubá síla
ji přinutila závoje se vzdáti. 114
Když zase k světu obrácena byla
v zlovolnosti, jež dobrý mrav v tvář bije,
se srdce nikdy závoj nesložila. 117
To světlo je veliké Konstancie,
jež dala druhým vichrem švábské země
vznik třetímu, jenž také poslední je.“ 120
Tak pravila a ihned ztrácí se mně
pějíc *Ave Maria*, a co pouhý
zpěv zaznívá, jak v tůni mizí temně. 123
Pokud však mohl jen, můj pohled dlouhý
ji provázal, a když už zacházela,
ohlédl se k předmětu větší touhy 126

a k Beatrici obrátil se zcela.

Ta v oči bleskla mi tak velkým pláním,
že vydržet jsem nemoh', jak se skvěla,
a váhal jsem pak zase s vyptáváním.

129

ZPĚV ČTVRTÝ

*Dvě pochybnosti
Dantovy.*

!?... (

- Vprostřed dvou jídel stejných bez výhrady,
než po jednom z nich sáh' by k požívání,
svobodný člověk spíš by zemřel hladu. 3
- Tak vprostřed zlých dvou vlků doléhání
beránek stál by, stejně se jich boje,
tak ohař stál by uprostřed dvou laní. 6
- A nehanbím se za mlčení svoje,
byv stejně puzen svými pochybnostmi,
a nechválím se řka, co potřebno je. 9
- Já mlčel, ale v obličejí dost mi
zřetelně údiv psal, ba křičel skorem
více než řečí mými dychtivostmi. 12
- Jak učinil s Nabuchodonozorem
Daniel kdysi, utišiv jej v hněvu,
v tom Beatrice mohla býti vzorem. 15
- Rekla: „Jak vidím, číháš na úlevu,
když s obou stran tě touha tolik svírá,
navenek zůstávajíc bez projevu. 18

*Jako u Kon-
stancie, jež
srdcem zůstala
v klášteře.*

*Kruh první -
Empyreaum.*

*Archanděl
Rafael, jenž
vrátil zrak
starému Tobiaši
(Tobiaš 3, 29
a d.).*

Ty soudíš: je-li dobrá vůle čirá,
z jakého důvodu co z toho vzato
mi může být, co je mých zásluh míra? 21
O duších v pochybách pak myslíš na to,
že na hvězdy se vracejí, jak učí
na stránkách svých o této věci Plato. 24
To otázky jsou, které stejně mučí
a tíží vůli tvou, a proto spíše
pojednám o té, jež má více žluči. 27
Seraf, jenž nejdál pronik' v Boží říše,
Samuel, Mojžíš, ani žádný z Janů,
ba ani Maria tam někde výše 30
nemohou v jiném nebi mít svých stanů
než duchové, jež zde jsi viděl nyní,
a věčnost nemají nestejně rozčítanu, 33
ale kruh první všichni krásným činí
a zakoušejí slast, jak věčné Vání
odměří jim ze svého dobrodiní. 36
Zde ukázali se, ne že by páni
byli zde této sféry, nýbrž aby
kruh naznačili, jenž se nejniž sklání. 39
Takto je nutno brát váš důvtip chabý,
jenž jenom ze smyslů svůj podnět brává
k tomu, co rozum k zpracování vábí. 42
Proto k vám snižovat se Písmo neustává,
skrývající ale jiný smysl pravý,
nohy a ruce když tam Bohu dává. 45
A Církev s lidskou tváří před vás staví
Michala, Gabriela a i toho,
od něhož Tobiaš zas přijal zdraví. 48
Co soudí Timaeus o duších, mnoho
před tím, co zde zříš, na hodnotě ztrácí -
stejně se zdá smýšlení i řeč jeho. 51
Řka, že se duše na svou hvězdu vrací,
myslí, že od ní žila v odloučení,
když příroda jí v těle dala práci. 54

„Ode mne“ - to
jest od pravé
nauky
křesťanské.

- Snad jinak třeba soudit o mínění
než tak, jak zní, a snad má smysl, který
uvádět v posměch potřeba hned není: 57
- Jestliže míní, že se v tyto sféry
navrací jejich vlivů čest a hana,
netřeba odmítat ho z nedůvěry. 60
- Zásada tato, špatně pojímána,
svět strhla kdys, že začal míti ve cti
Marta a Merkura a Joviše jak pána. 63
- Pochybnost druhá, kterou musíš nésti,
má méně jedu, neboť její zlosti
nemohly by tě ode mne pryč svěsti. 66
- Ze naši spravedlnost lidé prostí
spíš za nespravedlivost mají, k víře
vede, ne ke kacířské nepravosti. 69
- Ze důvtip váš však proniknouti šíře
do této pravdy možnost má, já tedy
uklidním tě, jak žádáš, v plné míře. 72
- Zveme-li násilím, když ten, kdo snáší bědy,
v sobě jen odpor chová pro zlosyna,
nejsou ty duše nijak omluveny, 75
- neboť když nechce, vůle nezhasíná,
však je jak ohně přirozenost čistá,
jenž stokrát sražen do výše se vzpíná. 78
- Ať seabemíň se vzdává, dozajista
jde s násilím, jak věc zde těch se měla,
když navrátit se mohly v svatá místa. 81
- Kdyby však byla jejich vůle celá,
jak k ruce přísná byla u Scaevoly,
jak Vavřince na rožni udržela, 84
- byla by je zpět hnala odkudkoli,
kam skryli je, jak volnost měly znova -
vzácní však jsou, kdo takto pevně volí. 87
- Takto, když správně pochopils má slova,
zrušen je soud, jenž pro úkol tvé hlavy
býval by ještě mnohou nesnáz choval. 90

*Odvěké pravdě -
Bohu.*

*Posvátná řeka -
řek Beatricina,
jejímž prame-
nem je sám Bůh.*

- Ale teď jiná léčka se ti staví
do cesty, takže z ní se vymotati
nemoh' bys pouze sám a bez únavy. 93
- Já jako jisté v mysl vložila ti,
že duše blažená, jež v blízkosti je
odvěké pravdč, nemohla by lháti. 96
- Piccarda říká však, že Konstancie
pro závoj zachovala čisté čelo,
což, jak se zdá, s mou řečí v rozepři je. 99
- Častokrát, bratře, člověku se dělo,
že, ujít chtěje hrozbě, než se nadál,
učinil to, co činit neslušelo, 102
- jak Alkmeon, ježž otec o to žádal,
zahubil matku: neztrativ cit k otci,
v bezcitnost vůči matce zase padal. 105
- Proto zde věz, že s násilím a mocí
i vůle mísí se a viny něčí
omlouvav nebude tu nikdo moci. 108
- Naprostá vůle nechce nebezpečí,
ke škodě svoluje však, když se bojí,
že odmítne-li, pozná škodu větší. 111
- Piccarda tedy říkajíc věc svoji
naprostou vůli míní, já pak jinou,
a stejně pravdivé je toto dvojí.“ 114
- Tak vlny posvátné té řeky plynou
ze zdroje věčné Pravdy, ztišující
mé touhy, tu i onu, až zas minou. 117
- „O božské lásky božská milovnice,
v tvých slovech,“ pravím, „tonu jako v moři,
a zahříván ožívám víc a více; 120
- tak hluboko můj cit se neponoří,
aby vám za milost zas milost chystal,
však Ten, jenž všechno zná, ví o mém hoři. 123
- Vidím, že nasytit se dozajista
nemůže rozum náš, když k Pravdě nepospíší,
mimo niž žádná pravda nemá místa. 126

V ní spočine jak zvíře ve své skrýši,
jí dosáhnuv; a smí jí dosáhnouti,
sic touhu naši nic už neutiší. 129

Z kořenů pravdy jako bujné proutě
pochybnost vyrůstá; to vrchy všemi
nutí nás přirozenost výš se pnouti. 132

To vyzývá mě nezůstávat němý
a ve vši úctě tázat se vás, paní,
na jinou pravdu, která temná je mi: 135

Zda může člověk slibů nekonání
nahradit jiným statkem, aby jeho
hodnota byla stejná ve srovnání?“ 138

Tu Beatrice pohlédla, ó něho!,
obrátivši se plna lásky ke mně,
že zdolána tím síla zraku mého; 141
já sklopil oči zmateně a němě.

*Nová pochybnost
Dantova: mů-
že-li člověk
jinými dobrými
skutky odčiniti
nesplněný slib.*

Z PĚV PÁTÝ

<i>Beatrice mluví k Dantovi.</i>	<p>„Že teplem lásky příliš se ti skvěji, jak na zemi to obyčejem není, takže tvé oči toho nesnášejí, nediv se, neboť dokonalé zření je to, jež poznává a postupuje v poznané dobro hned v tom okamžení. Já dobře vidím, jak se rozsvěcuje v duchu tvém věčné světlo; a jak plane, také hned lásku k sobě zaněcuje; když jiné světlo na myslí vám tane, toť odlesk onoho je beze sporu, jež prozaňuje, špatně rozpoznané. Ty vědět chceš, zda podle jiných vzorů možno je, aby duše za slib dala, co uchránilo by ji od rozporu?“</p>	<p>3 6 9 12 15</p>
<i>Svobodná vůle.</i>	<p>Tak Beatrice zpěv ten započala, a jako ten, kdo řeč svou nepřeruší, dál svaté výklady své rozpřádala: „Největší dar, jež uštědřil Bůh duši, když stvořil ji, jehož si nejvíc cení, jenž jeho dobrotě též nejvíc sluší, je vůle svobodná, jíž obdařeni tvorové všichni s rozumem a kterou se řídili a řídí ve svém chtění. Teď můžeš poznávat vždy větší měrou, jak veliká je slibu toho cena, když Bůh a člověk navzájem jej berou, že smlouva, jím a tebou uzavřená, je oběť pokladu, jež nejvyš kladu, pokladu, pravím, největšího věna.</p>	<p>18 21 24 27 30</p>
<i>Posvátnost zaslíbení.</i>		

Co tedy možno dáti za náhradu?

Užívat toho, za oběť co dáno,
toť, jak bych dobro činil tím, co krađu.

33

Teď v bodě hlavním je ti jasna přáno;
že Církev slevuje však na úkolu,
čímž bludem zdá se, co zde vykládáno,
posedět ještě musíš při tom stolu
a tvrdé stravě, již jsi požil právě,
k strávení pomáhat ze všech sil spolu.

36

39

Otevři tedy mysl svou mé zprávě
a utvrď si to uvnitř, neboť není
věděním pochopit a nepodržet v hlavě.

42

Dvě věci patří k podstatnému dění
té oběti: jedna je látka její
a druhá pak je smlouvy uzavření.

45

Ta druhá platí, nelze zbavit se jí,
než když se vyplní, já hovořila
už o té věci svrchu důkladněji.

48

A proto u Hebrejů nutnost byla
přec obětovat, i když oběť daná
někdy se, jak máš vědět, zaměnila.

51

*Oběť
u Izraelitů.*

*To jest bez sou-
hlasu papežova
(srv. Očistec,
IX, 118).*

- Prvá, jež jako látka jmenována,
i taková být smí, že nepochybí,
kdo za jinou ji změní ke cti Pána. 54
- Člověk však neměň sám, jak se mu líbí,
co na plece si vložil za břemena,
než otočil se žlutý klíč i bílý, 57
- a věř, že bláhová je každá změna,
když věc, již pustils, v té, již bereš za ni,
není jak čtyři v šesti obsažena. 60
- A váží-li co při zhodnocování
tolik, že stáhne každou miskou váhy,
to nahradit je marné namáhání. 63
- Nemyslete při slibu na průtahy;
tak zbrkle neslibujte však, jak slíbil
v svém prvním daru Jefta bez rozvahy, 66
- který měl spíše říci: „Já jsem chybil“,
než plně, chybit hůř; touž vadou asi
by se ti vůdce Řeků málo líbil: 69
- plakala Ifigenie své krásy
a pláči ctných i hloupých dala zníti,
když došly k nim až o té žertvě hlasy. 72
- Křesťané, rozvážněji máte žítí,
nebuďte pírkem, které větru vzdá se!
Nedá se všechno každou vodou smýti! 75
- Starý i Nový Zákon máte v čase
a v Církvi svého Pastýře. Ó lidé,
to postačit vám věru může k spáse. 78
- Když žádostivost zlá snad na vás přijde,
lidmi přec buďte, ne brav, jenž se leká,
aby se vám pak nevysmáli židé. 81
- Nečiňte jako beránek, jenž mléka
matky své zanechá a podaremně,
po vůli své a ke své škodě tšká!“ 84
- Tak, jak to píši, Beatrice ke mně.
Pak pohlédla k té straně roztoužena,
kde svět je živější než naše země. 87

	Mlčení její, tváře její změna	
	přiměly k tichu i zvědavost moji,	
	jež k otázkám už byla připravena.	90
	Jak šíp, jenž dřív, než luk se upokojí,	
	cíle už dosáhne, tak do druhého	
	království vešli jsme, kde paní svoji	93
	spatřil jsem vzezření tak radostného,	
	když ve světlo těch nebes vstupovala,	
	že planeta jasněji vzplála z něho.	96
	A hvězda-li se změnila a smála,	
	jak teprv já, kterého od přírody	
	ovládá proměnlivost neustálá.	99
	Jak v rybníce tak plném čisté vody	
	ryby se táhnou k tomu, co se snáší	
	k nim zvenčí, a pak chystají si hody,	102
	tak jasy nesčetné k nám přispěchavší	
	jsem uviděl, a hlasy od nich zněly:	
	„Ejhle ten, který zmnoží lásku naši!“	105
	A jak ty jasy všechny k nám tak spěly,	
	stín bylo vidět plný veselosti	
	v těch bleskotech, jež z něho vycházely.	108
	Sudť, čtenáři, že kdyby bylo dosti	
	na tom, co zde jsem pověděl, jak více	
	zvědět bys ještě přál si s dychtivostí,	111
	a poznáš, jak jsem toužil převelice	
	ty zde, co vyprávějí, slyšet chtěje,	
	když přicházeli vstříc mi krácejíce.	114
	„Ty blaze zrozený, že milost přeje	
	ti věčné slávy triumf zahlédnutí,	
	ještě než odešels boj opouštěje,	117
	my světlem velikým jsme proniknutí,	
	jež prostírá se všude po vesmíru;	
	cokoli chceš, nás ptej se podle chuti!“	120
	Tak jeden z nich promluvil na mne v míru;	
	a Beatrice: „Taž se beze všeho	
	a věnuj jim jak bohům plnou víru!“	123

*Vzlet do sféry
druhé, do nebe
Merkurova.*

*Duše těch, kteří
svého přirozeného
důvtipu činně
užívali k dobru.*

*Danta oslovuje
duše císaře
Justiniana
(482—565).*

„Já vidím tě jak v hnízdo ukrytého
ve vlastní světlo, jež ti z očí plyne,
a když se směješ, směje se zář jeho. 126
Kdo však jsi, duše, ty, proč v pohostinné
té sféře zůstáváš, jež do úkrytu
uniká lidem v záři hvězdy jiné?“ 129
Tak řekl jsem, obrácen přímo k svitu,
jenž ke mně mluvil už, a vtom víc žhavý
jas jeho vzplál, než dříve svítil si tu. 132
Jak slunce samo do stínu se staví
přílišným světlem svým, když žáru síla
par hustých vrstvy zmirňující stráví, 135
tak skrze větší radost se mi skryla
do světla svého podoba ta svatá,
a takto ukryta pak promluvila, 138
jak příští zpěv můj o tom zpívat chvátá.

ZPĚV ŠESTÝ

*Život císaře
Justiniana.*

- „Když Konstantin obrátil orla proti
pohybu nebes, jehož následoval
s tím, jemuž byla pak Lavinia chotí, 3
let sto a sto a víc pták Boží choval
hnízdو své v Evropě, však na okraji,
v sousedství hor, z nichž prvně vystupoval. 6
Tam nad světem ta svatá křídla vlají
a z ruky do ruky otěže vlády
se střídají, až k mé se dostávají. 9
Císaře Justiniana zříš tady,
a že mě vedla prvé lásky síla,
zákon jsem zbavil krutostí všech vady. 12
Dříve než jsem se podjal toho díla,
věřil jsem v jednu přirozenost Krista,
a víra taková mne spokojila. 15
Však Agapetus, duše Bohem jistá,
jenž pastýřem byl nejvyšším, k mé spáse
na cestu ved' mě, kde je víra čistá. 18

- Já věřil mu, a vidím nyní v jase,
co věřil on, jak ty teď v každém sporu
poznáváš, co je blud, co pravda zase. 21
- Když krácel jsem už s Církví bez rozporu,
dílo mi vnuknuto z milosti Páně,
jemuž jsem se pak oddal beze vzdoru, 24
- Belisarovi svému svěřiv zbraně,
jenž nebes přízeň měl a nebyl slabý,
že v klidu moh' jsem žít, spolehnuv na ně. 27
- Na prvou otázku zde končila by
odpověď má, však pro ráz její k všemu
maličko ještě chtěl bych přidat, aby 30
- sis všim', jak proti znaku přesvatému
stejně se zdvih', kdo podle svého mravu
přivlastní si ho i kdo vzepře se mu. 33
- Hleď, kolik statečnosti čest a slávu
mu zjednávalo, a to po té chvíli,
kdy Pallas, zemřev, říši zanechá mu. 36
- Víš, že si v Albě učinil byt milý
na tři sta let a víc, až Alba dobytá je,
kdy tři se s třemi ještě pro něj bili. 39
- Víš, lupem Sabiňanek počínaje
až po bol Lukrecie, sedmi králi
co vykonal, sousedstvo přemáhaje. 42
- Víš též, co činil, když jej dokonali
Římané vedli na Pyrrha a Brenna
a proti jiným knížatům jej brali, 45
- čímž Torquatus a Quinctius, dle jména
vlas rozcuchaný, a i Fabiové
s Decii došli cti, jež budiž oslavena. 48
- Tím sražení v prach také Arabové,
co přecházeli s vůdcem Hannibalem
Alpy, s nichž, Páde, sbíráš vodstvo nové. 51
- Jím v mládí dosáhli vítězných palem
i Scipio i Pompejus, a horu,
pod níž jsi zrozen, zahaloval žalem. 54

A potom už, kdy nebe po obzoru
 svět na svůj způsob jasným činit chtělo,
 po vůli Říma Caesar zdvih' jej k vzdoru; 57
 a co se od Varu až po Rýn dělo,
 co u Isery, Loiry i Seiny,
 co údolí, jímž Rhona teče, zřelo, 60
 co učinil, když vyšed od Ravenny
 překročil Rubicon, let byl tak smělý,
 že řeč i pero jsou tím unaveny: 63
 obrátil zástupy své na Španěly,
 pak ke Drači a bil se u Pharsalu,
 že bolest ucítil i sám Nil vřelý. 66
 K Antandru zamířil, nad trojskou skálu,
 kde prvně vzlét', a k loži Hektorovu,
 a pak se vzchopil k Ptolemaea žalu. 69
 Na Jubu bleskem snesl se a znovu
 objevil se pak od vás na západě,
 kde slyšel znít polnici Pompejovu. 72
 Co činil s tím, jenž po něm přišel k vládě,
 Perugia s Modenou tím dosud chátrá,
 Cassius s Brutem šteká v pekel vádě. 75
 Proto lká dosud smutná Kleopatra,
 jež od zlé zmije, před ním na útěku,
 smrt přijala tak náhle, jako spatra; 78
 s ním na pobřeží Rudé táhl v spěchu,
 s ním na svět uved' mír, že boha Jana
 chrám zavřen byl zas po lítici věků. 81
 Co znak, jímž k řeči ústa má jsou hnána,
 učinil dřív a pak měl činit zase
 pro říši smrtelnou, jež má v něm pána, 84
 na pohled maličké a temné zdá se
 srovnáno s tím, co má jej Caesar třetí,
 když s citem čistým oko podívá se, 87
 neb živá spravedlnost, s níž má mysl letí,
 v tom, o němž mluvím, dodala mu slávy,
 že za hněv její mstu dal vytrpěti. 90

- Nuž, div se tomu, o čem slyšíš zprávy:
potom hned spěchal pomstít pomstu s Titem,
pomstu, jež vzata za hřích starodávny. 93
- Když longobardský zub se v hněvu litém
do Církve zakousl, pod jeho perutěmi
hned Karel Veliký jí přispěl se svým štítem. 96
- Rekl jsem už, jak proti mysli je mi
jednání mužů, které neproslaví
leda jen to, že do béd vrhli zemi. 99
- Lilie žluté jeden za něj staví,
druhý své straně přivlastnit ho míní,
že těžko znát, kdo chybuje, kdo pravý. 102
- Ať dělají své kousky ghibellini
pod jiným znakem, neboť zle mu hoví,
kdo jej a spravedlnost dvojím činí. 105
- A nesrážej ho tento Karel nový
se svými guelfy, ale boj se spárů,
jež strhly rouno vzácnějšímu lvovi. 108
- Casto už synům plakat bylo k staru
pro otcův hřích, a nevěř, že by znáhla
pro lilii Bůh orla vydal zmaru. 111
- Zde ožívuje se ta hvězda malá
dobrými duchy, co se přičinili,
by čest a sláva po nich zůstávala. 114
- Když směrem tím se touha poodchýlí
a zbloudí tak, hned méně zářivější
paprsky pravé lásky vzhůru pílí. 117
- Ze odplata zásluhám jenom vděčí
za míru svou, je k naší veselosti:
nevidíme ji menší ani větší. 120
- Tak zlahodňuje naše náklonnosti
živý cit práva, že se v žádném čase
nemohou zvrátit k žádné nepravosti. 123
- Jak v nápěv plynou tóny různohlasé,
tak v našem žití různost křesel tvoří
příjemný soulad v těchto kruzích zase. 126

„Ta hvězda
malá“ - Merkur,
podle Danta
nejmenší
z oběžnic.

A uvnitř v perle té, v níž stojíš, hoří
zář Romea, jenž velikými díly
pro nevděk lidský přiveden byl k hoři. 129

Však Provenským, již proti němu byli,
přecházel smích: tak zbloudí ledakterý,
neprosspěch svůj v prospěchu jiných zří-li. 132

Měl královnami všechny čtyři dcery
Raimondo Berengar, jak to s ním mnil
Romeo, poutník skromný bez nádhery. 135

Utrhač mnohý přece mu ho špinil,
že žádal počet na tom spravedlivci,
jenž pět a sedm z deseti mu činil. 138

Odcházel chud, sotva co ušetřiv si;
kdyby svět znal, jak stud mu srdce zalil,
když světem šel jak stařec žebrající, 141
ač dost ho chválí, více by ho chválil.“

ZPĚV SEDMÝ

„Hosanna, svatý
Bože zástupů, -
jenž osvĕcuješ
s vŕše zářtí svou
- blažené ohně
těchto
království!...“

Justinian zmizí.

„Hosanna, sanctus Deus Sabaoth,
superillustrans tua claritate
felicis ignes horum malacoth!“

Tak vrátila se bytost k písni svaté,
kterou ty druhé zpívat nepřestaly,
co nad ní stálo dvojí světlo vznaté.

Hned do tance i druhé s ní se daly
a jako jiskry, jež se v letu mísí,
znenadání mně ztratily se v dáli.

Já v pochybách, „jí řekni, řekni jí,“ si
říkal, „a otaž se své milé paní,
jež slovy sladkými tvou žízeň ztiší!“

Však úcta, která bezděky mě sklání,
když slyším jenom *BE* anebo *ICE*,
mě shýbala jak znaveného spaní!

To nesnesla tak dlouho Beatrice,
však s úsměvem, jenž blažil by i v ohni,
ztišila pochybnost, již jsem byl sklíčen!

3

6

9

12

15

18

*Beatricin výklad
vztahuje se na
verše 88—93
předchozího
zpěvu.*

*„Člověk
nezrozený“ -
Adam.*

*„Slovo Boží“ -
druhá Božská
osoba, Ježíš
Kristus*

„Jak dobře vidím, hlavu tvou to kloní,
že třeba byla pomsta spravedlivá,
trest spravedlivý musel přijít po ní. 21
Ale já odhalím, co se ti skrývá;
jen poslouchej mne, neboť ušetřím ti
veliké pravdy dar má slova živá! 24
Nechtěje vůli uzdou zatížití,
ač ve svůj prospěch, člověk nezrozený
i s rodem svým se v propast kletby řítí! 27
Tak nemocen a v bludy uvržený
dole rod lidský ležel věky celé,
až Slovo Boží dar svůj drahocenný 30
snést k zemi ráčilo, kde v lidském těle
se spjala s přirozeností v tvar pravý
jen úkonem své věčné Lásky vřelá. 33
Nuž, upři zrak teď na mé další zprávy:
Ta přirozenost, s Tvůrce vůli činnou
spojena, dobré měla, čisté mravy. 36
Vyhnána z ráje byla jen svou vinou,
protože opustila pravdy cestu
a života a šla si cestou jinou. 39
Když tedy trest, trest kříže měřen jest tu
s tou přirozeností přijatou v čase,
tak spravedlivý nebyl žádný z trestů; 42
a nebyl křivdou větší vzhledem zase
k osobě oné, jež jej vytrpěla,
takovou přirozenost vzavši na se. 45
Tak různé následky věc jedna měla:
touž smrt si Bůh i Židé vyvolili,
jí roztrhlo se nebe, zem se chvěla. 48
Proto tě snad už tolik neudiví,
když se ti řekne, že msty zasloužené
mstu potom vykonal Dvůr spravedlivý. 51
Vidím, jak myšlenka se za myšlenkou žene
v tobě až k uzlu, jehož rozuzlení
žádá si tolik srdce roztoužené. 54

- Pravíš: „Co slyšel jsem, toť k pochopení.
Ale proč Bůh ten způsob zvolil právě,
aby nás vykoupil, mi jasno není.“ 57
- Bratře, ten důvod bude vždy jen tmavě
jevit se zraku málo zostřenému
plamenem lásky, hledět pronikavě. 60
- Ze však se dotknu sotva jeho lemu
a důvod sám se lidem ve tmě ztrácí,
povím, proč Bůh se přiklonil spíš k němu. 63
- Dobrota Boží, jež po všechny časy
zamítá závist, ze sebe tak plane,
že jiskříc rozvinuje věčné krásy. 66
- To, co z ní takto bez prostředku kane,
nemá pak konce, neboť nepřiléhá
razítko její pevně vtiskované. 69
- To, co z ní takto bez prostředku šlehá,
úplně svobodno jsouc z vůle její,
mocnosti nových věcí nepodléhá. 72
- Čím víc jí podobno, víc milé je jí,
neboť žár svatý, ježž věc každá hostí,
na nejpodobnějším žhne nejživěji. 75
- Přednostmi těmi vybaven je dosti
tvor lidský, a když jedna pochyběla,
poklesnout musí se své vznešenosti. 78
- Jen hřích to je, jenž otrokem ho dělá
a nepodobným dobru nejvyššímu,
takže se málo jeho světlem bělá. 81
- Důstojnost jeho nic už nevrátí mu,
leda když spravedlnost zaplnila
trestem to prázdno vzniklé pro zlou vinu. 84
- Když přirozenost se vám prohřešila
v semeni svém, z těch výsad na svou škodu
tak jako z ráje vyhoštěna byla; 87
- jinak však nevrátí se na svobodu
- jen všimni si - a k stavu nevinnosti,
leda by přešla jedním z těch dvou brodů: 90

buď by mu Bůh sám ze své laskavosti
odpustil, buď by člověk ve své strasti
za podlé skutky učinil mu dosti.

93

Upří teď oko dovnitř do propasti
věčného úradku, dbej mého slova,
jak dovedeš, a nedávej se zmásti.

96

Nemohl člověk v mezích, v nichž se chová,
učinít dost, že nemoh' sestoupiti
v pokoře tolik, poslušen jsa znova,
kolik, když neposlech', chtěl vzhůru jíti;
z příčiny této člověk zbaven tedy
byl možnosti sám zadost učiniti.

99

102

Cestami svými Bohu naposledy
člověka v plný život vrátit bylo,
jednou či oběma, díím, z jeho bědy.

105

Ale že mnohem milejší je dílo
tomu, kdo koná je, čím vyjadřuje více
dobrotu srdce, jež je vytvořilo,

108

„Chtěl vzhůru
jíti“ - to jest,
sveden ďáblem,
chtěl býti jako
Bůh.

- dobrota Boží, která světu v líce
tiskne svou pečeť, když vás vznéstí chtěla,
všem cestám pro vás dala otevřít se. 111
- Zádná z cest těchto nikdy neviděla,
z prvního dne až do poslední noci,
a neuvidí procesí tak skvělá. 114
- Bůh štědrější byl, když se do bezmoci
vydal, by člověk povstal zase v kříži,
než kdyby mu byl odpustil svou mocí,
a také spravedlnosti by k tíži 117
- býval byl každý jiný způsob, kdyby
Syn Boží nebyl k člověku se snížil. 120
- Abych však splnila své všechny sliby,
s výkladem vracím se k jistému bodu,
ať tobě jako mně zde zrak se tříbí. 123
- Ty říkáš: „Vidím oheň, vidím vodu,
zemi a vzduch a všechny jejich směsi
trvat jen krátce jako na přechodu,
a tvory jsou přec také tyto věci!“ 126
- Před zkázou tedy jisty být by měly,
máme-li ve všem dobře rozumět si. 129
- Andělé, bratře, a kraj čistý, skvělý,
v němž jsme, se mohou zváti stvořenými,
jako je vskutku život jejich celý. 132
- Však živly, jež jsi jmenoval, a jimi
tvořené věci tvůrčí mocí zrají
a teprv jí se stanou zcela svými. 135
- Stvořena byla látka, kterou mají,
stvořeny moci tvarotvorné byly
ve hvězdách těch, jež kolem oblétají. 138
- Z ústrojných mohutností probudily
duši všech rostlin a všech živočichů
září a pohybem ty světlé síly. 141
- Však život váš, ten vydechuje v tichu
nejvyšší Dobro a v něj lásku k sobě
vlévá, že po něm touží bez oddychu. 144

„Kraj čistý“
- ráj.

*Podoba lidského
těla pochází od Boha
a proto musí jednou
vstáti z mrtvých.*

A z toho jasně vysvitně pak tobě
i vaše zmrtnýchvstání, vzpomeneš-li,
jak lidské tělo stvořeno v té době,
kdy oba prarodiče v život vešli.“

147

ZPĚV OSMÝ

*Třetí sféra, nebe
Venuše, Cypřanky,
dcery Diony
a matky Cupida.
Její hvězdy při-
pisovali staří
kouzelnou moc
lásky smyslné.*

Lidstvo kdys v bludu věřit bylo zvyklé,
že Cypřanka cit lásky pošetilý
vysílá, kroužíc v třetím epicykle, 3
a proto nejen ji tak ze vši síly
i obětmi i písní plnou chvály
ti dávní lidé v dávném klamu ctíli; 6
Dionu s Cupidem též uctívali,
co matku ji a jej zas jako syna,
jenž Didoně sed' na klín, hošík malý, 9
a jménem té, jíž zpěv můj započíná,
tu hvězdu zvali, jež se k slunci sklání,
kroužíc mu v patách nebo před očima. 12
Já nepostřeh', jak vystupujem na ni,
však že jsme v ní, já uviděl, když v kráse
mohutnět náhle spatřil jsem svou paní. 15
Jak v plameni se jiskra zří, jak v hlase
hlas druhý zřetelně se rozeznává,
když jeden pevný, druhý stoupá zase, 18

*Duše lidí, kteří
byli příliš ná-
chylní k smyslné
lásce.*

*Páry nebo
blesky, což pro
tehdejší
meteorologii bylo
asi totéž.*

*„Voi che inten-
dendo il terzo
ciel movete“ -
začátek Dantovy
kanzony kome-
ntované v druhém
traktátu Convi-
via, v níž jsou
oslavováni andělé
hýbající třetím
nebem.*

- v tom světle zřel jsem jiná světla žhavá,
jak více nebo méně spěšně krouží
dle míry té, jak věčnost se jim dává. 21
- Z** chladného mraku víchr nezakrouží,
viděn či neviděn, s tak velkým chvatem,
aby se nezdálo, že se jen plouží, 24
- tomu, kdo světla v zápalu svém svatém
k nám jít by zřel a v tanci zdržovat se,
v serafech vznešených dřív započatém. 27
- A** v těch, co nejvíce k nám blížila se,
hosanna znělo, v dnech, jež zbývají mi,
že doufat chci, tak uslyšet je zase. 30
- Jedno z nich spěchalo pak před druhými
a začalo: „K tvé radosti my rádi
splníme všechno, jsi zde mezi svými. 33
- S** knížaty nebes nás tu tanec svádí
ve stejném víření a zaujetí,
o nichž jsi řek' už na světě v svém mládí: 36
- „Kdo myslí otáčíte nebe třetí,
a tolik lásky v nás, že tobě k vůli
nebude nám míň sladko poshovětí.“ 39
- Když oči mé se prvně s úctou hnuly
k Beatrici a ta mě ujistila
očima, jež mi vlídně pokynuly, 42
- ihned** má tvář se k světlu obrátila,
a plna citu do slov vloženého,
„Ó, kdo jste vy?“ má ústa promluvila. 45
- Ach, jak jsem viděl jej hned oživlého
pro novou veselost, jež při mé řeči
přidávala se k veselostem jeho! 48
- Pak řekl mi: „Mne svět měl ve své péči
jen krátký čas: já déle u vás žiti,
býval bych zvrátil mnohé nebezpečí. 51
- Radosti mé mne poznat nedají ti:
jsem v jejich záři skryt jak bourec čistý
v zámotku hustém hedvábných svých nití. 54

Velmi mne ctils a měl jsi důvod jistý:
 neboť být déle živ, byl bych ti, zdá se,
 ukázal ze své lásky víc než listy. 57

Ten levý břeh, jenž Rhonou omývá se
 a od Sorgy dál na jih prostřený je,
 za pána očekával mě v svém čase, 60

i s městy svými ten roh Ausonie,
 s Gaetou, Cotonou a Bari na svém lemu,
 odkud se Verde s Trontem k moři lije. 63

Já na čele už měl jas diadému
 země, z níž Dunaj kletbu sucha snímá,
 když sbohem dal už břehu německému; 66

a krásná Trinacria, která dýmá -
 nad zálivem, jenž běží od Peloru
 až k Pachinu a s Eurem soužení má - 69

ne Tyfeem, však sírou na obzoru,
 mé z Rudolfa a Karla vzešlé syny
 za krále přijala by beze vzdoru, 72

kdyby zlá vláda, která činy zlými
 lid sužuje, nebyla bez ustání
 Palermo štvála k pokřiku: „Pryč s nimi!“ 75

Kdyby můj bratr měl dar předvídání,
 lakotné katalonské chudobnosti
 byl by se střehl, než doplatí na ni, 78

neboť je dbáti s velkou pozorností,
 aby člun zatížený on či jiní
 nepřetěžovali víc, než dosti. 81

Skoupý syn otce, který dobro činil,
 měl by mít služebnictvo spořádané,
 jež neskládá jen do svých vlastních skříní.“ 84

„Když pomyslím, že mocnou radost, pane,
 kterou tvá řeč teď do srdce mi vlila,
 kde vznik i cíl má dobro požehnané, 87

vidíš jak já, tím více je mi milá;
 a také tím, že zdvihnuv oči k Bohu,
 spatřils tu věc a zjevena ti byla. 90

K radosti výklad dej, ať chápat mohu, jak možno je - ta pochybnost se vkrádá - že sítě sladké plodí trpkou vlohu.“	93
A on: „Má ústa poučí tě ráda, a ty hned k tomu, proč tě bolí hlava, obličej budeš mít, jak máš teď záda.	96
Dobro, jež otáčí a pokoj dává říší, již stoupáš, v tělech velkých ale zde silou prozřetelnosti se stává.	99
Však v Mysli, o sobě už dokonalé, ne přirozenosti jen předurčeny byly, však také to, jak dát jim blaho stálé; neb dopadá, cokoli luk ten střílí, rozpoloženo v předurčené klíny jak šíp, jenž namířen je k svému cíli.	102
Nebýti toho, nebe ve své činy mělo by vpleteno tak velké chyby, že nebyl by to chrám, však rozvaliny; to ale možno není, leda kdyby	105
Mysl, jež hýbe hvězdy, pochyběla, či První pohyb nesplnil své sliby.	108
Chceš, aby pravda vysvitla ti zcela?“ A já: „Už ne, jak vidím, možno není, že to, co potřeba, příroda neudělá.“	111
On: „Rci, nebýti v obce seskupení, lidé by hůře žili na té zemi?“ „Jistě,“ já řek’, „a nechci zdůvodnění.“	114
„A bylo by tak, kdyby mezi všemi nebylo lidí různých povolání? Ne, ačli slovo Mistra jasné je mi.“	117
Až sem tak dospěl ve svém rozjímání, pak závěr učinil: „Když věc tak má se, kořeny skutků nejsou stejné ani: ten zrozen Solonem, ten Xerxem zase, ten Melchisedechem, ten tím zas, který synu smrt dal, když vzlétnout namáhal se.	120
	123
	126

*To jest: čím to,
že synové nemí-
vají ctnosti
svých otců.*

*Úvahy o harmo-
nii vesmíru
a o různosti lid-
ských povah.*

*„Mistra“ -
Aristotela.*

Dobře vždy vtisknou kolující sféry
 do vosku smrtelného pečeť svoji,
 domů však neliší co do nádhery. 129

Tím Esau v semeni se od Jakuba dvojí
 a Quirin vzešel z tak nízkého rodu,
 že pověst s Martem jej co s otcem pojí. 132

Zplozená přirozenost cestu z plodu
 s plodícím vedla by vždy do souladu,
 však Prozřetelnost moc má nad přírodu. 135

Teď před sebou máš tedy, cos měl vzadu.
 Abys však věděl, že mám lásku k tobě,
 chci ti dát ještě dodatek a radu: 138

Najde-li přirozenost proti sobě
 Štěstěnu nevlídnou, jak každé sémě
 mimo svůj kraj, dá podnět jenom k zlobě. 141

Kdyby svět dole neživořil temně
 a po přírody jsoucnu chtěl se tázat,
 dobré by bylo potom lidské plémě. 144

Vy zvykli jste si do řehole vázat
 toho, jenž zrozen uchopit se meče,
 a králem činíte, kdo měl by kázat. 147

Tak stranou cest se vaše stopa vleče.“

*Úvahy o volbě
 povolání.*

ZPĚV DEVÁTÝ

Tvůj Karel, krásná Klemencie, ke mně
promluviv takto, vylíčil mi klamy,
kterými trpět mělo jeho sémě; 3
řekl však: „Mlč, nech roky míjet samy.“
Tak mohu říci jen, že naříkání,
jak spravedливо, přijde za škodami. 6
Svatého světla život už se sklání
zpět k Slunci, jež jej plní ve své síle,
jak dobro, které ztiší každé přání. 9
Tvorové špatní, duše pobloudilé,
jež dobra toho nedbáte, však čelo
k marnosti zdvíháte jen zarputile! 12
Jiné z těch světél ke mně přiletělo
a krásně zjasňujíc svůj vnějšek celý
mi zjevilo, že líbit se mi chtělo. 15

*Cunizza
da Romano.*

A Beatrice, jejíž oči tkvěly
 laskavě na mně, pokynula zase,
 že žádost mou má vlídně na zřeteli. 18
 „Blažený duchu, kéž ti vhodné zdá se,“
 řekl jsem, „prokázat mi dobrodiní,
 že myšlenky smím obrážet v tvém jase.“ 21
 A jas ten, stejně planoucí jak jiní,
 z hlubin, z nichž zpíval dřív, dál zpíval ke mně
 jak ten, jež těšívá, když dobře činí: 24
 „V krajinách nešlechtné vlašské země,
 jež mezi zřídly Brenty a Piavy
 a Rialtem se táhnou, zdvívá téměř 27
 chlum, který výškou nezískal si slávy,
 a s něho slétla pochodeň svým časem,
 jež učinila na kraj útok dravý. 30
 A ze stejného kořene s ní já jsem:
 Cunizza slula jsem a zde se skvěji,
 přemožena teď této hvězdy jasem. 33
 Příčinu sudby své si sama přeji
 a nemám nespokojenosti jiné,
 což na dav působí snad nejdivněji. 36
 Po drahém klenotu, jímž nebe slyne
 a jež mně nejbliže zde vidíš pláti,
 veliká sláva zbyla, a než zhyne, 39
 tento stý rok se pětkrát ještě vrátí.
 Viz, má-li člověk hledět vyniknouti
 v prvním žití druhého už dbátí! 42
 K chápání toho davem nelze hnouti,
 jež Adize a Tagliamento svírá,
 aniž se ještě, ač je mrskán, rmoutí. 45
 Padova však už změnil v bahna čirá
 vody kol Vicenzy, že zarputile
 povinnost lid svou konati se vzpírá. 48
 A kde s Cagnanem v jedno splývá Sile,
 s vypjatou hlavou panuje zas jiný,
 jemuž se síť už chystá této chvíle. 51

Lidská sláva.

Opláče Feltro pastýřovy viny
tak ohavné, že do Malty snad páni
nepřišli nikdy pro tak hnusné činy. 54

Miska by byla obrovská, když na ni
ferrarská krev by vejíti se měla,
a na unce bys nezážil ji ani, 57

již milý kněz ten lil z cizího těla
co pravý straník; avšak s žitím v kraji
takové dary shodné budou zcela. 60

Jsou zrcadla (je Trůny nazývají),
z nichž na nás Boží spravedlnost sálá,
takže ty řeči dobré se nám zdají.“ 63

Zde umlkla a hned mi ukázala,
že jinam obrací se, neboť v kruhy
se pustila, v kterých už předtím stála. 66

Co drahá věc mně znám byl jásot druhý;
ukázal se jak rubín vzácné krásy,
jenž z lesku slunce získává zář duhy. 69

Nahoře z radosti se rodí jasy
jak tady smích, však dole v šero mění
se stín, jak v mysli zármutek se hlásí. 72

„Bůh vidí vše, v něj noří se tvé zření,
blažený duchu,“ řek' jsem, „takže tebe
nemůže sobě zcizit žádné chtění. 75

Nuže, tvůj hlas, jenž utěšuje nebe
s plameny, které pějí se zbožností
a šesti křídly zakuklují sebe, 78

proč tedy nečiní mé touze dosti?
Otázek tvých já nečekal bych, zdá se,
abych tě pronikl, jak ty mne v dychtivosti.“ 81

„Největší dol, v němž voda rozlévá se,“
konečně na prosbu duch odpoví mi,
„krom moře, jež zem drží na svém páse, 84

jde proti slunci mezi nesvornými
břehy tak daleko, že obzor tvoří
poledník jeho vzdálenostmi svými. 87

*Nahoře: v ráji;
dole: v pekle.*

U toho dolu vlast má - na námoří od Ebra k Macře, která od Toscany Janovsko dělí krátkým tokem k moři.	90
Týž východ, západ týž a světa strany má Buggea i město, z něhož byl jsem, jež přístav ohřálo kdys krví z rány.	93
Pod jménem Folco mezi lidmi žil jsem, a mnou zde nebe pečetí své jasy, jak já jím kdysi sebe pečetil jsem;	96
Belova dcera nevzplála tak asi, Sichea s Kreusou vodíc v trpkou školu, jak já, pokud se shodovalo s vlasy,	99
či Rhodopská, již Demofoon v bolu šálil, ba silný Alceovec ani, když v skrytu srdce schovával svou Iolu.	102
Zde lítost není, nýbrž usmívání, ne nad vinou v nepaměť zašlé doby, však nad mocí, jež předzírajíc chrání.	105
Zde na umění patří se, jež zdobí takový úspěch, a na dobro stálé, jímž dolní svět nebesa napodobí.	108
Abys však měl splněny dokonale žádosti své, jež vznikly v sféře této, sluší mi pokračovat ještě dále.	111
Ty vědět chtěl bys, kdo v tom světle je to, jež vedle mne se skví, tak jak se skvívá průzračná voda, do níž slunce slétlo.	114
Nuž věz, že uvnitř Rahab odpočívá, jež v řád náš zapojena, v zákon jeho na stupni nejvyšším svou pečeť vryvá.	117
Ta duše v toto nebe, do kterého stínu hrot vrhá zem, dřív byla vzata než jiná z vojů Krista vítězného.	120
Slušelo se, by v nebi záře zlatá věncila ji tak k vítězství a slávě, jež získala nám přemnohá dlaň svatá;	123

*Podle středověké
astronomie
vrhala naše země
kuželovitý stín,
jehož hrot sahal
až do nebe
Venušina.*

*Florencie, zalo-
žená pod ochra-
nou Martovou,
mohla být v ráji
označena za vý-
plod Luciferův.
Razila a šířila
zlaťáky se
znakem lilie.*

- vždyť Josuovi prvá obětavě
zvítězit pomáhala v zemi svaté,
jež papeži tak málo leží v hlavě. 126
- A město tvé, jak odnož z toho vzaté,
jenž prvý obrátil hřbet k Stvořiteli
a pro zášť jehož tolik naříkáte, 129
tvoří a šíří květ ten zparchantělý,
jenž ovce s beránky sved' v nebezpečí,
že vlkem se jim stává pastýř bdělý. 132
- Nedbá se Evangelia a řečí
církevních Otců, a jen Dekretály
pilně se čtou, jak jejich kraje svědčí. 135
- Přeje si toho papež s kardinály:
Nazaret nemají už před očima,
kde peruti Gabrielovy vlály. 138
- Však Vatikán a jiná místa Říma,
která se stala hřbitovem, kde množství,
jež za Petrem se ubíralo, dřímá, 141
zbavena brzy budou cizoložství.“

ZPĚV DESÁTÝ

*Ve čtvrtém nebi,
slunečném:
Chvála Boha
Stvořitele.*

*Pohyb rovníku
a zvířetníku.*

S Láskou, již dýchá od věčnosti, rovna
výdechem Synu, v něhož zírá zpřima,
konala první Mocnost nevýslovná 3
všechno, co myšlenka či oko vnímá,
v takovém pořádku, že tíseň touhy 6
probouzí v tom, kdo má jej před očima.
A teď svůj pohled, čtenáři, v ty kruhy
pozdvihni se mnou, ať se k místům vrací,
kde jeden z pohybů protíná druhý, 9
a poznávej tam toho mistra práci,
jenž tak ji miluje, že neodolá
pohledu na ni, který neodvrací. 12
Viz, kterak se tam rozvětvuje v kola
ten šikmý kruh, jenž oběžnice nosí,
aby svět spokojily, jenž k nim volá! 15
A kdyby jejich oběh nebyl kosý,
dost hvězdných sil by bylo náhle v sázce
a mrtvo dole zde; a z přímé osy 18

úchylka menší nebo větší stát se, mnoho chyb nahoře i tady dole měla by řádu světového práce.	21
Teď, čtenáři, si pobuď při svém stole, chop se své myšlenky a zůstaň při ní, chceš-li dřív vesel být než mdlý v té škole.	24
Já ti ji předložil - sám živ se nyní, vždyť o všechnu mou pozornost se hlásí ta látka, jež mě písařem svým činí.	27
Sám vládce přírody, jenž pečeť krásy a mohutnosti nebes vtiskl světu a světlem svým nám vyměřuje časy, s tou částí, o níž řeč už výše je tu, jsa spojen otáčel se ve spirále, jíž stále rychleji se blíží v letu.	30
A já byl s ním, však nevším' si, jak stále stoupáme, jako člověk nevšímá se myšlenky, která přijde nenadále.	33
Neboť to Beatrice takto zase z dobrého v lepší vede znenadání, že úkon ten se neprostrírá v čase.	36
Jak jasné teprv bylo plápolání tam uvnitř v slunci, v něž jsem vešel právě, ne v barvách pouze, ale v světla plání!	39
Byť rozum, vtip a zvyk mi sloužil hravě, já nevyřknu, co duše má tam zhlídla, však věřit lze a toužit po tom žhavě;	42
a jsou-li chabá obraznosti křídla v takovou výš, to není jejich vina, nad slunce žádná bytost nedohlídla.	45
To byla čtvrtá čeleď Hospodina, vznešena Otce, jenž jíst dává všemu tím, jak zde dýchá a jak plodí Syna.	48
Řekla mi Beatrice: „Děkuj jemu, andělů slunci, že svou šlechetností povzneslo tě zde k tomu citelnému!“	51

„Vládce přírody“
- slunce, jež
v astronomii
středověké bylo
považováno za
oběžnici.
Ve znamení
Skopce.

Nebeské těleso

*slunce je Dan-
tovi symbolem
Boha jakožto
duchovního
slunce (srv. Con-
vivio, III, 12).*

*Duše čtvrtého
nebe: myslitelé
a theologové.*

Smrtelné srdce nikdy ke zbožnosti
ještě tak rychle snad se nevzchopilo
a nebylo tak plné oddanosti, 57
jako mé srdce po těch slovech bylo;
tak se má láska prudce k Bohu vzpjala,
že v nepaměť to Beatrici skrylo. 60
Nedbajíc toho jen se pousmála,
a mysl mou ten odlesk její líce
tak rozptýlil, že se zas podívala. 63
Jasy jsem spatřil, které kolující
tvořily kruh, v němž střed my byli zase,
než vzhledem světlé, hlasem sladké více. 66
Tak dcera Latonina vidívá se
opásána, když vzduch pln husté látky
udrží nit, jež probíhá v tom páse. 69
Na dvoře nebes, odkud já jdu zpátky,
skvost mnohý najdeš vzácný lesky všemi,
nelze však odnášet takové statky. 72
Pějící kruh byl mezi skvosty těmi:
kdo k letu do nebes však nemá křídla,
čekej, až zprávu přinese mu němý. 75
Když v písni kolem nás ta žhavá zřídla
tříkráte otočila se, tak zpola
jak hvězdy, jež blíž pólů mají sídla, 78
mně ženami se zdála, které z kola
nevyjdou, avšak poslouchají tiše,
zda nový zpěv je k tanci nezavolá. 81
Dál naslouchaje v jednom z nich jsem slyšel:
„Když milost paprskem, jímž láska pravá
hoří a rostouc v milování dýše, 84
tak zmožena je v tobě a tak žhavá,
že vzhůru po schodech těch vede k výši,
po kterých nemožným se návrat stává, 87
kdo vína by ti odepřel v své číši,
svobody v sobě neměl by víc asi
než proud, jenž spád by neměl k mořské říši. 90

- Věděti chtěl bys, květy jaké krásy
tvoří ten věnec, který se tu skládá
kol paní krásné, jež tvou žízeň hasí? 93
- Já z beránek byl posvátného stáda,
jež vede Dominik tou cestou k spáse,
kde tuční ten, kdo v marnost neupadá. 96
- Kolínský Albert vpravo usmívá se,
učení jeho šlo mi v mládí k duhu,
a já pak Tomáš z Aquina jsem zase. 99
- Chceš-li však znáti jména všech mých druhů,
ať oči tvé se za mnou ubírají
blaženým věncem dále v tomto kruhu. 102
- Ten druhý plápol Gratiana tají,
jenž obojímu právu pro svou dobu
tak prospíval, že se to líbí v ráji. 105
- Ten vedle něho, který po způsobu
chudobné vdovy věnem Církvi svaté
dal poklad svůj, všem nám je pro ozdobu. 108
- Však nejkrásnější z nás je světlo páté,
tak láskou prodchnuté, že rozdychtění
na zprávu o něm všichni se tam ptáte: 111
- tak hluboká ta duše ve vědění
je o Bohu, že pravda pravdou je-li,
nevstal už nikdo k takovému zření. 114
- A dále vidíš svíce té svit skvělý,
jež nejhlouběji vnikla dole v čase
v andělů svět i v jeho úkon celý. 117
- V tom dalším světélku pak usmívá se
obhájce křesťanství - to na latině
jeho sám Augustin kdys učíval se. 120
- A vedeš-li tu oko ducha plynně
od světla k světlu, chval mých následuje,
což na osmém ti s žízní nespočine? 123
- V blaženém zření uvnitř prozpěvuje
ta duše, která světa klamně rysy
tomu, kdo dobře slyší, vyjevuje. 126

V Cieldauru leží tělo, z něhož kdysi
 vyhnána byla, z vyhnanství a bědy
 sem jdouc, kde pokoj s radostí se mísí. 129

Viz plamen Isidorův, plamen Bedy
 a žhavost Richarda, jenž kontemplančí
 více než mužem stal se naposledy. 132

Ten, s něhož ke mně pohled tvůj se vrací,
 je světlo ducha, jemuž v rozjímání
 zdálo se, že smrt mnoho času ztrácí. 135

Toť světlo Sigierova plápolání,
 jenž v Slaměné ulici přednášeje
 docházel pravd, že závist v srdce vhání.“ 138

Jak v bijícím se orloji to děje,
 - v ten jitřní čas, kdy Boží Nevěště se
 chce lásky Ženichovy, jemuž pěje - 141

v němž částka částku táhne dál a nese,
 až začne nám „cink, cink“ tak zníti sladce,
 že duše dobra schopná láskou dme se, 144

tak viděl jsem to slavné kolo hnát se,
 jež kroužíc hlasem hlas vždy vystřídává
 v lahodném souladu, jenž ozývát se 147

může jen tam, kde slast se věčnou stává.

*Kdy Církev volá
 k jitřním
 hodinkám.*

ZPĚV JEDENÁCTÝ

*Pozemské sta-
rosti...*

O smrtelníků péči nesmyslná,
jež dolů křídly máváš a své ztráty
úsudkem nepoznáš, jsouc klamu plná! 3

Ten právy byl, ten vtipy zaujatý,
ten kněžských výhod hleděl si, ten vlásti
chtěl násilím, či zase sofismaty, 6

ten v obci pletichařil, ten šel krásti,
ten oddával se tělesnému chtíči,
ten v dřině žil, ten v zahálčivé slasti, 9

*... a rajska
blaženost.*

co já, těch věcí zproštěn, s Beatricí
nahore v nebesích jsem přijat v slávě
takové byl, že nic ji nevyličí. 12

*„Každý“ - to
jest oněch
dvanáct duchů.*

Když každý navrátil se na týž právě
bod kruhu, kde stál dřív, a jako svíce
stojící ve svícnu se zpříma stavěl, 15

*Mluví opět duše
sv. Tomáše
Akvinského.*

- já zaslechl a spatřil jasně skvít se
toho, jenž dříve mluvil, úsměvného,
jak začal zas, co zářil víc a více: 18
- „Jak já se zaskvívám paprskem Jeho,
tak v světle věčném, v jeho zahledění
poznávám původ přemýšlení tvého. 21
- Máš pochybnost a chceš mít vysvětlení
mých slov tak obšírné a jasné zřejmě,
aby v něm svitlo tvému pochopení: 24
- když jsem ti řek' *Kde tuční ten*, a stejně
proč jsem *Už nevstal nikdo* mohl říci;
těm slovům jasné rozlišení dejme! 27
- Prozřetelnost, svět celý spravující
tím úradkem, kde zrak náš už tím mžikem
je přemožen, když troufá ke dnu jít si, 30
- aby se brala za svým milovníkem
Nevěsta toho, který pozeňnanou
krví s ní zasnoubil se s hlasným křikem, 33
- věrnější jemu, nedotčena hanou,
knížata dvě jí opatřila v čase,
jež v tom i onom vůdci se jí stanou. 36
- Jeden plál serafinsky, druhý zase
tou moudrostí svou na zemi se skvěje
jak jeden z cherubínů ve svém jase. 39
- O jednom povím, neboť vystihne je
oba, kdo jenom jednoho z nich chválí,
jak jednu ze dvou tváří obličeje. 42
- Od Tupina až k říčce, jež se valí
s hor, kde měl svatý Ubald poustku v stráni,
svah úrodný tam spadá s výše skály; 45
- v Slunečné Bráně žár i chladné vání
Perugia odtud zná, a na hřbet vzadu
Nocera s Gualdem naříká si za ní. 48
- Kde přechází stráž k mírnějšímu spádu,
veliké slunce světu vzešlo při ní,
jak slunce z Gangu nastupuje vládu. 51

*Ascesi - starší
tvar jména
Assisi, narážka
na ascendere =
vystupovati.*

*„Prvního chotě“
- Krista.*

- Proto, kdo o tom místě zmínku činí,
Ascesi neříkej, neb řek' by málo,
však Východ, ačli vlastně mluvit míní. 54
- A nízko ještě nad obzorem stálo,
když zemi z toho blaženého zdroje
útěchy značné už se dostávalo. 57
- Pak přišel jinoch s otcem do rozbroje
pro paní takovou, že nikdo jí svých dveří
neotvírá, jak smrti se jí boje. 60
- A před duchovním soudem pak se měří
a *coram patre* spojí se s tou paní
a rád jí má, den ze dne víc jí věří. 63
- Prvního chotě zbavena zlou zbraní,
tisíc sto let a víc tak v beznaději,
až přišel on a kopí lámal za ni; 66
- nadarmo slyšet, s Amyklatem že ji
bezpečnou našel člověk, jehož síla
svět ve strach uváděla nejmocněji, 69
- nadarmo statečná a pevná byla,
že i když Maria pod křížem stála,
ona až na kříž s Kristem vystoupila. 72
- Abych však mluvil jasněji, toť chvála
Františka s Chudobou, to jsou ti stálí
milenci, jichž se řeč má dotýkala. 75
- Svornost a úsměv, ježž nic nezakalí,
ta láska na podiv a sladké zření
posvátné myšlenky jen vzbuzovaly, 78
- že Bernard ctihodný se zul a bez prodlení
pospíchal za tím pokojem, jak kdyby
se obával, zda snad už pozdě není. 81
- Ó statky neznámé! Ó plodné sliby!
Pak s Jiljím Silvestr se zouvá zase,
jak ženich dřív - tak nevěsta se líbí. 84
- Tak otec ten a mistr ubírá se
s tou paní svou a s čeledí, již křížil
pokorný provaz, ježž měl každý v pase, 87

aniž mu úlek srdce víčka tížil, že je jen synem Petra Bernardona a že se na oko tak divně snížil,	90
však po královsku předsevzetí ona pak vyjevil sám pevně Innocenci a prvou pečeti měl stvrzeno, co koná.	93
Když rozmohli se pak ti vydědenci, táhnouce za tím, jehož svatá cena slavena má být rajske slávy věnci,	96
skrz Honoria byla ověncena korunou druhou, již mu dal Duch svatý, archimandrity vůle posvěcená.	99
Pak po mučednictví jej žízeň zchvátí a před sultánem káže bez obavy Krista i odkaz jeho svatosvatý;	102
k pokřtění ale shledav tyto davy nezralé ještě, nedlel v díle marném, vrátiv se k užítku italské trávy,	105
a v skalách mezi Tiberem a Arnem poslední pečeť přijal: Krista znaky, jež nosil pak dvě léta v žití žárném.	108
Když ten, jenž úděl nachystal mu taký, ráčil jej vznésti vzhůru do odměny, již získal, snižuje se pod nuzáky,	111
bratřím, svým dědicům, co odkaz cenný poručil nejdražší svou paní zcela, aby si vážili té vzácné ženy.	114
Jí z klína duše přejasná se chtěla zpět vzhůru vznésti do království svého, nechtíc mar jiných k smrti svého těla.	117
Teď uvaž, jaký byl ten druhý, hodný jeho, aby loď Petrovu jak Noe Archu ved' mořem do přístavu bezpečného.	120
A v tom my máme svého patriarchu. Kdo za ním jde, jak káže on, ten vkládá na sebe náklad dobrý beze strachu.	123

Svatý Dominik.

*Stesky na úpadek
řádu
sv. Dominika.*

Touha však zmocnila se jeho stáda
po jiné stravě; jaký div, že těká
po různých pastvinách a že tam strádá! 126
Ale když ovečky se do daleka
zatoulají a s očí pak mu mizí,
nazpátek přinášejí méně mléka. 129
Aby šly s pastýřem a v zemi cizí
bály se škod, tak se jich málo chová,
a z mála sukna ušil bys jim řízy. 132
Jestliže temná nejsou ti má slova,
jestliže nedal ses mou řečí zmásti,
a co jsem řek', si připomeneš znova, 135
spokojen budeš po tom aspoň zčásti,
neb uzříš strom, s něhož ta tříska padá,
a na čí vrub ten výrok má se klásti: 138
,Kde tuční ten, kdo v marnost neupadá!‘ “

ZPĚV DVANÁCTÝ

*Kruh dvanácti
dalších boho-
slovců se přidává
k prvnímu.*

*Iris -
personifikace duhy.*

Jakmile k svému poslednímu slovu
 dospěl ten požehnaný plamen skvělý,
 posvátný mlýn už kroužit počal znovu; 3
 a kolem svým se neotočil celý,
 když jiný už ho kruhem zavřel zase,
 až v kruhu kruh šel, v zpěvu zpěvy zněly, 6
 zpěvy, jež předčí Musy naše v kráse,
 těch našich Sirén flétny okouzlené,
 jak odlesk chabým zdá se v prvním jase. 9
 Jako se po řídounkém mraku klene
 v témž zbarvení dvě rovnoběžných pásů,
 když Juno k dílu služebnou svou žene, 12
 a vnější bere z vnitřního svou krásu,
 stejně jak ta jen cizím hlasem znívá,
 jež v lásce mře jak mlha v slunce jasů, 15

a zemi takto zvěstováno bývá,
 jak slíbil Bůh, a s Noem smlouva ta je,
 že potopu už nespátří co živa: 18
 tak kolem nás těch věčných růží ráje
 dva věnce dokola se otáčely,
 že v souladu ten vnější s vnitřním hraje. 21
 Když potom v plesání a ve veselí,
 v zpěvech a plápolání velké síly
 svých světél, jimiž všichni se tu skvěli, 24
 touž vůlí zároveň se utišili,
 jako je schopností a snahou očí
 otevřít se i zavřít v tutéž chvíli, 27
 z jednoho z nových světél na úbočí
 řeč vyšla, a já, ohlédnuv se při ní,
 byl jsem jak střelka, jež se k hvězdě točí. 30
 A začal: „Láska, jež mě krásným činí,
 o druhém vůdci hovořit mi dává,
 pro nějž jsi o mém chválu slyšel nyní. 33
 Kde o jednom, i o druhém zněj zpráva,
 aby, jak vedli společně své boje,
 tak společně se skvěla jejich sláva. 36
 Kristova vojska, jimž dát nové zbroje
 tak mnoho stálo, vedla za praporem
 zdlouha a chabě zřídle šiky svoje, 39
 když Panovník, jenž vládne každým tvorem,
 jim pomoh' z milosti, ne pro zásluhy,
 pocítiv lítost s ohroženým sborem, 42
 a Nevěstě, jak řečeno, dva sluhy
 dal na pomoc, by zbloudilému lidu
 příkladem byli jeden jako druhý. 45
 V krajích, kde sladký Zefyr ruší z klidu
 stromy, jež listí nové otvírají,
 jímž Evropa zas odívá svou bídu, 48
 poblíže míst, kam vlny dotírají,
 kde slunce běh svůj dlouhý zakončuje
 a lidským pohledům se potom ztají, 51

*Promlouvá duše
 sv. Bonaventury
 (1221–1274)
 a hovoří o „dru-
 hém vůdci“,
 sv. Dominikovi.*

*Život sv. Domi-
 nika (1170–
 1221): rodištěm
 byla mu Cala-
 roga (dnes Cala-
 horra) na řece
 Ebru v Kastilii.*

*Matce Domini-
kově zdálo se prý
před jeho naro-
zením, že porodí
psíka s hořící
pochodní v hubě,
a také jeho
kmotra měla
prorocký sen.*

*„Dominicus“
znamená „Páně“.*

*„První rada“ -
dobrovolné
chudoby.*

*„Felix“ -
„šťastný“;
„Jana“ (Jo-
hanna) - prý
„milost Páně“.*

svou šťastnou sudbu Calaroga snuje,
velkému štítu dána do ochrany,
na němž lev podléhá i podmaňuje. 54
Tam milenec byl zrozen rozkochaný
křesťanství, borec svatý, jehož síla
svým nesla blaho, odpůrcům zlé rány. 57
Stvořena sotva, hned se naplnila
tak duše jeho mocí živé síly,
že v matce jsouc, ji věstkou učinila: 60
Neboť když mezi ním a Vírou byly
konány zasnuby u toho zdroje,
kde navzájem se štědře obdařili, 63
ta, která za něj dala slovo svoje,
zisk divný ve snách uzřela ta žena,
jež přinese on s družinou svou z boje. 66
Aby ta vlastnost byla vyjádřena,
duch označil ho, čím je bez výhrady,
přivlastňovacím jménem toho jména. 69
Nazván byl Dominikem, já však tady
rolníkem zvu ho, jež si vybral Kristus
co pomocníka v práci pro své sady. 72
Posla a sluhu věru měl v něm Kristus,
neboť v něm první láska k první svaté
radě se projevila, již dal Kristus. 75
V noci ho chůva našla častokráte,
jak mlčky bdí a na zemi čas tráví,
jako by říkal: „Pro to mě tu máte!“ 78
O, jeho otec - věru Felix pravý!
O, jeho matka - doopravdy Jana,
znamená-li to jméno, co se praví! 81
Ne pro svět, neboť v něm kdo vidí pána,
za Ostijským a Tadeášem dá se,
že láskou však mu byla pravá mana, 84
učencem velkým stal se v krátkém čase
a obcházet tak začal po vinici,
jež vadne hned, když vinař nestará se. 87

„*Ne desátky, jež
patří chudým
Božím.*“

*Sv. Bonaventura
lituje úpadku
řehole sv.
Františka.*

- A potom vyžádal si na stoličce,
jež s chudým jednala kdys laskavěji,
než sedl na ni ten vše zvrhající, 90
ne aby směl dát tři, jež za šest znějí,
ne první obročí, jež prázdné je tu,
ne decimas, quae sunt pauperum Dei, 93
však aby proti zbloudilému světu
směl bojovat za sémě, z něhož tady
tě věnčí dvacet čtvero stromů v květu. 96
Pak s naukou a s vůlí dohromady
on v apoštolském úřadě se vydal
jak bystrina, již ženou prudké spády, 99
a do kacířských suků, kde je vídal,
se pouštěl, a kde povstal odpor tuhý,
tam pádnosti své ráně ještě přidal. 102
Pak z něho vznikly rozmanité struhy,
jimiž se svlažují a svěží stvoly
hojněji rodí katolické luhy. 105
Tak bylo jedno kolo ze soukolí
vozu, v němž Církev se nám ubránila
a občanský svůj rozbroj zmohla v poli. 108
Kéž by ti nyní zřejmá také byla
druhého kola výbornost a cena,
které řeč Tomášova oslavila. 111
Však kolej tímto vozem způsobená
je prázdná teď, a tam, kde kámen vinný
byl v sudě dřív, teď plíseň usazena. 114
Družina jeho hledá si cíl jiný,
místo by šla, jím věrně zaujata,
a přední svádí na zadního viny. 117
Však na úrodě pozná se tím ztráta,
když koukol, jehož bude celý přival,
naříkat začne, že mu truhla vzata. 120
Kdo by list za listem se sice díval
do naší knihy, přišlo by mu na rty,
co by tam čet': „Já tím jsem, čím jsem býval;“ 123

*Blažení
duchové
druhého
kruhu.*

- ale ne z Casale či z Acquasparty
takoví přišli do našeho řádu,
ti jenom ruší smysl jeho charty. 126
- Jsem Bonaventura, jenž měl v něm vládu,
z Bagnoregia, a nad výhody vlastní
úkoly velké kladl jsem a kladu. 129
- Zde Illuminát s Augustinem, šťastní,
že první v provaze a nohy holé
přátelství s Bohem byli přeúčastní. 132
- Z Viktora svatého zde Hugo v kole
a Petr Comestor a Petr Španěl,
jenž ve dvanácti knihách svítí dole. 135
- Zde prorok Nathan je, ježž kdo by haněl?
Chrysostom s Anselmem a Donát je tu,
jenž k první z uměn látku pilně sháněl. 138
- Zde Rhaban je a po mém boku světu
plá Jáchym z Kalabrie vedle něho,
proslulý darem prorockého vznětu. 141
- Závidět paladina takového,
pohnula mne Tomáše bratra vřelá
dvornost a jasná latinská řeč jeho; 144
a se mnou družina se hnula celá.“

ZPĚV TRINÁCTÝ

*Tedy známých
15 hvězd první
velikosti, 7 hvězd
Velikého vozu a
2 hvězdy Malého
vozu - tedy 24
hvězd.*

Představ si, chceš-li chápat dokonale,
co teď jsem zřel (a podrž obraz daný,
co hovořím, podobný pevné skále), 3
těch patnáct hvězd, jež každá s jiné strany
takovým jasnem prostor nebe značí,
že houšťky vzduchu jsou jím přemáhány; 6
představ si vůz ten, jemuž z nebe stačí
pouhý klín nade dny a nad večery,
že vždy má místo, když svou oji stáčí; 9
představ si potom ústí rohu, který
začátek má tam na hrotu té osy,
kol níž se točí kolo první sféry - 12
takže dvě znamení z nich stvořilo si
nebe, jak dcera Minosova kdysi,
když tvář jí skrápěl chlad smrtelné rosy, 15

	a jeden s druhým paprsky že mísí ty kruhy, které vprostřed tance svého vpřed jeden, druhý vzad vždy pospíší si,	18
	a budeš stín mít aspoň pravdivého souhvězdí, jež se v dvojím tanci vine a otáčí dál kolem bodu mého;	21
	o tolik je to nad náš zvyk, oč plyne rychleji nežli říčka Chiana vždycky nebe svým letem předčící vše jiné.	24
	Nezpívali tam paián bakchantický, však v řádě Božím zosobnění trojí a v jedné z osob Boží řád i lidský.	27
	Když naplnil zpěv s tancem míru svoji, oko těch světel k nám se obrátilo, jež každá starost víc jen uspokojí.	30
<i>Hovoří svatý Tomáš Akvinský.</i>	Mlčení svorných božstev přerušilo pak světlo, z něhož vyprávěno bédné žití Chudáčka Božího mi bylo:	33
	„Když vymláceno je ze slámy jedné na sýpce zrno, sladká láska zve mě, ať se zas jinou mlátit ruka zvedne.	36
<i>Adam Eva.</i>	Myslíš, že v prsa, z kterých přetajemně vyňato žebro, aby vstala žena, pro jejíž choutku pyká lidské plémě,	39
<i>Kristus.</i>	a v prsa, která kopím probodena, potom i dřív tak zadost učinila, že miska vin všech je tím nadzdvižena -	42
<i>Bůh.</i>	ta Mohutnost, jež obě utvořila, kolik ho snese lidských tvorů říše, tak mnoho světla do nich také vlila;	45
	a proto divíš se, co řek' jsem výše, že druhý nepovstal tak strhující jak dobro, které v pátém světle dýše.	48
<i>Šalomoun.</i>	Otevři oči k tomu, co chci říci, a uvidíš, že víra tvá se hodí s mou řečí k pravdě jak střed ke kružnici.	51

	Co mře i co se nesmrtelné rodí, je záře jen, jež z Ideje té letí, již dýchaje náš Otec láskou plodí, neb světlo živé, jež smí vycházeti ze zřídla svého, avšak sjednoceno dál s ním i s Láskou, jež v nich trvá třetí, sbírá svou záři jako obráženo	54
	z dobroty pouhé v kůru devaterém, na věky věků jedním učiněno.	60
	K posledním možností v stav klesá, v kterém jde z konu v kon vždy více umenšené, že náhodně jen působí tím směrem; a náhodnostmi věci narozené zde míním, které hvězdný pohyb seje semenem nebo také bez semene.	63 66
<i>Vliv nebes.</i>	Těch věcí vosk a též, kdo úpravce je, není vždy stejný, proto zaskvěje se vždy více nebo méně zpod ideje; proto i strom, ač téhož druhu, nese ten lepší ovoce, ten horší zase, a s různým nadáním vy rodíte se.	69 72
	Kdyby vosk upraven byl k plné kráse a nebe působilo nejmocněji, pečet by vystoupila v plném jase.	75
	Přírodě zčásti jen se daří úkol její, je jako řemeslník při svém chtění, jenž práci zná, však ruce se mu chvějí.	78
<i>Trojice Božských osob: „láska horoucí“ - Duch svatý; „jasnozření“ - Syn; „síla svrchovaná“ - Bůh Otec.</i>	J en k lásce horoucí a k jasnozření když přistupuje síla svrchovaná, tvar vzniknout může, na němž kazu není.	81
	Tak jedenkrátě země udělána hodnou dokonalosti tělesné je, tak těhotnou se stala také Panna;	84
	a schvaluji, když mínění to tvé je, že lidská přirozenost nevyspěla jak v těchto dvou a nikdy nevyspěje.	87

- Kdyby má řeč se nyní odmlčela,
 „Jak to, že onen neměl sobě rovna?“
 tak zajisté by otázka tvá zněla. 90
- Abys však poznal, co nechápeš zrovna,
 uvaž, kdo byl, jaký měl důvod žádat,
 když „Žádej!“ řekla mu moc nevyzývající. 93
- Mluvil jsem jasně, nemusel jsi hádat,
 že králem byl, že moudrost vyžádal si,
 aby moh' do vladařství moudrost vkládat, 96
- a nechtěl vědět, jaký počet asi
 je andělů, či s náhodným *necesse*
 zda nutný důsledek též přivolá si, 99
- či zda jest *dare primum motum esse*,
 či zdali trojúhelník polokruhu
 kdy bez pravého úhlu vepíše se. 102
- Zvážíš-li, co jsem řekl pro tvou vzpruhu,
 je opatrnost královská to zření,
 v něž míří šíp můj, jedno toho druhu. 105
- Když na *Povstal* se upřeš v soustředění
 a zvíš, že se jen králů týká šmahem,
 kterých je dost, však dobrých mnoho není. 108
- Mou řeč ber s tímto rozdílem a vztahem,
 a obstojí v tom, co ti smýšlet přáno
 o prvém otci i o našem Drahem. 111
- To buď jak olovo ti k noze dáno,
 abys šel jako ten, kdo jít se bojí,
 k tomu, co nevidíš, i k *ne* i k *ano*; 114
- neb mezi hlupci hodně nízko stojí,
 kdo veskrz popírá či přitakává,
 když v tom či onom úvahy se dvojí, 117
- a že se směrem zcela klamným dává
 mínění kvapné, to se zhusta děje,
 a zaujatost rozum upoutává. 120
- Břehu se pouští věru bez naděje,
 neboť jak vyjel, nevrací se z dále,
 kdo pravdu hledá, lovit neuměje, 123

jak toho důkaz jasný světu dali
 Melissus, Bryson, Parmenid, již sice
 vyšli, však kam jdou, nikdy nepoznali. 126
 Tak Sabellius, Arius a více
 těch bloudů šlo si, co jak meče byli
 na Písma, rovné tváře zkřivující. 129
 Nebudte také, lidé, příliš čilí
 v svých úsudcích jak ti, kdo jisti cenou
 obilí, které ještě nesklidili. 132
 Trnitou snítku zřel jsem obnaženou
 a celou zimu prostou všeho hávu,
 a potom růží náhle okrášlenou; 135
 a loď jsem spatřil, rychlou, v dobrém stavu,
 jež šťastně zbrázdila už moře divá,
 jak ztroskotá, když vjíždí do přístavu. 138
 A Martin s Bertou ať se nedomnívá,
 když loupí ten a ten se zbožně chová,
 že vidí už, jak Bůh se na ně dívá: 141
 ten může vstát, a onen klesnout znova.“

ZPĚV ČTRNÁCTÝ

*Podobenství
dvojiho pohybu
vody: slova sv.
Tomáše přichá-
zela zvenčí,
Beatricina ze
středu kruhu.*

*„Zde tomu“ -
Dantovi.*

Od středu k obvodu a pak zas k středu
v nádobě oblé by se rozvlnilo,
ať zvenčí nebo zevnitř ránu vedu. 3
Najednou v mysli se mi vybavilo,
co říkám teď, ve chvíli, kdy se žití
Tomášovo mlčením zahalilo, 6
pro podobnost, již ihned bylo zřítí
z jeho a z Beatrice promluvení,
jež ráčila tak po něm hovořiti: 9
„Zde tomu třeba, aniž jeho chtění
nějak se na něm projeví snad zvenčí,
dostat se jiné pravdě ke kořeni. 12
Řekněte mu, zda jas ten, jímž se věncí
jak květem vaše podstata, tak stálý
zůstane s vámi, aniž se kdy ztenčí. 15

*To jest, až bu-
dete po zmrtevých-
vstání zase mít
tělo.*

A zůstane-li, povězte mu, zdali,
až jedenkrát se odějete těly,
přílišnost jeho zrak vám nezakalí?'' 18

Jak najednou se více rozveselí,
kdo tančí v kole, a pak radostněji
hlas pozdvihnou a rozjaří se celí, 21
tak po hbité a zbožné prosbě její
začala plesat svatá kola zase
podivnou notou svou a svými reji. 24

Kdo stýská si, že tady umírá se,
aby se žilo tam, ten nezná mladé
svěžesti deště věčného v tom jase. 27

Bůh trojjediný.

Ten Jeden, Dva i Tři, jenž živ jest, nade
vším ve Třech, Dvou i Jednom vládu máje,
sám bez mezí, a všemu meze klade, 30
třikrát byl vzýván každým z duchů ráje
takovým zpěvem, že by jeho hlasy
byly mzdou zásluhy, jež nesmírná je. 33

*Hovoří duše
krále Šalomouna
a vysvětluje, že
světlost blažených
bude po zmrtevých-
vstání větší.*

Tu zaslechl jsem skrže božské jasy
jakýsi tichý hlas z menšího kruhu,
jak anděl k Marii promluvil asi, 36

jenž hovořil: „Jak radost v rajském luhu
potrvá dlouho, láska naše živá
nás šatit bude v takto jasnou duhu. 39

Lesk její z horoucnosti sílu mívá,
horoucnost z vidění, jež tolik dělá,
co milosti v něm nad schopnostmi bývá. 42

Až oblečem se v zářně svatá těla,
tenkráté také větší bude sláva
osoby naší tím, že bude celá, 45

a proto vzroste světlo, jež nám dává
z milosti pouhé Dobro svrchované,
světlo, jež vidět nám to Dobro prává; 48

a vidění též vzroste, čímž se stane,
že vzroste horoucnost, jež jím se nítí,
vzroste i záře, která z ní zas plane. 51

„Jeden i druhý
sbor“ - oba
kruhy blažených.

- Ale jak uhel, plamenem jenž svítí,
jej řeravostí živou překonává,
takže si může zjev svůj uhájiti, 54
tak září tu, jež nás tu obetkává,
zjevností překonávat bude tělo,
jež dosud ještě kryje země tmavá. 57
- Aniž ten jas nám tížit bude čelo,
neb v těla ústrojích dost bude síly
na vše, co radost by v nás probouzelo.“ 60
- A zdál se mi tak ochotný a čilý
jeden i druhý sbor, když řkouce *Amen*
po tělech mrtvých touhu projevíly. 63
- Ne snad jen sobě žádali ten pramen,
otcům a matkám též, a všem, jež dříve
milovali, než byl z nich věčný plamen. 66
- A ejhle, vůkol v záři stejně živé
lesk vznikl nad leskem, jenž už tam býval,
jak obzor svítá v barvě konejšivé. 69
- A jako by se první soumrak stmíval,
kdy skráně nebes věnci zjevy snové,
že jist si nejsem v tom, nač jsem se díval, 72
mně zazdalo se, bytosti že nové
tam vidím a že zřím je kolo věsti
a věnciti dva kruhy obvodové. 75
- Jiskření Ducha svatého, ó štěstí,
jak náhle vzešla jeho záře pravá
mým očím, jež ji nedovedly snésti! 78
- Však Beatrice, krásná tak a smavá,
zjevila se mi, že ji do vidění
zařadit jest, jež z myslí vyprchává. 81
- Tu dostalo se očím posilnění,
že zdvihly se, a do vyššího blaha,
jak zřel jsem, s paní mou jsme přeneseni. 84
- A do výše že vede naše dráha,
já všiml si pro hvězdy úsměv vřelý,
jenž ruději než obvykle se vzmahá. 87

„Ó Elie“ - to
jest: „Ó Bože!“

Srdcem a mluvou, již rod lidský celý má jednu, žhavě oslavil jsem Pána, jak za tu milost novou slušnost velí.	90
Než byla žhavost žertvy vyčerpána ze srdce mého, poznal jsem, že bude přijata vlídně tato oběť daná,	93
neboť v dvou paprscích a tolik rudé jasy mi vzplanuly, že znenadání jsem řekl: „Ó Elie, jak skvíš se všude!“	96
Jak v hustší nebo řidší světél tkáni se Mléčná dráha mezi póly bělá (i vpravdě moudrým důvod k přemítání),	99
tak hvězdná skupenství tam vytvářela v hlubinách Martu znak ten úctyhodný, ježž spojení čtyř čtvrtí v kruhu dělá.	102
Zde přemáhá mi paměť důvtip rodný, neb na tom kříži zřel jsem skvít se Krista, takže mi nelze najít příměr vhodný.	105
Však kdo kříž vezma, následuje Krista, jistě mi odpustí, co vynechávám, v tom jasu bílém planout vida Krista.	108
Z ramene v rameno a od pat k hlavám že hýbala se světla blýskající v styku a míjení, jen zprávu dávám.	111
Tak pomalu a rychle, míň i více, krátká či dlouhá, v ruchu neustálém tělíška drobná bývá vidět skvít se	114
a hýbat v paprsku tom nenadálém, jenž vznikne ve stínu, ježž pro sebe zná udělat člověk z bázně před úpalem.	117
Jak z napjatých strun hudba přelíbezná houslí a harf se tvoří tak, že mámí i člověka, jenž písňě nerozezná,	120
tak od světél, jež se tam zjevila mi, šel křížem nápěv, jenž mě uchvacoval, ač verše hymnu nebyly mi známy.	123

*Chvalozpěv na
vítězné
zmrtvýchvstání
Krista.*

- Cítil jsem však, že chválu vyslovoval,
nebo slova „Vstaň!“ a „Vítěz“ pronikala
mi z něho v sluch, jež zpěv ten přesahoval. 126
- Tu láska taková hned ve mně vzplála,
že nebylo až dosud věci žádné,
která by mě tak sladkým poutem spjala. 129
- Snad slovo mé se zdá až příliš snadné
snižujíc oči, v nichž má touha zhlídla
takovou slast, že větší nenapadne. 132
- Kdo zví však, že vši krásy pečtidla
čím výše jsou, víc rostou v rozzáření,
a já tam ještě nepohléd' v ta zřídla, 135
- omluvit dovede mé obvinění
uznáváje, že slova má jsou pravá,
nebo vyloučen tím půvab svatý není, 138
- protože stoupáním se čistším stává.

ZPĚV PATNÁCTÝ

	Laskavá vůle, již se zjevnou stává	
	vždy láska ta, jež správným směrem dýchá,	
	jak žádost zlá se zlobou poznat dává,	3
Chvalozpěv ustane, duše se ztišují.	kázala sladké lyře být už zticha	
	a umlknouti svatým strunám velí,	
	jež pravá ruka nebe v souzvuk míchá.	6
	Jak hluché k prosbám poctivým by měly	
	být podstaty, jež chtějíce mne zvatí,	
	abych je prošíl, hned se odmlčely?	9
	Ať trýzeň bez konce jen toho zchvátí,	
	kdo z lásky k věci, jež se k zmaru chýlí,	
	na věky této lásky chce se vzdáti.	12
	Jak pokojným a čistým jasnem v chvíli	
„Oheň nenadálý“ - létavice, pada- jící hvězda.	některé šlehne oheň nenadálý	
	a dráždí oči, jež si jisty byly	15
	- řekl bys hvězda, jež přelétla v dáli,	
	ale nic v místech, z nichž se rozzařuje,	
	se neztrácí, a je to mžik jen malý -	18
Po kříži se při- bliží Dantův praděd Cacciaguída.	tak s paže, jež se vpravo napřahuje,	
	k úpatí kříže hvězda sesmekla se	
	suhvězdí toho, jež tam probleskuje.	21
	Aniž spad' klenot s pentle své, však v páse	
	paprsků proběhl tak v letu plynném,	
	že plaménkem za alabastrem zdá se.	24
	Tak pohnul vlídný Anchises svým stínem,	
	hodna-li víry Vergilova Musa,	
	když v Elysiu navštíven byl synem.	27
„Ó krvi má, ó na ni vylitá milosti Boží! Jako tobě, komu nebeská	<i>O sanguis meus, o superinfusa gratia Dei, sicut tibi, cui bis unquam coeli janua reclusa?</i>	30

*brána dvakrát
otevřena?“*

Tak světlo to; a já je pozoruji,
pak oči obracím, kde Paní má je,
a s obou stran jen úžas pocituji, 33
neb v očích úsměv takový jí hraje,
že je mi, jak bych dosáh' v jejich plání
dna milosti své a dna svého Ráje. 36

*Cacciaguida
promlouvá
k básníkovi...*

Rozkošný k poslechu i k nazírání,
zprvu duch obíral se věcmi těmi,
jichž pro hloubku já nechápal jsem ani. 39
Aniž on ze své vůle tajil se mi,
ale jen z nezbytnosti, neboť jeho
chápaní vznášelo se nad mezemi, 42
jež dány nám. Když citu horoucného
luk povolil, že mluva sestoupila
k našemu rozumu a v meze jeho, 45
věc prvá, jíž jsem porozuměl, byla:

*... a děkuje Bohu
za lásku proka-
zovanou Dantovi.*

„Buď požehnán Ty, Jeden ve Trojici,
že moc Tvá k mému semeni tak milá!“ 48
Pak řek': „Hlad můj, tak dlouho trvající,
zatím co duše v knize velké četla,
v níž nemění se nic, co nám je říci, 51
jsi ztišil, synu, uvnitř toho světla,

*To jest
Beatrice.*

v němž s tebou mluvím, a dík za to ta má,
jež křídla dala ti, že duše vzlétla. 54

„První“ - Bůh.

Věříš, že mysl tvá jde ke mně sama
z prvního tak, jak poznáš bez váhání
z jednotky pět i šest, když ona známa; 57
proto se neptáš, kdo jsem já, a ani
proč plesám tak - ta otázka se kladla! -
v zástupu tomto plném radování. 60

Ty věříš pravdu, neboť do zrcadla
života toho hledí velcí, malí,
kam dřív, než myslíš, myšlenka tvá padla. 63
Aby však svatá láska, v níž jsem stálý
svým patřením a z níž má žízeň velká,
ustala v sladké touze, jež mě pálí, 66

*Cacciaguida
vzývá Danta,
aby se ho tázal.*

- radostně, klidně, aniž tě co leká,
zvěstuj svou vůli, zvěstuj všechna přání,
na něž už láska s odpovědí čeká.“ 69
- A ještě jsem se k Beatrici ani
neohlédl, když dala pokyn smavý,
jímž vzrostla křídla mého odhodlánf. 72
- „Cit s důvtipem,“ tak začal jsem hned z hlavy,
„jak prvá Stejnost se vám ukázala,
při vás všech vahou srovnaly své stavy. 75
- Neb slunce, jehož záře vás tak vzňala,
teplem a světlem stejné je, že není
tu metafory, jež by neselhala. 78
- Však rozum v lidech smrtelných a chtění
z příčiny, která jasná je vám zcela,
na křídlech mají různá opeření. 81
- Já vědom si - jsa smrtelného těla -
té nestejnosti, nevzdávám ti díky
jinak než srdcem za ta slova vřelá. 84
- Však, živý topase, jenž vroubíš v dřiku
ten vzácný skvost, já vřele prosím tebe,
řekni, jak zval ses v říši smrtelníků.“ 87
- „O větvi má, v níž potěšení z nebe
měl jsem už čekáním, já jsem tvůj kořen,“
tak odpovědí poznat dal mi sebe. 90
- Pak pravil mi: „Ten, jehož jménem tvořen
tvůj rod a jenž už víc než po století
obchází první římsu hory zmořen, 93
- můj syn byl, praděd tvůj, a sluší se ti,
aby ses snažil jeho trýzně steré
dobrými skutky svými ukráceti. 96
- V těch starých hradbách, s kterých dosud bere
terci i nónu, Florencie sobě
pokojně žila ve střídmosti šeré. 99
- Řetízků, korun neměla v té době,
žen se střevíčky vzácnými a s pasem,
na němž víc viděl bys než na osobě. 102

*„Ten vzácný
skvost“ - kříž.*

*Ctnostný a po-
kojný život ve
staré Florencii.*

„Pro Francii“,
to jest pro
obchodní cesty
do Francie.

- Nevnukla otci při zrození hlasem
svým dcera strach, že věno do rozporu
tak nebo onak dostane se s časem. 105
- Neměla dosud vylidněných dvorů;
Sardanapal, jak později se stalo,
neměl vliv zhoubný na síň, na komoru. 108
- Nebylo překonáno Montemalo
Uccellatoiem, pádem jež v svém čase
je předstihne, jak vzletem předbíhalo. 111
- Bertiho Bellinciona vídal v pase
z kůže a z kosti jsem, a jeho ženu
jít od zrcadla bez ličidla zase. 114
- Pán z Vecchia nebo z Nerli pravou cenu
i nepošíté kůže znal, a žena
mu při přeslici žila, při vřetenu. 117
- O šťastných žen! A každá jista věna
i hrobky byla, aniž která měla
být pro Francii v loži opuštěna. 120
- Ta kolem kolébky se otáčela
a dítě konejšíc tak slova volí,
jak matka nebo otec vždycky dělá. 123
- Jiná zas u kužele, poklidno-li,
s rodinou báchorky si vyprávěla
o Troji, o Římu a Fiesoli. 126
- Cianghellu nebo Lapa Saltarella
za div by měli, jako teď by divem
zvěst Cincinnata s Cornelií zněla. 129
- V žití tak pokojném a sladce tklivém,
v měšťanství důstojném, jež věrnost hlídá,
Maria dala mě, když v úpěnlivém 132
- křiku jí pohnula mé matky bída,
a u vás v lodi chrámu prastarého
se ze mne křesťan stal i Cacciaguida. 135
- Můj bratr Moront byl a Eliseo,
má žena přišla z nížiny blíž Pádu,
a to je také původ příjmí tvého. 138

Já dospěv přidal jsem se ke Konrádu,
a on si opásal mě za rytíře
za služby věrné a vždy dobrou radu. 141

S ním táh' jsem proti těm, kdo v bludné víře
zle drží to, co patří nám dle práva,
z čehož však vina padá na Pastýře. 144

Na papeže.

Lid, jehož ohavnost je jeho sláva,
způsobil, že jsem z klamů světa vyšel,
jenž láskou svou tak lidi omotává,
a mučednictvím v tento mír jsem přišel.“ 147

ZPĚV DVACÁTÝ TŘETÍ

*Dante se pyšní
šlechtickým pů-
vodem, podotýká
však, že uroze-
nost se ztrácí,
není-li živena
novými ctnostmi.*

O krve naší skrovná vznešenosti!
Ze se tak tebou lidé holedbají
zde dole, kde jsme jen tak chabí v ctnosti, 3
mně nebude se divným zdát, neb v kraji,
kde už se nezkřivuje lidská touha,
též jsem se tebou pyšnil - totiž v ráji. 6
Jsi suknice už brzy ne dost dlouhá,
takže když se k ní nepřidává denně,
čas kolem tebe s nůžkami se plouhá. 9
Tu s „Vy“, jež zaved' Řím, jež v mravů změně
stává se tam však formou zanedbanou,
zas promlouvát jsem začal neprodleně, 12
a Beatrice usmála se stranou
zrovna jak ta, jež tenkrát zakašlala
na prvou chybu o Ginevře psanou. 15

*Dante se táže
svého předka po
Florencii jeho
doby (město bylo
zasvěceno sv.
Janu Křtiteli).*

- „Vy,“ řek' jsem, „jste můj otec, Bohu chvála;
vy k řeči vybízíte svého vnuka;
vy vznášíte jej nad sobectví malá. 18
- Tolika proudy veselí se vnuká
v mysl, že sama ze sebe má radost
nad tím, jak snáší pohnutí tak prudká. 21
- Má prvotino, učíňte mi zadost
a řekněte, kdo byli vaši předci
a do kterých let padla vaše mladost? 24
- Ovčinec svatojanský uvidět chci,
jaký byl tehdy, koho byla sláva
nejvyšších stolic v něm - a jiné věci...“ 27
- Jak větrů vanutím se rozdmychává
v plaménky uhlík, při mém lahodění
jsem zřel to světlo, jak se jasným stává. 30
- A jak mu přibývalo na záření,
tak v řeči příjemné a sladce lkavé,
jež podobna však dnešní mluvě není, 33
- mi dělo: „Od dne, kdy vyřčeno ‚Ave‘,
k porodu, jímž se matce mé, teď svaté,
ode mne ulevilo v trýzni dravé, 36
- k Lvu svému pět set osmdesátkráté
se navrátil už oheň hvězdy této,
by znovu vzplál zpod jeho tlapy vzňaté. 39
- Rodiště moje a mých předků je to
místo, kde ve čtvrt poslední se stáčí
závodník při hrách vašich každé léto. 42
- O předcích mých to slyšet snad ti stačí;
a nežli, kdo a odkud jsou, ti říci,
o všech těch věcech budu mlčet radši. 45
- Všech mužů tenkrát mezi Křtitelnicí
a Martem jenom pětina snad byla
těch nynějších, však vesměs válečníci. 48
- Krev měšťanská, jež teď se promísila
s Certaldem, s Campi a s Fegghinem, čistá
v řemeslnických tekla tehdy žilách. 51

*Ne zcela jasné
narážky na ne-
utěšené poměry
florentské.*

- Oč líp by bylo za sousedy místa
a lid ten mít, by mez vám beze zrady
v Galluzzu, v Trespianu byla jistá, 54
nežli je uvnitř mít a snášet smrady
hlupáků ze Signy a z Agugliona,
co na zisk myslí jen a na úklady. 57
Kdyby lid, jenž tak zvrhlé skutky koná,
macechou nebyl býval k Caesarovi,
ale jak k synu matka bezúhonná, 60
kdo dnes jak Florentan si v ziscích hová,
byl by se obrátil už k Simifonti,
kde jeho děd žebrotou chodil - kdo ví. 63
Ještě by Montemurlo měli Conti
a v Aconě by Cerchi měli faru,
ve Valdigrieve snad Buondelmonti. 66
Míšení osob vede často k zmaru
prospěchu obce, jako utápěti
tělo své v jídle nebývá mu k zdaru; 69
snáz padne slepý býk, jak známo je ti,
než slepý beránek; a větší žal je
častokrát z meče jednoho než z pěti. 72
Když vidíš Luni zmar a Urbisaglie
a kterak po nich také upadají
obecní správy v Chiusi, v Sinagaglie, 75
slyšet, že také rody zanikají,
tě neudiví ani nepoleká,
když poznals, že i města konec mají. 78
Na díla vaše veškerá smrt čeká
tak jako na vás; v stálejších se kryje
a život je jen krátký u člověka. 81
A jako tím, že nebe měsíční je
v pohybu, příliv jde, pak odliv zase,
Štěstěna činí u tvé Florencie: 84
proto ať divným tobě nezazdá se,
co o Florentánech ti řeknu nyní,
jichž pověst dávno skryta leží v čase. 87

*Rody za dob
Dantových
vyhaslé...*

Filippi, Ugové a Catellini,
Ormanni, Greciové s Alberichi -
jak upadli kdys hrdí měštěníni! 90

*... a rody v té
době trvající.*

Já viděl staroslavné bojovníky
s tím, jenž slul z Arky, a s tím ze Sanelly,
Ardinghy, Soldaniery a Bostichy. 93

Nad branou, jež teď nové zrady želí,
pod její tíhou sklánějíc se chabě,
až hrozí člun, že potopí se celý, 96

*Florentské rody,
jejich děje,
považy a osudy.*

rod Ravignagů byl, z nichž vzešel hrabě
Guido a všichni ti, kdo jméno vнадné
Bellincionovo nosí na svém erbě. 99

Dům della Pressa znal už, jak se vládne,
a Galligaio na štítu už míval
hrušku a jilec, pozlacené, ladné. 102

Sloup z veveřiny veliký už býval,
Sacchetti, Giochi, Fifanti, Barucci,
Galli a rod, jenž pro míru se rdíval. 105

Kmen, z kterého kdys vzešel rod Calfucci,
už velký byl, a na kurulská křesla
vzati už Sizzii a Arrigucci. 108

O jak jsem viděl ty, jež pýcha vznesla
a zkazila! A jak se všude vidí
ve velkých činech Zlatých koulí hesla! 111

Tak jednávali otcové těch lidí,
co vždy, když uprázdni se církev vaše,
po konsistoři nenasytně slídí. 114

Rod zlý jak drak, jenž na tom zlo jen páše,
kdo prchá, kdo však ukáže mu zuby
či měšec, za tím jde jak ovce plaše, 117

vzmáhal se z bídy, již se sotva chlubí,
že se svým tchánem Ubertin Donato
se pohněval s tím rodem pro zásnuby. 120

Caponsacco z Fiesole, jak se zná to,
sestoupil na Trh sem, a pověst, která
zdobila Giuda, měl též Infangato. 123

- A co teď povím, zní jak z lhářů pera:
do malých hradeb branou vcházivali,
nazvanou po rodině della Pera. 126
- Všichni, kdo v krásném erbu účast brali
barona, jehož jméno uvádějí
svatotomášské slavnosti v hlas stálý, 129
- šlechtictví z něho měli s privileji,
ač mezi lidem obecným dnes trůní
ten, jehož stuhy erb ten ovíjejí. 132
- Byli už Gualterotti, Importuni,
a Borgo byla by klidnější čtvrtí,
sousedů nových tolik nebýt u ní. 135
- Dům, pro který je vám teď naříkati,
pro hněv ten spravedlivý, jenž vás ničil,
pokojný život váš tak náhle zvrátiv, 138
- byl ctěn a hojně v pokrevenstvu klíčil.
Ó Buondelmonte, zlou jsi radu slyšel,
když sňatek s ním se tehdy ti tak přičil! 141
- Mnohý by rád byl, jenž teď smuten vyšel,
kdyby tě Bůh byl Emě dal v ta léta,
ještě než do města jsi prvně přišel! 144
- Té sochy na mostě však hodna je ta
obět, již přinesla jí Florencie,
když po míru v ní bylo navždy veta. 147
- Za rodů těch, z nichž mnohý ještě žije,
jsem Florencii viděl v jasném klidu,
že příčin neměla, proč plakati je. 150
- Za rodů těch jsem viděl v jejím lidu
čest se slávou, že nikdy na své žerdi
květ lilie nepoznal hanby bídu, 153
- ani se v rozštěpení krví nerdí.“

*Lilie - znak
Florencie.*

ZPĚV SEDMNÁCTÝ

Jak dychtiv pravdy ke Kliméně vstoupí
 - ve věci, jež se o něm rozšířila -
 ten, pro něž otcové jsou k synům skoupí, 3
 tak bylo mně a tak mne vycítila
 i Beatrice i ta lampa svatá,
 jež dříve pro mne místo zaměnila. 6
 Má Paní řekla: „Čím tvá mysl vznata,
 z úst vypuštěj ven, ne však dřív, než jsi vpálil
 svou vnitřní pečeť v to, co vyjít chvátá;
 ne že bys nové věci poodhalil 9
 nám řečí svou, však abys k vyslovení
 žízňně se měl a člověk pak ti nalil.“ 12
 „Jenž tak se vznášíš, ó můj drahý kmeni,
 že jako lidská mysl říci dá si,
 že v trojúhelníku dvou tupých není, 15

*Dante se táže
 Cacciaguidy na
 svou budoucnost.*

„Bod“ - Bůh.

tak věci nahodilé vidíš asi,
dřív než jsou samy v sobě, vzhledem k bodu,
kterému přítomny jsou všechny časy, 18
co šel jsem s Vergiliem v doprovodu
vzhůru tou horou, která duše léčí,
a v mrtvý svět s ním sešel mnoho schodů, 21
o příštím životě svém vážné řeči
jsem zaslech', ač se, maje čtyři hrany,
nebojím rány sudby sebevětší. 24
A spokojím se, když mi budou dány
zprávy, s čím osud můj se ke mně sklání,
neb přijde volněji šíp předvídaný.“ 27
Tak řek' jsem světlu, jež mě k vyptávání
dřív pohnulo, a plně příkaz tichý
své Beatrice, vyřkl jsem své přání. 30
Ne hádankami, jejichž význam lichý
lid vyzvídal, než zemřel smrtí těla
Beránek Boží, který snímá hříchy, 33
však zřetelně a určitě mi zněla
odpověď lásky otcovské, jež v sladký
úsměv, ač záříc, mně se uzavřela: 36
„S náhodou, která mimo knihu látky
vaší se nešíří, můj pohled střet' se
v pohledu věčna do poslední řádky;
víc nutnosti však nemá z něho přece, 39
než od zraku, jenž zrcadlí ta místa,
loď, která proudem sestupuje v řece. 42
A odtamtud, jak harmonie čistá
přichází z varhan do ucha, tak svítí
mi v oku jasně čas, jenž se ti chystá. 45
Jak z Athén musel Hippolyt, kde žiti
nevěrná, krutá macecha mu nedá,
tak Florencii ty máš opustiti. 48
Tak se to chce a tak se to i hledá,
tak učiní, kdo v myslí to už chová
v městě, kde s Kristem kupčí se až běda. 51

*To jest: ne dvojsmyslnými odpovědmi pohan-
ských věšteb.*

*Předpověď Dan-
tova vyhnanství:
opustí Florencii
jako Hippolytos,
syn athénské
vévody Thesea,
očerněn svou ma-
cechou Phaedrou,*

- Jako vždy vinit budou lidská slova
stranu, jež trpí; za nějakou chvíli
svědectví pravdě však dá pomsta znova. 54
- Opustit musíš každý předmět milý
ti nade vše, a to je střela divá,
kterou luk vyhnanství vždy nejdřív střílí. 57
- Zkusíš, jak slane chutná cizí skýva,
jak vystupovat a zas sestupovat
po cizích schodech krušná cesta bývá. 60
- Co však tě nejvíc bude zkormucovat,
toť družina tak zlá a nešlechtná,
mezi níž poznáš muka vyhancova;
bude se, nevděčná a ošemetná,
na tebe sápat, ale v krátké době
ne ty, však ona rdít se bude všechna. 66
- Jednání její o zvířecí zlobě
tě přesvědčí, až půjdeš z jejích šiků
a stranou pak se učiníš sám sobě. 69
- Ůtulek první, první podnět k díku
ti dvornost dá velkého Lombardana,
jenž ptáka svatého má na žebříku. 72
- Tak vlídné budou skutky toho pána,
že u vás dvou, co jinde po prošení,
věc každá před ním bude splňována. 75
- S ním toho uvidíš, jenž při zrození
z přemocné této hvězdy dostal vzpruhu,
k velikým činům jisté předurčení. 78
- Nevšiml si ho dosud nikdo druhý
pro mladý věk, neb teprv devět roků
se kolem něho točí tyto kruhy. 81
- Než Jindřicha Bask strhne do úskoků,
on zazáří jiskrami ctnosti skvělé,
k strasti a stříbru pohrdání v oku. 84
- Nepustí velkodušnost se zřetele,
že s jazyky němými zůstat při ní
nebudou moci jeho nepřátelé. 87

„Oběhů“ - totiž
obratů nebeské
sféry.

„Můj poklad“ -
duše Cacciaguidova.

- Jen jeho dbej a jeho dobrodiní:
skrze něj mnoha lidí stav se změní,
stane se žebrákem, kdo boháč nyní. 90
- V mysl si o něm zapiš, co však není
dál šířit radno...“ A řek’ věci jiné,
i těm, kdo při nich budou, k nevěření. 93
- Pak podotkl: „Toť výklad řečí, syne,
abys na pikle připraven byl dosti,
jež přikvačí, než oběhů pár mine. 96
- Však závisti ty k sousedům se zprosti,
neb život tvůj se šíří do budoucna
daleko za trest jejich nevěrnosti.“ 99
- Když, mlčíc, ukázala duše vroucná,
že vetkávat ji dále nenapadá
v osnovu podanou jí mého jsoucna, 102
- já začal jako někdo, jenž si žádá
v pochybnostech rad osoby, jež pravý
stav věcí vidí, chce a má též ráda: 105
- „Můj otče, vidím, jak se žene dravý
čas na mne, aby zasadil mi ránu,
jež těžší tomu je, kdo nevšímavý. 108
- Musím vzít prozíravost na obranu,
abych též jiných nepozbyl svým zpěvem,
až z dravých míst štván budu v cizí stranu. 111
- Jda dolů světem, jenž je hořký hněvem,
pak vzhůru horou, s jejichž krásných štítů
já zdvižen byl své Paní jasným zjevem, 114
- a potom nebem zas od svitu k svitu,
jsem věci zvěděl, že když o nich povím,
probudím v lidech mnoho trpkých citů. 117
- Když však zas pravdě jenom plaše hovím,
mám strach, že u těch budu jednou proklat,
pro něž věk tento nebude už novým.“ 120
- To světlo, v němž se usmíval můj poklad,
jež našel jsem, se nejdřív rozzářilo
nad zlaté zrcadlo mocněji stokrát, 123

*Cacciaguida
vyzývá Danta,
aby živým bez
ostychu pověděl
všechno, co na
své cestě viděl
a slyšel.*

- a potom řeklo: „Svědomy, jež bylo
špiněno vlastní nebo cizí hanou,
by jistě drsnost slov tvých ucítilo. 126
- Však odvrhni lež dříve přijímanou
a směle odhal vidění své celé,
ať ten, kdo svrab má, poškrabe se stranou. 129
- Neboť ač hlas tvůj bude roztrpčele
po prvé chutnán, živný pokrm stálý
po strávení svém zanechá pak v těle. 132
- Tvůj křik jak bouře bude, jež se valí
v nejvyšší štítý bijíc ze vší síly,
a důvod ke cti nebude to malý. 135
- Proto ti tady ukázány byly
i nahoře i v pekel žalném kraji
jen duše, jež se něčím proslavily, 138
- neboť duch slyšících se neukájí
příkladem, jenž má vysvětlení různá
či v neznámu a skrytu kořen tají, 141
- však jenom zcela zřejmý důvod uzná.“

ZPĚV OSMNÁCTÝ

*Duše
Cacciaguidova.*

Samo už okoušelo svého slova
zrcadlo blahé, co já hořkost blínu
sladkostí mírním, svými se těše znova.

3

Beatrice.

A Paní, jež mne vedla k Hospodinu,
řekla: „Změň myšlenky a věz, že bdící
jsem u toho, jenž snímá každou vinu.“

6

Já obrátil se na zvuk lahodící
své Potěchy, a co jsem lásky s péčí
zhléd' v očích svatých, pomíjím zde říci,
nejen že nedůvěru mám k své řeči,
ale že nesvede duch zabloudilý
jít zpět, když nevede jej ruka něčí.

9

12

Jen tolik tvrdit mohu o té chvíli,
že city mé se při pohledu na ni
od každé jiné touhy oprostily,

15

*„Věčná slast“
Bůh, svrchované
dobro.*

co věčná slast, jež zářila z mé Paní
a s krásné tváře její, ukájela
druhotným pohledem má všechna přání.

18

Tu ozářivši úsměvem mě zcela,
ona: „Teď obrať se a poslyš dbale,
neb není jen v mých očích ráj,“ mi děla.

21

Jak někdy spatřit bývá nenadále
v zraku žár soucitu tak mohutného,
že jím je duše jata dokonale,

24

tak v plápolání jasu posvátného
pohlédnuv naň jsem poznal, že si přeje,
abych byl ještě posluchačem jeho.

27

Řek': „V pátém stupni stromu, který zde je
a žije od vršku a nepřestává
ovoce nésti, listí neztrácije,

30

*Duše hrdinů,
kteří bojovali
pro náboženství.*

duchové šťastní sídlí, jejichž sláva
na zemi zněla tak, že bez obtíže
z ní Musám všem se hojnost látky dává. 33

Dívej se proto na ramena kříže:
každý, jež pojmenuji, hned se nutí
pohnout jak v mraku blesk, jenž letí blíže.“ 36

Tu spatřil jsem hned křížem zakmitnutí,
když jméno Josuovo vysloveno,
aniž dřív stal se hlas než zablesknutí. 39

Na vznešeného Makabejce jméno
kmitnutí jiné zřel jsem, kříž jak přetlo,
jak bičem vlček blahem poháněno. 42

Pak Rolanda a Karla Magna světlo
oko mé doprovázelo tak zblízka,
jak za sokolem při lovu by vzlétlo; 45

Renoard, Vilém kmitli se jak jiskra,
a Godfred vévoda mi zrakem hraje
po kříži řečeném a Robert Guiscard. 48

Co její zjev pak v jiných světlech taje, ta duše zjeví mi, jak neslýchanou ona je umělkyní v kůrech ráje.	51
Já na pravý bok otočil se stranou, abych zřel povinnost svou v Beatrici buď hovorem, buď hnutím určovanou,	54
a v jejích zrácích viděl jsem, jak klíčí radost, již zářila ta bytost drahá, jak dosud nespatrił ji pohled ničí.	57
A jako tím, že cítí více blaha konaje dobro, člověk povšimne si, že ctnost se v něm den ze dne více vzámáhá,	60
já všim' si, že má cesta na nebesích, jdouc do kruhu, svůj oblouk zvětšovala, vida svou Paní v jasnějších vždy blešcích.	63
A jak se stane změna nenadálá v ženě, když odloží tvář její bílá břemeno studu, taková se stala	66
v pohledech mých, když šestá hvězda milá, jak otočil jsem se, svou září plašší a bělostnou mne náhle obklopila.	69
Tu jiskry spatřil jsem, jak všude raší v té jupiterské pochodni, jež láskou hoří, a před zraky mi píší v řeči naší.	72
Jak ptáci, když se vznesou na námoří, jako by chtěli z pastvy radovat se, hned okrouhlé, hned dlouhé hejno tvoří,	75
tak světci uvnitř zpívali v tom jase a poletující se sdružovali nejdříve v <i>D</i> , pak v <i>I</i> a v <i>L</i> pak zase.	78
Dřív se zpěvem se do pohybu dali, pak utvořivše znak svůj v řádě tišším mlčící chvíli opět setrvali.	81
Ó božská Pegaseio, plánem vyšším jež duchům dáváš dlouhověkost slavnou, a oni s tebou měštům zas a říším,	84

*Básník a jeho
průvodkyně
v nebi
Jupiterově.*

Vzývání Musy.

- osvět mne sebou tak, ať podám správnou
 podobu hry, jak šla mi před pohledy:
 v těch krátkých verších ukaž svou moc dávnou! 87
- V pětkráte sedmi samohláskách tedy
 a souhláskách se zjevili; já díly
 i celý smysl chápal naposledy. 90
- „Milujte spravedlnost, vy, již soudíte zemi“
 (Kniha Moudrosti 1, 1). „DILIGITE JUSTITIAM“, v to slily
 se první tahy, sloveso a jméno,
 „QUI JUDICATIS TERRAM“ zadní byly. 93
- V *M* slova pátého tak seskupeno
 to zůstalo, že Jupiter tam pláti
 stříbrem se zdál, jež zlatem proloženo. 96
- Pak jiná světla zřel jsem přilétati,
 kde *M* vrch mělo, a tam po mém zdání
 snad Dobro, jež je vábí, opěvati. 99
- Potom jak jiskry srší v otloukání
 nedohořelých polen nihotavě,
 v čemž hlupáci čtou splnění svých přání, 102
- tak světel tisíce jsem viděl právě
 jiskřit a stoupat, to víc a to méně,
 jak slunce chtělo, jež je nítí žhavě; 105
- když na svých místech stála uklidněně,
 jak hlavu s šíjí orlí načrtává,
 jsem uviděl ten oheň v barev změně. 108
- Toho, kdo kreslí tam, nevede žádná hlava,
 však vodí sám, a z něho původ vzala
 mohutnost ta, jež hnízdům tvary dává. 111
- Blaženost druhá, jež se předtím zdála
 lilii na *M* tvořit světly všemi,
 pohybem skrovným obraz dodělala. 114
- Ó hvězdo sladká, jaké vzácné gemmy
 mi zjevily, že působí jen nebe,
 jež krášíš ty, svou spravedlnost zemi. 117
- „Mysl“ - *Bůh*. Já prosím Mysl, v níž je původ tebe
 i moci tvé, aby se podívala,
 kde vzal se dým, jenž paprsek tvůj střebe, 120

*Totiž církevní
klatbou.*

- takže by se teď znovu rozhněvala
na kupce v chrámě, jehož stavba krásná
zázraků tolik, tolik muk už stála. 123
- O dvorstvo nebeské, v něž patřím žasna,
oroduj za všechny, jichž duším zle je,
že příklad zlý jim vzal vnuknutí spasná. 126
- Dřív meči válčili, teď se tak děje
tím, že hned zde, hned tam chléb zamyká se,
ježž každému přec dobrý Otec přeje. 129
- Však věz, jenž píšeš jen, bys škrtal zase.
živ Petr je a Pavel, kteří mřeli
pro vinici, jež zkažena v tvém čase. 132
- Ty arci říkáš: „K tomu vztah mám vřelý,
jenž tancem přiveden byl k umučení,
ač toužil vést jen život osamělý; 135
- Rybáře s Pavlem potřeba mi není.“

ZPĚV DEVATENÁCTÝ

*Císařský orel
římský, složený
z mnoha duchů.*

Vznášel se s křídly rozpjatými v plání
přede mnou šťastných duší obraz krásný,
jež seskupeny v sladkém prožívání,
a každá z nich jak rubín přeúžasný,
z něhož lesk sluneční se žhavě lije
a do mých očí odráží se jasný.

3

6

Ale co tentokráte líčit mi je,
hlas nevyřkl, psát inkoust nepostačil,
aniž kdy postihla to fantasie:

9

viděl i slyšel jsem, jak mluvit ráčil
zobák, a *já* a *můj* mu znělo v hlase,
kde *my* a *náš* přec líp by smysl značil.

12

Začal: „Že jsem byl spravedlivý v čase
a dobrý, zde jsem vyvýšen k té slávě,
v níž pouhou žádostí jen nevzlétá se,

15

- a pověst takovou jsem nechal právě
na zemi, že ji nešlechetný chválí,
k příkladům však se tváří odmítavě.“ 18
- Tak z mnoha uhlíků žár jeden pálí,
jako z těch mnoha lásek pouhý jeden
zvuk toho obrazu se nesl k dáli. 21
- Já řek': „Ó květy věčné, z nichž je spředen
ten chorovod a z nichž je do záplavy
jediné každý závan vonný sveden, 24
kež dech váš postu velkého mě zbaví,
pro nějž jsem pociťoval hlad jen stálý,
neboť na zemi nebylo proň stravy! 27
- Vždyť Boží spravedlnost, vím přec, má-li
království jiné v nebi za zrcadlo,
že vašemu se nikdy nezahálí. 30
- Víte, do jaké prsti ve mně padlo
by slovo vaše, znáte pochybnosti,
kterými ve mně dlouho všechno vadlo.“ 33
- Jak sokola, když čapky své se zhostí,
křídly se veselí, výš hlavu nesa,
a chce se zjevit ve vši líbeznosti, 36
tak znak ten viděl jsem, jak nepoklesá,
z chval Boží lásky setkán do okrajů,
jásaje, jak zná ten, kdo v nebi plesá. 39
- „Ten“ - Bůh. Pak začal: „Ten, jenž kolem světa krajů
kružidlem táh' a uvnitř díla nová
rozlišil v zjevnosti i plná tajů, 42
vesmíru nemoh' výbornost, již chová,
tak plně vtisknout, aby nezůstaly
přebytky nekonečné z jeho Slova. 45
- „První pyšný“ - Lucifer. A proto první pyšný ten, jenž stálý
vrchol měl býti tvorstva všehomíra,
že světla nevyčkal, spad' nedozrálý; 48
tím zřejmo je, že menší bytost svírá
přespříliš těsně Dobro neskonalé,
jež bez konce a samo sobě míra. 51

Proto váš pohled, který může ale
 jen jistým paprskem té Mysli býti,
 jež všechny věci naplňuje stále, 54
 svou přirozeností tak nezasvítí,
 aby nemohl slavný Původ jeho
 přec mnohem dále nežli on sám zřítí. 57

*Nevyzpytatelnost
 spravedlnosti
 Boží.* Tak proniká do řádu odvěkého
 ten pohled, jenž jest údělem vás lidí,
 jak oko do vln moře hlubokého: 60
 ačkoli na dno u pobřeží vidí,
 na širém moři, kde se hloubkou halí,
 třebaže je tam, marně po něm slídí. 63

*Světlo pravého
 poznání.* A není světla, jež se nezakalí,
 nejde-li z jasna, sic to tma je spíše,
 buď těla stín, či dokonce jed zralý. 66

Teď se ti dost už otevřela skrýše,
 kam živá spravedlnost uniká ti,
 o níž ti povím, otázku tvou slyše: 69

*Dávná pochyb-
 nost, nechápající
 Božích úradků.* ,Na březích Indu,‘ tak se můžeš ptáti,
 ,kdo si se zrodí, nikdo však tam není,
 kdo o Kristu by moh’ číst, mluvit, psáti; 72
 a všechny jeho činy, všechno chtění
 dobré jsou, pokud sahá lidská míra,
 bez hříchu ve skutcích či vyjádření. 75

Pak nepokřtěn a prázden víry zmirá.
 Kde spravedlnost, jež ho odsuzuje?
 Kterak je vinen, že mu schází víra?‘ 78

Kdo jsi, že na stolci se usazuje
 chceš z dálky tisíce mil odsuzovat,
 ač zrak ti sotva na píď dosahuje? 81

Kdo se mnou chtěl by o tom uvažovat
 bez opory, již dává Písmo svaté,
 zajisté měl by o čem pochybovat. 84

Tvorové zemští, duše, jež blud mate!
 Od sebe, vrchu dobra, vůle pravá
 že ustoupí, se nikdy nedočkáte. 87

	To spravedlivo, co s ní v shodě stává, a po stvořeném dobru nezatouží, však jemu sama záříc původ dává.“	90
	Jak nad hnízdem čáp spokojeně krouží, nakrmiv mláďata, a syté děti hledíce k němu do hnízda se hrouží,	93
	tak činil on, a tak já pohlížeti směl na ten obraz blažený, jenž křídla v moudrosti velké pozdvihl a letí.	96
	Tak pěl a mluvil: „Jak tvá duše zhlídla, však chápat nedovedla moje slova, tak jsou vám tajná soudů věčných zřídla.“	99
<i>Ve znamení orla.</i>	Požáry Ducha svatého když znova v to tiché znamení se shlukly blíže, pro něž svět k Římanům vždy úctu chová, začalo zas: „V říši tuto bez obtíže nevešel nikdo, nevěřil-li v Krista, dřív ani pak, když vytrpěl smrt kříže.	102 105
	Vyslovují sic mnozí jméno Krista, co budou k němu, až je anděl vzkřísí, mít dál než mnohý, kdo nepoznal Krista; a ten druh křesťanů odsoudí kdysi	108
<i>Ethiop a Peršan - zde předsta- vitele pohanstva.</i>	Ethiop, až pak, každý v jinou stranu, boháč a nuzný budou muset jít si.	111
	Co králům vašim bude od Peršanů vyslechnout, až v té knize budou čísti, kam vpisuje se vše pro jejich hanu?	114
	Tam také zpupnost Albrechtovu zjistí i skutek ten - jenž brzo peruť vznese - jímž pražskou říši nouze bude hnísti.	117
	Tam nad Seinou ta žalost zahlédne se, již způsobuje, vadnou minci raze, ten, který od kance zahyne v lese.	120
	Tam pýchu vidět, jež se platí draze, jíž Skot a Angličan jsou pobláznění, takže je nezdrží už žádné hráze.	123

- Zřít bude zhýralost a zdětinštění
 jak španělského tak českého krále,
 jenž zdatný v ctnosti nebyl ani není. 126
- Zřít bude značit jediné *I* malé
 chromce z Jerusalema dobré činy,
 kdežto *M* opak značit bude stále. 129
- Zřít bude lakotu a taškařiny
 toho, jenž ostrov ohně drží pod svou stráží,
 kde starý Anchis sešel mezi stíny; 132
- a aby bylo znát, jak málo váží,
 jen kuse budou věci ty tam psány,
 jež stěsnány na mnohé poukáží. 135
- Všem zjevny budou skutky plné hany
 strýce a bratra jeho, jejichž klamy
 plémě a koruny dvě promrhány. 138
- Norský a portugalský vládce známi
 tam budou všem, i rašský pán, jenž razí
 k své škodě mince, sveden Benátkami. 141
- Ó šťastné Uhry, ačli nepokazí
 se vlada jim! I Navarra, že v shluku
 horstev se opásala jejich srázy! 144
- A každý věř, že toho za záruku
 i Nikosie s Famagostou zvěru
 svému už klnou, žalující muku, 147
 neb od ostatních neliší se věru.“

ZPĚV DVACÁTÝ

*Hvězdy - podle
kosmogonie doby
Dantovy - braly
své světlo od
slunce.*

Když slunce, které čini věci jasné,
tak s polokoule naší sestoupilo,
že na všech stranách den tím náhle hasne, 3
nebe, jež za dne jen jím jasné bylo,
viditelným se stává za soumraku
mnohými světly, v něž se rozdělilo. 6
Na zjev ten jsem si vzpomněl při tom ptáku,
když znak ten vlády nad světem, znak spásy
zmlkl, hlas nevydav už ze zobáku, 9
protože veškeré ty živé jasy,
vždy více zářice, zpěv započaly,
jenž z mysli vyšel mi už navždy asi. 12
O sladká láska, kterou úsměv halí,
jak žhavou ukázaly tě ty flétny,
v něž svaté myšlenky svým dechem vály! 15
Když drahokamů soubor nespočetný,
jímž světlo šesté plane v oslnění,
zakončil už ten andělský zpěv vzletný, 18

*„Světlo šesté“ -
oběžnice Jupiter.*

jako bych slyšel řeky rozšumění,
 jež jasná dolů po skalinách spadá,
 ukazujíc svou hojnost při prameni. 21

Jak na kytaře u hrdla si sprádá
 zvuk formu svou, jak větru zavanutí
 otvorem těsným dovnitř dud se vkrádá, 24

tak najednou bez všeho zadrhnutí
 to šumění ven z orla vystoupilo
 nahoru krkem, jako by byl dutý. 27

Tam hlasem stalo se a ven se lilo
 v slovech, jež píše a jež ze zobáku
 vyšla, jak touhou srdce mého bylo. 30

„Na tu mou část, jež u smrtelných ptáků
 vidí a snáší slunce,“ slova znějí,
 „dlužno teď upřít všechnu sílu zraku, 33

neboť z těch ohňů, jež mě utvářejí,
 plameny, z nichž mi oko v hlavě hoří,
 ti nejvyšší jsou z těch, jež se v nich skvějí. 36

Ten, který vprostřed zornici mi tvoří,
 svatého Ducha zpěvák, provázenu
 směl z města v město nésti archu Boží. 39

Teď poznává svých zpěvů pravou cenu,
 pokud jim zdrojem jeho vůle činná,
 dar stejně velký dostav za odměnu. 42

Z pěti, jichž křivka obočí mi spíná,
 ten, jenž je nejbliž u zobáku mého,
 potěšil vdovu, pozbyvší tam syna. 45

Teď poznává, jak nejhorší je z všeho
 za Kristem nejít, a to zkušeností
 života tohoto i opačného. 48

A ten, jenž na oblouku vznešenosti,
 o němž jsem mluvil, nejvýše je nyní,
 smrt pooddálil pravou kajícností. 51

Teď poznává, že soudy věčných síní
 se nemění, ani když prosba pravá
 zítřejší z dnešního na zemi činí. 54

Oko: podle starověké pověry snášejí orli pohled do slunce. Oko císařského orla nebeského je tvořeno dušemi šesti spravedlivých panovníků.

Ten po něm, s sebou vzav i mne i práva
s úmyslem dobrým, který dozrál k zlému,
ustoupiv pastýři, se Řekem stává. 57

Teď poznává, že nevyčítá se mu
z dobrého skutku vzešlé rozhárání,
ač svět jím stržen ke zlu nesmírnému. 60

A ten, jež vidíš, kde se oblouk sklání,
byl Vilém, pro nějž země ta je v pláči,
jež lká, že Bedřich s Karlem živi na ní. 63

Teď poznává, co nebe dávat ráčí
králi, jenž nevládne jen ze svévole,
což na jasnosti jeho též se zračí. 66

Kdo na tom světě zbloudilém tam dole
kdy hledal by Riphea trojanského
žhnoucího v pátém světle na mém kole? 69

Teď poznává už z mnoha věcí, čeho
dohlédnout svět nemůže v Boží říši,
ač do dna neproniká pohled jeho.“ 72

Jak skřivánek, jenž vzlétá vzduchem k výši,
zazpívav prvně, zmlká, neboť blízká
je poslední lahodnost, jež ho ztiší. 75

Tak se mi jevil obraz, v nějž se vtiskla
ta vůle odvěká, na jejíž přání
věc každá teprv pravou tvář svou získá. 78

A ač jsem se měl k svému přemítání,
jak sklo se k barvě má, která je šatí,
nesneslo mlčky mého vyčkávání, 81

však silou přimělo mé rty se ptáti:
„Co je to za věci?“ Tu rozhořelé
plameny radosti jsem uzřel vzpláti. 84

Pak požehnané znamení mi vřele
odpověď dalo s okem více žhavým,
nechtějíc, abych v údivu byl déle: 87

„Vidím, že věříš proto, že to pravím,
však nezříš *kterak*, takže uvěřená
věc zůstává ti skryta jádrem pravým. 90

*Orel, znak moci
císařské, je otis-
kem vůle Boží
v této autoritě.*

„Království nebeské násilí trpí, a ti, kteří násilí činí, uchvacují je“ (Matouš 11, 12).

Ripheus a Trajan, to jest duše dvou pohanů.

- Činíš jak ten, kdo věc zná podle jména,
však nemůže tím vniknout do tajemství
jejího, když věc jiným nevyřčena. 93
- Regnum coelorum* snáší protivenství
od žhavé lásky, od naděje živé,
jež vůli Boží činí ukrutenství, 96
- ne člověku jak člověk v moci chtivé,
však zmáhá tu, jež chce být přemožena,
jež láskou přemáhá, zmožena dříve. 99
- Prvá a pátá jasnost převznešená
na brvách mých k podivu tvému je-li,
že oblast andělská v nich ozdobena, 102
- věz, že jak pohané se nerozešli s těly,
však jako křesťané už, s vírou v nohy,
ten v trpěvší, ten v ty, jež trpět měly. 105
- Neb jeden z pekla, kde už není vlohy
dobrou věc chtít, se vrátil do svých kostí,
z naděje čerpaje ten přínos mnohý, 108
- z naděje živé, jež se v upřímnosti
vložíla v modlitbu, že Bůh mu zase
z mrtvých dal vstát a vůli sílit v ctnosti. 111
- Přeslavná duše, o níž řeč je, v čase,
kdy v tělo přišla zpět, v němž krátce byla,
uvěří v Toho, jenž ji vést moh' k spáse; 114
- a uvěřivši, tak se zanítíla
ohněm své lásky, že v den druhé smrti
do této radosti jít hodna byla. 117
- A druhý z milosti, již pramen sytí
tak hluboký, že v místa, odkud pryštlí,
nemohl dosud nikdo popatřiti, 120
- žil v řádné lásce dole na dějišti;
proto mu Bůh sám v milosti svých síle
otevřel pohled k naší spáse příští, 123
- takže on uvěřil, a od té chvíle
pohanství hnusné se mu zprotivilo
a káral z něho lidi zarputilé. 126

*Víra, Naděje
a Láška (srv.
Očistec, XXIX,
123).*

Křtem jemu přispění těch tří žen bylo,
které jsi viděl u pravého kola,
o víc než tisíc let dřív, než se křtilo. 129

O Předurčení, jak tvůj kořen zhola
pohledům těm je skryt a ztajen leží,
jež vidí první příčinu jen zpola! 132

*Proti lehkó-
vážným úsudkům
o budoucích
osudech duší.*

Vy, smrtelní, své soudy na otěži
vždy držte, neboť my, již Boha zříme,
známe též všechny vyvolené stěži. 135

A slast v tom nedostatku pocítíme,
neb dobro naše dobrem tím se tříbí,
že, co chce Bůh, s tím také souhlasíme.“ 138

A takto božský obraz ten, jak kdyby
snad toužil moji krátkozrakost léčit,
lahodných léků dával na mé chyby. 141

Jak dobrý kytarista nápěv něčí
záchvěvem struny doprovází jemně,
čímž nabývá zpěv líbeznosti větší, 144

tak vzpomínám, že co tak mluvil ke mně,
jsem viděl ty dva požehnané svity,
jak očí mžikot srovnává se němě, 147
ve spádu slov těch hýbat svými kmity.

ZPĚV DVACÁTÝ PRVÝ

*Dante a Beatrice
v sedmém nebi
Saturnově.*

Zas upřeny mé oči byly pouze
v mé Paní tvář a duch můj s nimi zcela
byl věru cizí každé jiné touze. 3

Ona se nesmála, jen pověděla:
„Kdybych se usmála, tu bylo by ti
jak Semele, jež náhle zpopelněla, 6
neboť má krása, jak jsi mohl zřítí,
čím výše vystupujem po schodišti
paláce věčného, tím víc se nítí; 9
a když se nemírní, jas tak z ní prýští,
že smrtelnost tvá v jejím zazáření
byla by ratolestí, již hrom tříští. 12

*To jest pod
souhvězdím Lva.*

Jsme od sedmého jasu pozdvíženi,
jenž pod hrudí Lva žhoucího svou výhni
září teď dolů, s ním jsa ve spojení. 15

Mysl svou za očima vzhůru zdvihni
a podobu, jež se ti zjevnou stane,
zrcadlem pohledů svých rychle stihni.“ 18

Kdo znal by, jak mé oči rozplesané
v blažené tváři pastvu nacházely
při nové starosti mně ukládané, 21

ten pochopil by, jak jsem rád já bdělý,
srovnáv si váhu té i oné strany,
poslech', co rajská vůdkyně mi velí. 24

*To jest v Satur-
nu, poslední
oběžnici tehdy
známé.*

V křišťálu, jenž kol světa krouží, zvaný
dle jména předraženého vůdce svého,
pod nímž vši zlobě odzvonily hrany, 27
já v barvě zlata, svitu slunečného
spatřil jsem žebřík, vztyčený v tu krásu,
že pohled nestačil k té výši jeho; 30

*Duše sv. Petra
Damiana
(990—1072),
slavného
theologa.*

*Zpěv tu nezní
proto, že by ho
nesnesl Dantův
smrtelný sluch.*

- a po stupních jsem uzřel tolik jasů,
že se mi všemi světly nebe zdály,
jež dolů sestupují za úžasu. 33
- Jak kavky pohání sklon jejich stálý,
že za úsvitu létat začínají,
aby si ztuhlá křídla rozehřály, 36
- pak jedny bez návratu odlétají,
jiné se navracejí, odkud vzlétly,
a jiné kroužíce tam zůstávají, 39
- tak, zdálo se mi, bylo s těmi světly
a s jasy, které přicházely spolu,
jakmile v stupni určitém se střetly. 42
- A jas, jenž nejnižší k nám sešel dolů,
tak rozzářil se, že jsem si řek' v duchu:
„To láskou ke mně vzňal ses do plápolu.“ 45
- Ta, od níž čekám, kdy a jak v tom ruchu
mluvit či mlčet, váhá na stvrzení,
že správné je, že neptám se těch duchů. 48
- Pak ale mlčení mé ve vidění
toho, jenž vidí vše, hned uviděla,
a řekla mi: „Přej touze uvolnění!“ 51
- A já jsem začal: „Zásluha má celá
mne hodným nečiní tvé pozornosti,
však pro tu, jež mě k otázce té měla, 54
- živote šťastný, jenž v své veselosti
celý jsi skryt, mě pouč ve své škole,
co vedlo tě sem ke mně do blízkosti, 57
- a pověz mi, čím to, že v tomhle kole
nezaznívá ta rajska symfonie,
jež zbožně tak zní ve všech kruzích dole.“ 60
- „Tak jako zrak i sluch tvůj smrtelný je,
mi řek', „zde proto nezní zpěv, proč se tu
ani tvá Beatrice neusměje.“ 63
- Po stupních žebře svatého jsem v letu
sešel jen tak, bych přál ti uvítání
slovy i světlem, které šatí mě tu. 66

Já nesestoupil z větší lásky ani, neb víc a stejně lásky odsud hoří vzhůru, jak vidíš na tom plápolání.	69
Však láska ta, jež ve služebnost noří nás v radě oné, která světy řídí, hle, místo tady určuje a tvoří.	72
„Svítilno svatá,“ řek' jsem, „zrak můj vidí, jak láska svobodná zde toho dvoru po vůli prozřetelnosti jen slídí.	75
To jedno však mě vede do rozporu: proč k této službě ty jen předurčena jsi byla sama v celém vašem sboru?“	78
Sotva má slova byla domluvena, jas osou učinil své nitro skvoucí, jako mlýn rychlý do kruhu se žena.	81
Pak ozvala se láska uvnitř jsoucí: „Boží zář nade mnou v svém zahrocení proniká světlem, jež mě chová vroucí,	84
a její moc, s mým zřením ve spojení, mne nade mne tak zdvíhá, že zřím v stranu Bytosti nejvyšší, z níž zář ta pění.	87
Tamodtud pryští veselí, jímž planu, a podle vidění, kterým se skvěji, mám jasnost ohně svého vyrovnánu.	90
Ani duch, jenž plá v nebi nejjasněji, seraf, jenž k Bohu upírá zrak v slasti, tvé otázce by nedal odvět její,	93
neboť to, nač se tážeš, do propasti věčného určení se tolik chýlí, že zrak všech stvořených to musí zmásti.	96
Až k smrtelným se vrátíš ve svou chvíli, tohle jim oznam, by si netroufali obracet kroky k takovému cíli.	99
Mysl, jež svítí zde, se dole kalí, uvaž, jak tedy tam jí možné to je, co nemůže, ač do nebe ji vzali.“	102

Dále jsem neklad' otázky už svoje, když jeho výroky tu mez mi daly, a skromně jsem se zeptal jenom, kdo je.	105
„Vprostřed dvou břehů italských hřbet skály v blízkosti vlasti tvé se vytyčuje tak vysoko, že hromu hlas je malý, a Catria tam dole hrb ten sluje, pod jehož vrcholem lze poustku zřítí, jaká se k uctívání zasvěcuje.“	108
Tak začal po třetí zas hovořiti a v řeči pokračoval přemítavě: „Tam službě Boží učil jsem se žítí, jen olej olivový měl jsem k stravě, mrazy i vedra lehounce jsem snesl, a myšlenky své ved' jsem rozjímavě.	111
Kdys hojný užitek ten klášter nesl nebesům, teď však tyje v žití planém, takže se brzo ukáže, jak klesl.	114
V tom místě býval Petrem Damianem jsem kdys a Petrem Hříšníkem byl v domě u Naší Paní v zemi nad Jadranem.	117
Zemského žití málo zbývalo mně, když toho klobouku mi dali slávu, jenž horším ze zlých připadá teď po mně.	120
Kdys Cefas přišel, vyvolená z davu Nádoba Ducha, hubení a bosí, a kde jim dána, brali sobě stravu.	123
Pastýře dnešní stále aby kdosi podpíral s boků, pečuje tak o ně, jak těžcí jsou! a zezadu je nosí.	126
Pláštěnku přehazují přes komoně, takže dvě mrchy skryty v kůži její. Ó trpělivosti, co snášíš pro ně!“	129
Na hlas ten zřel jsem, jak se otáčejí plaménky dolů spěchajících druhů a každým kolem krásněji se skvějí.	132
	135
	138

Když k němu přišly, obstoupily jej v kruhu
a vykřikly tak pronikavým zvukem,
že zde se nenajde nic toho druhu,
aniž já chápal jej: tak zmoh' mě hlukem.

141

ZPĚV DVACÁTÝ DRUHÝ

Úlekem zchvácen ke své průvodkyni
 já utek' se jak dítě, jež se skrývá
 vždy tam, kde nejjistějším být se míní. 3
 A tak, jak synka matka konejšivá
 bledého vzrušením hned žalu zproští
 svým hlasem, jenž mu k utišení bývá, 6
 řekla: „Že v nebi jsi, nechápeš dosti?
 A že je v nebi svaté všechno dění
 a vše se koná z dobré horlivosti? 9
 Jak by tě bylo proměnilo pění
 či pousmání mé, jen pomysli si,
 když tolik pohnulo tě zakřičení, 12
 v němž, kdybys vystih' byl, co se v ně mísí,
 už bys byl poznal, jak se pomsta spřádá,
 již uvidíš dřív, nežli zemřeš kdysi. 15

*Sošci vyzývali
 Boha k potres-
 tání zlořádu
 v Církvi.*

Zdlouhavě ani chvatně nedopadá meč nebes, ledaže tak tomu zdá se, kdo bojí se, či už si toho žádá.	18
Ale teď obrať se už k jiné kráse, neboť se shledáš s duchy přeslavnými, když tak, jak pravím, ohlédneš se zase.“	21
Jak přála si, já upřel pohled přímý a uviděl sto drobných sfér, jež skvěly se zkrašlovány jasy vzájemnými.	24
Já stál jak ten, kdo ptát se neosmělí, ač nutká ho už k tomu prudká síla, neboť má strach, že bude příliš smělý.	27
A ta, jež největší z těch perel byla a nejsvětlejší, kupředu se dala, aby mou touhu sebou ukojila.	30
Pak řekla: „Kdybys lásku, která sálá zde mezi námi, jako já moh' zřítí, tvá myšlenka už slovem by se stala.	33
Ze čekáním však nesmíš oddáliti velký svůj cíl, dám odpověď i na ni, na myšlenku, již váháš vysloviti.	36
Bludnými bláhovostmi klamávání, kdys lidé přicházeli na temeno hory, jež Cassino má na své stráni.	39
Ale já první vynesl tam jméno toho, jenž zemi ved' k té pravdy cíli, jíž bytí pozemské tak vyvýšeno,	42
a vzplála milost nade mnou té síly, že vytrhl jsem potom z modloslužby vesnice všechny, které vůkol byly.	45
Ty druhé ohně byly kdysi z družby hloubavých lidí, které teplo hřeje, jímž dozrávají plody svaté tužby.	48
Zde Romuald a Makarius zde je, zde bratří, kteří po klášteřích s vírou věrnou svou žili, jíž nic neochvěje.“	51

Duše sv. Benedikta (480—543), zakladatele řádu.

*„V nejvyšší
sféře“ - to jest
v Empyreu.*

*Stesk nad
úpadkem kázně
v řádu.*

- „Náklonnost, již mi sdílíš plnou mírou,“
já řekl mu, „a vaše tvářnost milá,
již poznávám i vaší září čirou, 54
důvěru mou tak mocně rozšířila,
jak slunce růži rozvívá, když skvělá
se rozvíje, co stačí její síla. 57
Nuž, otče, rci, zda není příliš smělá
má touha, prosím-li, bych rysy tvoje
směl jednou spatřit odhaleny zcela?“ 60
A on: „Tvé touze, bratře, souzeno je,
by skutkem v sféře nejvyšší se stala,
kde všechno splní se - i touha moje. 63
Tam dokonalá, celá je a zralá
každická tužba; s ostatními spolu
jen tam je každá část, kde vždycky stála, 66
neb není v prostoru a nemá pólů,
a tento žebř náš k ní se vzpíná vzhůru,
takže mu nedohlédneš do vrcholu. 69
Tam patriarcha Jakub do azuru
jeho část nejvyšší zřel vyzdviženu,
a na ní hemžení andělských kůrů. 72
Teď po něm stoupat však za žádnou cenu
nikomu nechce se, a řehole má
dole jen zbyla k škodě pergamenu. 75
Opatství pevných řád už nikde nemá,
však peleše; a kutny jsou jak žoky,
v něž nácpana je mouka pokažená. 78
Lichvářský peníz brátí na úroky
Boha tak nehněvá, jak hltat hladně
plody, z nichž mniši blázní mnohé roky, 81
neb cokoli má Církev, bezvýhradně
náleží těm, jež žebrat žene bída,
ne příbuzným či horším ještě nad ně. 84
Smrtné tělo tak se v sklonech střídá,
že nestačí věc dobře započatá,
než vzroste žalud v strom, jenž plody vydá. 87

Začínal Petr bez stříbra a zlata, mně modlitba a posty sílu daly a Františkovi pokora pak svatá.	90
Však hledíš-li, jak všichni začínali a kam se dostaly dnes jejich řády, poznáš, jak černými se z bílých staly.	93
Když nazpět Jordán tek' a z Boží rady moře se rozestouplo bez odporu, to větší zázrak byl než pomoc tady.“	96
Tak řekl mi a potom k svému sboru zas přidal se, a sbor se semkl v šiku, který jak smršť se vznesl do prostoru.	99
Za nimi sladká Paní po žebříku jediným posunkem mě popohnala - tak její moc mou mysl zmohla v mžiku.	102
Tady, kde vládne přirozenost stálá, ať stoupá se či klesá, pohyb není, by s křídlem mým se rychlost srovnat dala.	105
Jestli kdy, čtenáři, v to oslavení zbožné se vrátím, pro něž mnoho vzlyků vyrážím z prsou za svá provinění,	108
prst do ohně bys nevstrčil tak v mžiku a nevytáh', jak spatřil já, že plane to znamení, jež přijde v patách Býku.	111
O hvězdy slavné, světlo obtěžkané velikou mocí, v níž svůj původ raný má jakékoli nadání mi dané,	114
vyšel i klesal s vámi požehnaný původce všeho smrtelného žití, když prvně vdechl jsem vzduch od Toskány.	117
A když teď milostí smím vystoupiti v kruh výsostný, jenž vámi pohybuje, je úděl můj v oblasti vaší byti.	120
K vám duše má svou prosbu vydechuje, aby dost síly na vás vymohla sí, jíž k svému úkolu teď potřebuje.	123

*Výstup do sféry
osmé, do nebe
stálíc.*

*Pohled zpět na
naši zemi.*

*„Dcera
Latonina“ -
měsíc.*

- „Jsi už tak blízko u poslední spásy,
že teď,“ začala Beatrice sama,
„bystrý a jasný máš už pohled asi; 126
a proto, než dál vstoupíš do neznáma,
dolů zpět pohlédni, jak nesmírně jsem
světa už prostřela ti pod nohama, 129
abys tak, pokud možno, v srdci s plesem
vítězně jásající zástup shléd' mi,
jenž vesel étherem tím oblym jde sem.“ 132
A já se obrátil po sférách sedmi
a tuto zeměkouli zřel tak v dáli,
že jsem se usmál, jak vzhled její bědný. 135
Proto ten soud je hoden velké chvály,
jenž málo cení ji: kdo touží jinam,
zaslouží, by jej moudrým nazývali. 138
Tu dcera Latonina zazáří nám
bez toho stínu, pro nějž nestejného
zhuštění zdá se, jak se rozpomínám. 141
Hyperione, pohled syna tvého
jsem snes' a viděl zblízka pohyb Maje
a Diony, jež krouží kolem něho. 144
Jupiter otáčel se pospíchaje
s otcem a synem, což mi vidět přálo
hru jejich pohybů, jak rozličná je. 147
Těles všech sedm se mi ukázalo
velkých a rychlých v nebeské té síni,
jak se tam v jistých vzdálenostech bralo. 150
Líchu, jež nás tak bojovnými činí,
s věčnými Blíženci jak jsem se točil,
od vrchů k ústím uviděl jsem nyní; 153
potom jsem zase zraky krásné zočil.

ZPĚV DVACÁTÝ TŘETÍ

- Jak pták, jenž v ratolestech usedává
na hnízdě mláďátek svých v nočním čase,
kdy všechny věci halí rouška tmavá, 3
těší se, kdy je spatří už a zase
krmiti bude zobáčky ty lačné,
při čemž mu námaha vždy milou zdá se, 6
a čas tak předbíhá o chvíle značné
a s vroucím citem čeká slunce vzplání,
netrpěliv, kdy svítati už začne, 9
tak vzpřímena a pozorna má Paní
měla tvář obrácenou k oné straně,
kde slunce zdá se váhat v pospíchání, 12
takže, když stát jsem zřel ji usebraně,
byl jsem jak ten, jenž cosi chtěl by sice,
však naději se svěří odevzdaně. 15
Míjely rychlé chvíle, zkracující
čas mezi čekáním a okamžiky,
kdy zřel jsem nebe jasnět víc a více. 18

„K oné straně“
- k poledníku.

	A Beatrice řekla: „Ejhle šiky triumfu Kristova a plody zralé, jež v kruzích těchto sfér své mají vzniky!“	21
	Tvář její plát se zdála neskonale a oči zářily tak sladkou mocí, že bez vyličení jít musím dále!	24
<i>Trivia - Diana, bohyně měsíce.</i>	Jak Trivia za úplňkových nocí vprostřed nymf věčných úsměvem svým mámí, až nebe zkrásní všude po svých bocích,	27
<i>„Slunce“ - Kristus.</i>	slunce, jímž každá z nich se zažihala, jak naše nítí nám svět nad hlavami, a jeho živým světlem pronikala	30
<i>„Podstata“ - člověčenství Kristovo.</i>	svítící podstata v tak jasném plání, že víčka se mi před ním zavírala.	33
	„O Beatrice, vůdkyně a Paní!...“ A ona ke mně: „To, co tě tak zmáhá, toť síla ta, jíž nic se neubrání.“	36
	Zde moudrost je, zde moc je, od nichž dráha spojila navždy nebe s prohlubněmi a po nichž prahlo se, kam paměť sahá.“	39
<i>„Oheň“ - blesk.</i>	Jak oheň v mraku roste směry všemi a šíří se, že v něm už nemá místa a proti povaze své klesá k zemi, tak mysl má v těch hodech dozajista vzrostla a vyšla ze sebe, že časem tím ve vzpomínce není si už jista.	42
	„Zrak otevři a pohleď, jaká já jsem, neboť už tolik viděl jsi, že sněsti už můžeš úsměv můj i s jeho jassem.“	48
	V tu chvíli bylo mi, jak tomu jesti, jenž ve snu vidění měl, ale zrána si marně vzpomenout chce jeho zvěstí, když nabídku jsem slyšel, jež mi dána tak hodna vděčnosti, že nikdy asi nebude z knihy dějů vymazána.	51
		54

- S mým kdyby zněly jazyků všech hlasy,
 jež Polyhymnie a sestry její
 živily mlékem sladkosti a krásy, 57
 přec neřek' bych stý pravdy díl, jak pěji,
 o svatém úsměvu tom svědčit maje
 a jak jí krásně zářil v obličejí. 60
- A když tak zobrazit má krásu ráje,
 posvátná báseň musí činit skoky
 jak člověk, jehož cesta přetata je. 63
- Kdo uvážil však námět přehluboký
 a slabou plec, jež na sebe jej vzala,
 mi nevytkne, že chvějí se mé boky. 66
- K té plavbě nehodí se bárka malá
 či plavec, který nechce nic dát v sázku,
 kde jenom smělá před' by vpřed' se drala. 69
- „Proč tváří svou tak vzbouzím v tobě lásku,
 že k zahradě, jež v Krista jasu skvělém
 zkvétá, se nechceš vydat na procházku? 72
- Zde v růži Slovo Boží stalo tělem
 se dozajista; a lilie jsou tady,
 jejichž vůně je k dobru voditelem!“ 75
- Tak Beatrice. Já, jenž její rady
 ochotně poslušen byl v každou chvíli,
 zas v boj jsem vyslal zrak svůj plný vady. 78
- Jak ve slunečním paprsku, jenž bílý
 štěrbinou mraku projde, v květnou krásu
 louky mé oči v stínu popatřily, 81
- tak uzřel jsem několik skupin jasů
 zalitých světlem shora, jež se cloní,
 takže jsem nezhléd' zdroj těch bleskných pásů. 84
- O moci dobrá, jež se tiskneš do nich,
 jen proto vznesla ses, by v světla přival
 hledět moh' člověk, aniž hlavu skloní. 87
- Tak jménem květu, který jsem vždy vzýval
 ráno i zvečera, mně dána síla,
 abych teď v oheň nejvyšší se díval. 90

*Růže - Panna
 Maria; lilie -
 apoštolové.*

*Jméno Panny
 Marie.*

- A když mi obě oči nalíčila
velkost a jakost hvězdy té, jež v jase
tam vítězí, jak dole vítězila, 93
- Pochodeň:
archanděl
Gabriel,
zvěstovatel.*
pochodeň jakás nebem spustila se,
že věncem v kruhu paprsky šly její,
a obemkla ji, kroužíc v světlém páse. 96
- Nápěvy, jež tu znějí nejsladčeji,
vábice duši lahodou své míry,
mračny by zdály se, jež v bouři hřmějí, 99
kdybych je srovnal se zvuky té lyry,
jež tomu safíru za věnec slouží,
jímž modře září nebes prostor čirý. 102
- Safír: Panna
Maria.*
„Já láska andělská jsem, která krouží
kol veselí, jež z klína dýchá, který
byl bytem všeho, po čem duch náš touží, 105
a kroužit, paní hvězd, chci těmi směry,
kam kráčíš za synem a božstějšími
kde vstupem tvým jsou nejvrchnější sféry.“ 108
- Tak nápěv kolující zvuky svými
se pečetil, a Marii v té době
zpíváno také světly ostatními. 111
- Královský plášť, jenž držel všech sfér oběh
a více žhnul a živěji si vedl
po Božím dýchání i po způsobě, 114
nad námi vnitřní břehy své tak zvedl
a tolik vyvýšil, že po všech krocích
ze svého místa jsem k nim nedohlédl. 117
- Proto v mých očích nebylo té moci,
aby šly v patách ohni v zpěvném věnci,
jenž za semenem svým se vznesl, k Otcí. 120
- A jako vídat bývá na kojenci,
že, když se napil, po matce se vzpíná,
tak jeho cit se zažíhal i zvenčí: 123
každý ten jas výš protáhl se z klína
a ukazoval rukama mi svýma,
jak pozvedá jej láska Mariina. 126

„Královno
nebes“ - začátek
velikonoční
antifony.

Pak zůstaly mi dole před očima
a sladce zpívaly *Regina coeli*,
že dosud vzpomínkou mě rozkoš jímá. 129

Jaký to nadbytek je vložen celý
do truhlic přebohatých, do nichž jato,
co dole na zemi tak pilně sely! 132

*Země je světcům
místem vyhnání
jako Babylon
Židům.*

Zde plesá se a užívá se za to,
co v slzách vzato lidem vyhoštěným
v Babyloně, kde zanecháno zlato. 135

Vítězství svoje tady pod vznešeným
Božím a Mariiným synem slaví
s lidem starým i novým shromážděným 138
ten, jenž má klíče od takové slávy.

ZPĚV DVACÁTÝ ČTVRTÝ

Beatrice se přimlouvá za Danta.

„Ó sbore k hodům velkým vyvolený
 Beránka požehnaného, jenž sytí
 vás tak, že touhy vždy vám naplněny, 3
 když z Boží milosti smí tento vzítí
 si z drobtů to, co se stolu vám padá,
 dříve než smrt u cíle dá mu býti, 6
 popatřte, jak si vroucně toho žádá,
 a trochu zroste jej - vždyť z toho zdroje
 už pijete, v nějž naději svou skládá.“ 9
 Tak začla Beatrice prosby svoje,
 a blahé duše jaly otáčeti
 se kolem pólů jako komet roje. 12
 A jako v hodinách koleček spěti
 se točí tak, že divákovi zdá se,
 že první stojí, poslední však letí, 15
 tak pomalu či rychle točila se
 ta kola podle vnitřní bohatosti,
 jak rozeznával jsem ji v jejich jase. 18
 Z toho, jež zářilo vši krásou ctnosti,
 spatřil jsem šťastný oheň zaplápolat,
 že není skvostnějších co do jasnosti, 21
 a kolem Beatrice pak tři kola
 s tak božským zpěvem opsalo, že věru
 má obraznost je víckrát nevyvolá. 24
 Nemožno vůbec vyličit je peru,
 nestačí fantasie na ty řasy
 a řeč má umlká zde pro nádheru. 27
 „Ó sestro má, jež prosíš jménem spásy,
 svým vroucím citem lásky svrchované
 vytrhlas mě zde z této sféry krásy.“ 30

*Hovoří duše
 sv. Petra.*

Přestalo kroužit světlo požehnané,
 k mé Paní obrátilo se svým vanem
 a takto hovoří, když před ní stane. 33
 „O světlo nošené tím velikánem,
 odpověděla, „jemuž k této slávě
 klíče, jež nesl, dány naším Pánem, 36
 otázky lehké nebo těžké dávej,
 jak chceš, zde tomu, jaká je v něm víra,
 jenž mořem kráčels mocí víry právě. 39
 Víry a naděje a lásky míra
 jeho ti známa, neboť zrak tvůj vniká
 tam, kde jak na malbu se na vše zírá; 42
 však sluší se, když z pravé víry vzniká
 a z víry občany má tato říše,
 by k slávě byla jí řeč toho prosebníka.“ 45
 Jak bakalář se vyzbrojuje tise,
 otázkou dokud mistr nepovelí,
 ne, by ji rozhod', zdůvodnil však spíše, 48
 tak důvody já zbrojil se čas celý,
 co mluvila, by vyznání mé znělo
 důstojně takovému tazateli. 51

*Matouš 14, 28
 a d.*

Co je víra?

„Zjev, dobrý křesťane,“ mi povědělo,
„co je to: víra?“ K jasu, který sílil,
co tak vál ke mně, pozdvihl jsem čelo, 54
pak k Beatrici, bych se neomýlil,
jež tváří naznačila mi, že míní,
bych vodu z vnitřní studánky své vylil. 57
„Milost,“ já začal, „jež mi přeje nyní,
že Vůdci velkému se vyznat mohu,
ať také jasnými mé pojmy činí.“ 60
Pak dál jsem pravil: „Véra je, jak v slohu
pravdivém slova bratra tvého znějí,
jenž s tebou uved’ Řím na cestu k Bohu, 63
podstatou věcí doufaných a neméně i
důvodem oněch, kterých nevidíme,
a toto bytností se mi zdá její.“ 66
Vtom zaslechl jsem: „Chápání máš přímé,
jen víš-li, proč ji mezi podstatami
a mezi důvody pak také zříme.“ 69
Já na to: „Věci hluboké ty samy,
které mi tady zjev svůj podávají,
očím tam dole nijak nejsou známy, 72
takže tam bytí v pouhé víře mají,
v níž základ naděje má člověkova,
a proto rázu podstat nabývají. 75
Jen z víry té i bez vidění znova
náš úsudek by vycházet měl vždycky,
a proto v sobě důvodu ráz chová.“ 78
Já zaslech’: „Kdyby chápat chtěl rod lidský,
co učením si získá jeho snaha,
už neplatil by vývod sofistický.“ 81
Tak z ohně vydechla ta láska drahá;
a dále: „Dobře zjistil jsi, jak čistá
je toho peníze i směs i váha. 84
Však pověz: má i ve tvém měšci místa?“
A já zas: „Mám jej v ryzí kulatosti,
že jeho ražba je mi zcela jistá.“ 87

*Má-li Dante
víru?*

- Pak vyšlo zas z té světlé hlubokosti,
jež plála tam: „Tu víru, klenot cenný,
který je základ každé jiné ctnosti, 90
odkud jej máš?“ Já na to: „Poroseny
Svatého Ducha deštěm, jenž se roní,
jsou staré i ty nové pergameny, 93
a to je syllogismus, jenž mi o ní
tak ostrou pravdu dí, že důkaz nový
vždy jenom tupým jeví se mi po ní.“ 96
Pak zaslech' jsem: „Proč však se, co ti poví
Starý i Nový Zákon, které jsou ti
závěrem, tobě Božími zdá slovy?“ 99
Já: „Pravdy důkazy mně poskytnouti
mohou ty skutky, pro něž svého kovu
příroda nikdy nemusila kouti.“ 102
A odpověď: „Kdo říká, ptám se znovu,
že se to stalo? Máš své dotvrzení
v tom, co chceš dokázat, ne v jiném slovu.“ 105
„Když bez zázraků,“ řek' jsem, „obrácení
světa se stalo, zázraku je síla
tak veliká, že stý díl v jiných není. 108
Sels chud a lačen, vědom svého díla,
do pole dobrou sazenici seje,
jež v trn se zvrhla, ač dřív révou byla.“ 111
Když ustal jsem, dvůr, jemuž blaženě je,
„Tě Boha chválíme“ pak zapěl v kolu
nápěvem, jak tam nahoře se pje. 114
A pán ten, jenž mě zkoumal a s nímž spolu
jsme tak, jak s větve na větev se sahá,
se blížili až vzhůru do vrcholů, 117
začal zas: „Milost, které je tak drahá
myšlenka tvá, ti ústa otvírala
až sem, jak správně byla její snaha, 120
že tomu, co z nich vyšlo, patří chvála.
Však vyjádřit, co věříš, musíš nyní,
a odkud se ta věc tvé víry vzala.“ 123

	„O svatý otče, duchu ve svatyni, jenž zříš, co věřils tak, že spěch tvůj v hlínu hrobu i mladší nohy pozastíní,“	126
<i>Jan 20, 3 a d.</i>	já začal zas, „ty žádáš na svém synu předmět věření jeho ochotného a tážeš se ho také na příčinu.	129
<i>Dantovo credo.</i>	I pravím: Věřím v Boha jediného, jenž, věčný, řídí, sám jsa bez pohnutí, láskou a touhou pohyb nebe všeho.	132
	Ne fysika mě k víře té jen nutí a metafysika, však víru dal mi těž pravdy děšť k nám na zem po skanutí	135
<i>Apoštolové.</i>	skrz Mojžíše a proroky a žalmy, skrz evangelia a vás, kdo psali jste vroucně tak, když Svatý Duch vlád' vámi.	138
	Věřím v tři věčné osoby, jež spjaly se v jednu bytnost, jedno tak i trojí, že ‚jsou‘ i ‚jest‘ by oslovit se daly.	141
	Hluboký Božský stav ten, o němž moji zvěst máš, v mé mysli vždycky bude tkvítí pečetí svou, jak v Písmu jasně stojí.	144
	Toť počátek, toť jiskra, jež se nítí, jež v plamen živý ve mně rozžehne se a jako hvězda na nebi se třpytí.“	147
	Jak pán, když vyslech' zprávu, již mu nese, obejme svého služebníka za ni, z noviny zvěstované raduje se,	150
	tak s chvalozpěvem třikrát v plápolání, jak umlk' jsem, mě záře obklíčila ta apoštolská, na jejíž jsem přání byl mluvil; tak má řeč jí byla milá.	153

Z PĚV DVACÁTÝ PÁTÝ

Bude-li kdy, že posvátné ty slohy,
 k nimž zem i nebe ruku přiložily,
 takže jsem pro ně hubeněl rok mnohý, 3
 přemohou krutost, jež mi zamkla milý
 ovčín, kde beránkem jsem spal svým časem,
 sok vlků, kteří na něj útočili, 6
 tenkrát s jiným rounem, s jiným hlasem
 co básník vrátím se a u studnice
 křtu svého věnec propletu si vlasem, 9
 neb Vírou sblížil duši s Bohem více
 jsem tam, a pro té svaté víry vnady
 tak Petr zakroužil mi kolem líce. 12
 Tak k nám se hnulo jedno světlo z řady,
 z níž byla vyšla prvotina ona
 náměstků Kristových, jež nechal tady, 15

„U studnice křtu
 svého“ - ve Flo-
 rencii, v křestním
 chrámu sv. Jana
 Křtitele.

*Coram me -
přede mnou.*

a v radosti má Paní blahosklonná
mi řekla: „Pohleď, pohleď - ejhle kníže,
pro něž pouť do Galicie se koná.“ 18

Jak holub k holubici slétne blíže
a s vrkotem se oba k sobě mají,
jevíce cit, jenž navzájem je víže, 21
tak viděl jsem tu, jak se uvítají
ti velmoži dva slavní, plní chvály
pro pokrm, který pojídá se v ráji! 24

Když pak své uvítání dokonali,
coram me mlčky obrátili čela,
tak ohniví, že zrak můj přemáhali. 27

Pak usměvavě Beatrice děla:
„Živote slavný, jenž psals o hojnosti,
již má zde naše basilika skvělá, 30
dej naději znít tady ve výsosti:
víš, tolikrát že představou jsi její,
oč Ježíš třem víc zjevil ze své ctnosti.“ 33

„Pozdvihni hlavu teď už bezpečněji,
neb co sem ze světa jde smrtelného,
zrá v žáru, kterým světla naše hřejí.“ 36

Povzbuzen takto z ohně, ze druhého,
já pohled pozdvihl jsem k horám nyní,
jež dřív svou tíhou sehnuly směr jeho. 39

„Že císař náš ti milosti přát míní,
bys před své smrti chvílí stanul vůči
velmožům jeho v nejtajnější síni, 42
bys, poznáv toho dvora pravdu vůdčí,
naději, jež svět k dobré lásce nítí,
tím v sobě pak i v jiných činil prudší, 45
pověz, co ona je, jak její kvítí
ti mysl kráslí a jak přišla k tobě?“
dál slyším druhé světlo hovořiti. 48

A ona vlídná, jež má křídla obě
k tak vysokému letu sama vzpíná,
tak odpověď mou předběhla v té době: 51

*Hory -
apoštolové*

*Egypt - pozem-
ské vyhnanství;
Jerusalem - ne-
beská blaženost.*

- „Věz, Církev bojující nemá syna
s nadějí větší, jak je v slunci psáno
světlem, jež celý šik náš obepíná. 54
- Proto je z Egypta mu přijít přáno
v Jerusaleme, by moh' jej zřít a znáti,
než skončit boj mu bude přikázáno. 57
- Dva druhé body, jak se ráčíš ptáti,
ne pro znalost, však aby do budoucna,
jak libá ti ta ctnost, moh' zprávu dáti, 60
- zodpoví tak, jak mysl jeho mocna,
však chloubou mu to nebude, a síla
Boží ať je mu při tom nápomocna.“ 63
- Jak žák, jenž mistru vyhovuje zčila
a o tom, co mu známo, dává zprávy,
by jeho zdatnost vyjevna byla, 66
- Co je naděje?* „Naděje,“ řek' jsem, „čekání je slávy,
jež Boží milostí nám být má přána
a již jsme zásluhami byli právi. 69
- „Mnohou
z hvězd“ - z mno-
ha míst Písma
svatého. Ta záře mnohou z hvězd mi byla dána,
však nejdříve jí srdce moje zalil
nejvyšší pěvec nejvyššího Pána. 72
- „Doufejtež v Tebe' tam, kde Boha chválí,
on dí, ,ti, kteří znalí Tvého jména!'
A kdo je nezná, moji víru má-li? 75
- Tvým deštěm potom hrud' má porosena
v tvé epištole, takže plný já jsem
a jiným zase přejí toho věna.“ 78
- Co tak jsem mluvil, uvnitř živým jase
požáru toho záblesk nenadále
se rozkmital, jak když se blýská časem, 81
- pak dechl: „Láska, pro niž planu stále
ke ctnosti, jež mě k palmě provázela
a k tomu, abych bojišti dal vale, 84
- chce, bych zas tobě, jenž jsi jat v ní zcela,
dýchal, a rád bych, abys řek' mi slovy,
co naděje ti zaslibuje vřelá.“ 87

Isaiáš 67, 7.

A já mu: „Starý Zákon jako Nový
cíl v oněch duších snaží se mi klásti,
jež Bůh vzal za přítelky, o nichž poví
ti Isaiáš, že všechny ve své vlasti
kdes budou rouchem dvojím přioděné,
a jejich vlast je tento život slastí.“ 90
93

Zjevení sv. Jana
7, 9.

A bratr tvůj víc mnohem rozpředené
tam, kde se o bělostných řízách zmíní,
nám líčí zjevení to uvedené.“ 96

A nejprv, když jsem s řečí skončil nyní,
nad námi slova *Sperent in te* zněla,
jimž odpověď ty plesné reje činí. 99

Pak uprostřed nich záře zahorela
tolik, že Rak mít krystal taký, zima
by měsíc jenom o jednom dni měla. 102

Jak tančiti se nohama jme svýma
veselá panna, prokázati jdoucí
čest nevěstě, ne že ji marnost jímá, 105

tak spatřil jsem ten bleskot jasně skvoucí
přicházet k dvěma z nich, již kolovali,
jak náleželo jejich lásce vroucí. 108

Tam pak se přidal k jejich zpěvu chvály
a Paní má hleděla zahloubána
jak nevěsta, jež mlčky hledí z dále. 111

Sv. Jan, miláček
Páně, který pak
ujišťuje Danta,
že jeho tělo zů-
stalo na zemi.

„Toť ten, jenž na našeho Pelikána
prsou kdys ležel, s kříže vyvolený,
úloha velká jemuž byla dána.“ 114

Tak ona, aniž ve zraku té ženy
při těchto slovech něco odvracelo
více než dříve pohled soustředěný. 117

Jak tomu bývá, jehož oko chtělo
by spatřit slunce vcházet do zatmění,
že chvíli oslepne, tak mně se dělo 120

při ohně posledního zazáření,
až řekl mi: „Proč oslepuješ se mi,
chtě vidět věc, již tady místa není? 123

Na zemi tělo moje jesti zemí
a s ostatními zůstane v tom stavu,
až naplní se počet námi všemi. 126

„*Ta světla dvě*“
- *Pán Ježíš*
a *Panna Maria*.

V blaženém klášteře jsou v dvojím hávu
pouze ta světla dvě, jež vystoupila;
a na náš svět ty přines tuto zprávu.“ 129

Tou řečí kola hárající síla
i sladká směs, již vytvářel v tom čase
zvuk dechu trojího, se utišila 132

tak, jak když nebezpečí mine zase,
vesla, jež dřív se vodou posouvala,
ustanou náhle při píšťaly hlase. 135

Ach, jak mi bázeň náhlá mysl jala,
když ohléd' jsem se po své Beatrici,
však nic jsem vidět nemoh', ač tam stála 138
a s ní jsem v světě byl, kde blaho klíčí!

*Dante dočasně
oslepen.*

ZPĚV DVACÁTÝ ŠESTÝ

*Mluví duše
sv. Jana.*

Co pro zrak zhaslý strachy jsem se trdil,
jenž oslepen byl v bleskotném tom jase,
dech z jasu šel a pozornost mou budil,
řka: „Než se zrak tvůj vzpamatuje zase,
ježž ve mně strávils, měl bys v rozprávění
si hledět nahrazovat jej v tom čase.

3

6

Nuž mluv a pověz, jaké zaměření
tvá duše má, však bezpečen buď zcela,
že zrak tvůj zmaten sic, však mrtev není,
protože Paní, jež sem s tebou spěla
a vede tě, má v očích lék ten žhavý,
ježž Ananiášova ruka měla.“

9

12

Já děl: „Jak chce, ať dřív či pozděj zdraví
dá očím mým, jež byly dveřmi k síni,
kam vešla s ohněm, jenž mě stále tráví.

15

	Dobro, jež dvůr ten spokojeným činí je A i O všech písem, jež čtou lásku tiše či nahlas pro mé dobrodiní.“	18
	Hlas tentýž, jenž byl sňal mi strachu pásku pro to mé nenadále oslepnutí, hovořit dále dal mi na otázku,	21
	řka: „Ještě na jemnějším síť s chutí se objasni a pověz, k tomu cíli co luk tvůj zaměřovati se nutí.“	24
	„V důvodech myšlenkových,“ děl jsem, „síly i autority dosti k tomu bývá, by láskou takovou mě naplnily,	27
	neb dobro, jak se člověk na ně dívá, tak lásku vzněcuje a tím víc láká, oč výbornosti více v sobě mívá.	30
	K Bytnosti tedy, v níž je hojnost taká, že je věc dobrá, mimo ni jež stojí, jen odraz její záře, když se smráká,	33
	více než k jiným blížit ať se stroj, milujíc, mysl každého, kdo zírá pravdu, jež v ní má zdůvodněnost svoji.	36
<i>Snad Plato. Či Aristoteles?...</i>	Tu pravdu před můj rozum rozestírá ten, který pralásku mě učil znáti té podstaty, jež bez konce je, čirá.	39
	Ji rozestírá ten, jenž dával zrání Písmům a o sobě děl Mojžíšovi: „Já všechno dobro chci ti ukázati.“	42
<i>Druhá kniha Mojžíšova 30, 19.</i>	Ty také mi ji rozestíráš, nový chvalozpěv započav, jenž z Říše Pána ze všech zpráv nejvíc tajů dole poví.“	45
<i>Narážka na po- čátek Evangelia sv. Jana nebo počátek Zjevení?</i>	Já slyšel: „Pro um lidský, jemuž dána je autorita, již s ním souhlas víže, z tvých lásek hledí k Bohu svrchovaná.	48
	Však pověz též, zda jiná pouta blíže k němu tě táhnou tak, bys dával zvěsti, kolika zuby láska ta tě hryže.“	51

- Kam Kristův orel záměr svůj chtěl nésti,
mi netajil, a nebylo mi cizí,
kam moje vyznání on mínil vésti. 54
- Pročež jsem začal znova: „Všechny hryzy,
jež srdce k Bohu mohou obrátiti,
s mou láskou měly spoluúčast ryzí, 57
neb bytí světa i mé vlastní žiti,
smrt, již on podstoupil, bych já žil dále,
i naděje, již každý se mnou cítí, 60
i poznání to živé, neskonalé,
ty vytrhly mě z bludné lásky moří
a vznesly na břeh lásky dokonalé. 63
- K zeleni, v níž sad listnatý se noří
sadaře věčného, jsem láskou jatý
pro dobro, jež v něm každému se tvoří.“ 66
- Když zmlk' jsem, ozval se zpěv rozevlátý,
jenž nebem sladce zněl, a moje Paní
s druhými pěla: „Svatý! Svatý! Svatý!“ 69
- Jak člověku když protrhne se spaní
pro sílu světla, jež se ostře skvěje,
že žádná z blan mu vnikat nezabrání, 72
a vzbuzený se leká, co se děje,
jsa náhlým procitnutím zmaten celý,
dokud mu bdělá soudnost nepřispěje, 75
tak zákal, ježž mé oči utrpěly,
zář zraků Beatrice strhla zase,
jež na tisíce mil se jasně skvěly. 78
- Pak zřel jsem líp než v minulém kdy čase
a první moje otázka tu byla
po čtvrtém, s námi stojícím tu jase. 81
- „V těch paprscích,“ má Paní odvětila,
„se ve svém Tvůrci prvá duše zhlíží,
již utvořila kdysi první síla.“ 84
- Jak halouzka, jež vrcholek svůj sníží,
když vítr zavane, a pak se zdvíhá
a silou překonává, co ji tíží, 87

tak mně, když ve mně povolila tíha
 tím, co mi řekla, smělost nenadále
 mluvit zas dala touha, jež mě sžihá. 90

I děl jsem: „Ó ty jablko, jež zralé
 zplozeno bylos, otče, jemuž žena
 každá i dcerou je i snachou stále, 93
 má prosba pokorně ti předložena,
 bys mluvil ke mně: rozumíš mým přáním,
 však nebudtež mi rychle vyslyšena.“ 96

Jak skryté zvíře někdy zahýbáním
 tak prozradí nám všechno svoje chtění
 tím, že se skrýše trochu pohne za ním, 99
 i prvá duše skrz své zahalení
 mi znáti dávala a uviděti,
 že vyhovět mi neochotna není. 102

Pak dechla: „Nemusils jí pověděti,
 a přec tvou vůli rozeznávám v těle
 líp než ty věc, jež nejjistější je ti, 105
 neb v pravdy zrcadle ji vidím skvěle,
 jež věci vede sobě do souladu,
 však jemuž žádná nerovná se cele. 108

Chceš slyšet, kdy Bůh do krásného sadu
 mě postavil, kde tento tady tobě
 k tak dlouhým schodům schopnost dal i radu, 111
 jak dlouho blažil oči mé v té době,
 hněv krutý pro jakou mě stihl vinu
 a jakou řeč tam vytvořil jsem sobě. 114

Jen to, že se stromu jsem jed', můj synu,
 nebylo důvod - vyhnání však moje
 mou neposlušnost mělo za příčinu. 117

Z míst, Vergila z nichž vzala Paní tvoje,
 po čtyři tisíce tři sta dva kruhy
 v sbor ten jsem toužil, nadějí se koje, 120
 a slunce trať k svým světlům z vlastní vzpruhy
 devět set třicetkrát se obrátila,
 co na zemi jsem trávil život druhý. 123

„V pravdy
 zrcadle“ -
 v Bohu.

z Limbu.

*Tedy dávno před
zmatením jazyků,
k němuž došlo
při stavbě věže
babylonské.*

*I - snad počá-
teční písmeno
jména Iehova.
El - hebrejsky:
Mocný.*

Reči, již mluvil jsem, už zhasla síla,
než k dílu, které neskončeno zbylo, 126
kdys Nemrodova čeleď přikročila,
neb co kdy rozumem jen působilo,
vždy proto, že se mění přání lidí,
sledujíc nebe, netrvalé bylo. 129
Ze člověk mluví, příroda tak řídí,
však zdali tak či onak, to zas ráda
vám ponechá, jak vám se líp to vidí. 132
Leč než jsem vešel v pekla šerá lada,
I lidé zvali Dobro svrchované,
z něhož jde radost, jež mě obepřádá, 135
pak zase jméno *EL* mu bylo dané:
Jeť lidský zvyk jak listí vysušené,
jež s větví opadá, a jiné vstane. 138
Na hoře, která z vln se nejvyš klene,
já s čistým životem a v poskvrnění
dlel od hodiny prvé k té, jež žene 141
se za šestou, kdy slunce kvadrant mění.“

ZPĚV DVACÁTÝ SEDMÝ

*Sláva svatě
Trojici.*

Otci a Synu, přesvatému Duchu
Sláva se všude z ráje ozývalo,
 že opájel mě zpěv ten v sladkém ruchu, 3
 a co jsem zřel, mně všehomíra zdálo
 se úsměvem tak, že mé opojení
 sluchem i zrakem do mne vstupovalo. 6

Ó radost! Nevýslovné potěšení!
 Ó život, který láskou všechno smíří!
 Ó bohatství to jisté bez bažení! 9

Sv. Petr.

Mně před očima pochodně ty čtyři
 plály, a ta, jež přišla nejraněji,
 oživila víc a více, jak když víří, 12
 a nakonec byl takový vzhled její,

*Jupiter má barvu
bílou, Mars
červenavou.*

jak Jupiter by s Martem ptáky byli
 a peří směnili si v jakéms ději. 15

Prozřetelnost, jež nestejnými díly
 tu řád a úřad rozdílí a člení,
 kol uložila ticho v oné chvíli, 18

když zaslech' jsem: „Ze měním zabarvení,
 tomu se nediv, neboť při mé řeči
 uzříš ty všechny, kterak barvu mění. 21

*Řím, kde
sv. Petr zemřel
smrtí
mučednickou.*

Ten, jenž mé místo proti právu v křeči
 na zemi drží, místo mé, jež oku
 Božího Syna prázdným je, měl péči 24
 učinit z pohřebiště mého stoku

krve a puchu, z nichž má radost maně
 rouhač, jenž odsud spad' za dávných roků. 27

Barvou, v níž sluncem na opačné straně
 oblaka zvečera a zrána svítí,
 vtom skropeny jsem spatřil nebes pláně. 30

*To jest Kristus,
při jehož smrti
se slunce zatmělo.*

- Jak v ženě, jež se sebou jista cítí,
hřích, kterého se jiná dopustila,
když o něm slyší jen, už úděs nítí, 33
tak Beatrice tvářnost proměnila;
myslím, že taká chvíle tmy tím časem,
kdy nejvyšší Pán trpěl, v nebi byla.“ 36
Pak ve svých slovech pokračoval hlasem,
v němž změna zazněla tak nečekaná,
že se víc nezměnila tvář svým jasem: 39
„Mou krví nebyla choť Krista Pána
živena, ani krví Lina, Kleta,
by k zisku zlata byla užívána; 42
však Kalixt, Pius, Urban, Xyst, dar světa
tohoto radostného získat chtící,
lili svou krev, by dosažena meta. 45
Nebyl náš záměr, aby po pravici
nástupců našich křesťanský lid zčásti
zasedal, zčásti zase po levici, 48
ni z klíčů, jimiž svěřeno mi vlásti,
by znak byl na korouhvi u křesťanů,
když jiným křtěným působí zlé strasti, 51
ni bych měl podobu svou vtiskovánu
na pečeť prodávaných privilejí,
pročež se často rdím a hněvem planu. 54
Jak v rouše pastýřů se prohánějí
zlí vlci pastvou, zřít je odsud shůry.
Strpí-li Bůh, když tak se věci dějí? 57
Cahorští s Gaskoňci jak lačné můry
nám pijí krev; ó počátek ten krásný,
jak mohl upadnout v tak bědné stvůry! 60
Však Prozřetelnost, která v slávě šťastný
Řím uhájila Scipionem, záhy,
jak tuším, obrat způsobí tu spásný. 63
Ty, pro smrtelnou tíž jenž s této dráhy
se na zem vrátíš, mluv tam, otevř ústa,
netaj, čím netajím se, synu drahý!“ 66

*Znamení
Kozorožce, tedy
od poloviny
prosince.*

Jak chumelí se vzduchem naším hustá
umrzlá pára dolů v čas, kdy smělý
nebeský Kozoroh až k slunci vzrůstá, 69
tak zdobit se jsem viděl éther celý
a jím pak jak se chumelivě valí
ty páry, jež tu s námi byly dlely. 72
Mé oči jejich tvářnost sledovaly
vždy dál a hloub, až věci přílišností
jim zabráněno, by dál pronikaly. 75
Proto má paní, vidouc, že je dosti
zírání vzhůru, děla: „Dolů hledy
obrať, už dost jsi viděl na výsosti.“ 78
Od té, co pohléd' jsem tam naposledy,
dál o oblouk jsem byl, ježž zavíralo
ke konci první pásma svými středy; 81
za Gadem zřel jsem místo, kde se dalo
šílení Ulyxa, pak břehů lemy,
kde z Evropy se sladké břímě stalo. 84
Víc bych byl toho poznal o té zemi
a její poloze, však slunce dále
o víc než o znak odchýlilo se mi. 87
Má mysl zamilovaná, jež stále
s mou Paní žije, víc než jindy vřele
toužila oči navrátit k ní dbale. 90
Příroda kdyby dala v lidském těle
či um svou malbou pastvu, že by na ní,
kdo pojal ji, i mysl postih' cele, 93
to nebylo by ničím u srovnání
s tou božskou krásou, jež mi zazářila,
když zrak jsem k tváři obrátil své Paní. 96
Ten pohled sílu dal mi, a ta síla
z krásného hnízda Ledy do nádhery
mne v nejrychlejší nebe vymrštila. 99
Tak stejné je tam vše, že nevím, který
díl krásný Beatrice zvolila mi
za místo z celé vznešené té sféry. 102

*Hnízdo Ledino -
souhvězdí
Blíženců.*

Deváté nebe.

Však ona zřela touhu, jež mě mámí,
a začla, radostná a usměvavá,
tak, že se Bůh jí v tváři plesat zdá mi: 105
„Ten pohyb, jenž střed v klidu ponechává,
hýbajíc ostatním, zde započíná,
a zde je také jeho meta pravá. 108

A toto nebe nemá místa jiná
než v mysli Boží, v níž má láska vzpruhu,
jež točí jím, i moc ta, jež je spíná. 111

Světlo a láska objímá je v kruhu
jak toto druhé, a tu vazbu činnou
jen Tvůrce chápe, jakého je druhu. 114

Ten jeho pohyb nemá sílu jinou,
však druhé všechny jím se měřit dají
jak deset pětinou a polovinou. 117

Že v jedné váze kořeny čas tají,
to zřejmým tobě teď se může státi,
a v jiné že mu větve pronikají. 120

O hrabivosti, která lidi chvátí
tak do svých vln, že moci v nikom není
z nich ven se pohledem svým prodíratí! 123

V lidech sic není nedostatek chtění,
ale ten déšť, jenž bez přestání padá,
pak v zrudné puchry pravé švestky mění. 126

Vírou a nevinou teď leda mladá
tvář dětí zdobí se, leč tyto ctnosti
se tratí dřív, než zaroste jim brada. 129

Tak mnohý, žvatlaje, se ještě postí,
když řeč však hbitou má, pak v každé době
kdejakou krmi jídá s hltavostí. 132

Tak mnohý, žvatlaje, co malé robě
rád matku má, však mluvě řádně, prává
si potom, aby už ji viděl v hrobě. 135

Tak bílá pleť se brzy černou stává
v pohledu dcery toho, který ráno
nám přináší a večer zanechává. 138

*To světlo
a lásku chápe jen
Bůh.*

*Beatrice kárá
lidskou
žádostivost.*

*Na zemi není
císaře, jenž by
dovedl
vládnout.*

Však nediv se a dobře uvaž, ano,
že není vladař, jímž by svět byl veden,
a lidstvo bloudí, sobě ponecháno. 141
Leč ze zimy než všechen vyjde ledem
pro setinu, jež se tam zanedbává,
řvát budou tyto kruhy jako jeden, 144
že štěstí, jež se tolik očekává,
se zádí otočí, kde teď je přída,
takže se loďstvo přímou cestou dává 147
a dobrý květ pak zdravý plod též vydá.“

ZPĚV DVACÁTÝ OSMÝ

V očích Beatriciných vidí básník jako v zrcadle Boha v podobě zářivého bodu.

Kroužení devatera andělských kūrů v podobě devatera soustředných ohnivých kūrů.

Když pravdu proti žití přítomnému
 ubohých smrtelníků otevřela
 ta, jež slast ráje dává duchu mému, 3
 jak v zrcadle když voskovice skvělá
 se zjeví tomu, za nímž vzadu svítí,
 než pomyslí si, že by hořet měla, 6
 on ohlédne se, chtě se přesvědčiti,
 zda pravda to, a zří, že srovnává se
 s ní tak, jak nápěv s notou musí zníti; 9
 tak paměť má si připomíná zase,
 že učinil jsem, v oči pohlížeje,
 z nichž láska sít si na mne pletla v kráse. 12
 Jak ohléd' jsem se, mého obličej
 se dotklo to, co, když se dobře zírám,
 se vidí, že se v oné sféře děje, 15
 a bod jsem zahléd', z něhož šla tak čirá
 záře, že pohled, do kterého sálám,
 se pro přílišnou ostrost uzavírá. 18
 Hvězda, jež odtud nejmenší se zdála,
 jevila by se lunou, porovnána
 kdyby s ní jako hvězda k hvězdě stála. 21
 Snad tak, jak blízko kolem opásána
 se záře jeví, jež je způsobuje,
 když pára vůkol nejvíc zhušťována, 24
 tak vzdálen, z ohně kūrů se pohybuje
 kol bodu rychle tak, že svými chvaty
 předstih' i pohyb, jenž svět obkličuje. 27
 A ten byl zase druhým kūrhem jatý,
 ten třetím, kolem něhož čtvrtý víří,
 pak čtvrtý pátým zas a šestým pátý; 30
 nad nimi sedmý pak se tolik šíří,
 že Junonina poslice by celá
 jej těsna byla pojmouti v té šíři. 33

Tak osmý pak a devátý; a spěla
 vždy záře jejich o to pomaleji,
 oč od jednotky dál svým číslem měla; 36
 a ten svým ohněm svítil zářivěji,
 jež méně prostor od té jiskry dělí,
 snad tím, že bral z ní více pravdy její. 39
 Když viděla, že žasnu oněmělý,
 má Paní řekla: „Tady na tom bodu
 příroda závisí i vesmír celý. 42
 Viz kruh, jenž nejbliž je mu u obvodu,
 a věz, že láskou jen a z její vlády
 je oběh jeho udržován v chodu.“ 45
 A já jí: „Kdyby svět byl veden těmi řády,
 jež postřehl jsem zde v těch kruhů sledu,
 syt bych už tím byl, co jsem poznal tady; 48
 však v světě smyslovém zřím při pohledu,
 že božské víc a rychleji víc pílí
 ty kruhy, čím jsou vzdálenější středu. 51
 A proto, mám-li dospět k touhy cíli
 zde v chrámě, v němž je tolíkerá sláva
 a jež jen světlo s láskou vymezily, 54
 chci zvědět, proč se vzorec nesrovnává
 s tím, čemu právě jako vzor má značit,
 neb marně o tom přemýšlí má hlava.“ 57
 „Nic nedivím se, nemohu-li stačit
 na tento uzal prsty nezvyklými,
 tak zdrhlý, že s ním nikdo nechtěl začít.“ 60
 Tak Paní má; a pak mi řekla: „Přijmi,
 co povím tobě, chceš-li míti dosti,
 a toho drž se myšlenkami svými. 63
 Tělesné kruhy jsou dle mohutnosti
 širé či těsné tak, jak jejich síly
 do všech těch částí šíří svoje ctnosti. 66
 Dobrota větší blaha více sdílí,
 a blaha více ve větším je těle,
 dokonalými stejně má-li díly. 69

*Bůh střediskem
světa.*

To jest v ráji.

*Boreáš - vítr
severní.*

- To zde, jež jímá v rozsáhlosti celé
svět s sebou, kružnicí se jeví, kterou
jak více ví, víc láska jímá vřele. 72
- A jestliže teď opášeš svou měrou
mohutnost podstat těch, ne pouze vzhledy,
jež zdají se ti kruhovitou sférou, 75
jak objem v každém nebi, poznáš tedy,
víc větší, méně menší následuje
dle myšlenek svých úměrnými sledy.“ 78
- Jak vzduchu hemisféra pročištuje
a zjasní se, když Boreáš z té tváře,
ze které dech má lahodnější, duje, 81
neb chmura všechna rozplyne se v páře,
jež dřív ji kalila, až nebe hledí
po všech svých čtvrtích úsměvem své záře, 84
tak bylo mně, když jasnou odpovědí
mě opatřila Paní má, a byla
pravda jak hvězda, na nebi jež sedí. 87
- A její slova když se zastavila,
sršících jisker kola tolik dala
jak z tyče, jež se v ohni rozžhavila. 90
- Zár jejich každá jiskra sledovala
a bylo jich, že počtem zmohutněly
víc, než by šachovnice dvojmo dala. 93
- Já slyšel, jak *Hosanna* kůry pěly
pevnému bodu, jenž je drží vždycky
a v místě udrží, kde povždy dlely 96
- A ta, jež vratký úsudek můj lidský
už znala, řekla: „První kruhy tady
kůr cherubínský jsou a serafický. 99
- S hbitostí takou sledují své řady,
by bodu se, jak mohou, podobaly,
a mohou tak, že vidí bez vší vady. 102
- Ty druhé lásky, kolem nich jež vzplály,
se trůny Boží tváře nazývají,
a k prvé trojici se proto daly. 105

A věz, že všichni slastí potud mají,
kam pronikavost jejich zření sahá
v pravdu, v níž rozum ztiší se a ztají. 108

Tím zjevno je, že dosáhnouti blaha
lze zřením, láskou ne: ta rozhořivá
až jemu vzápětí; a zásluh váha 111

je měrou hloubky, v níž se zření dívá,
ty milost mu a dobrá vůle razí,
a to tak dále stupňováno bývá. 114

Trojice druhá, která takto vzchází
a toto věkověčné jaro zdobí,
kterémuž noční Skopec nerve mlází, 117

Hosanna prozpěvuje každé doby
písněmi třemi s melodií trojí,
jež v řádu veselí se ztrojnásobí. 120

*Dominationes -
Virtutes -
Potestates.* Tré bohyň v hierarchii té stojí:
nejprve Panstva, za druhé pak Síly,
co třetí řád se Mocnosti k nim pojí. 123

*Principatus -
Archangeli.* Pak ve dvou předposledních plesech pílí
Knížectva kroužící a Archandělé
a poslední kruh andělů si sdílí. 126

Ty řády všechny vzhůru hledí směle
a dolů podmaňují tak, že k Bohu
jsou taženy i táhnou kůry celé. 129

Dionys tomu zasvětil svou vlohu,
že tyto řády řídil v rozjímání
a tak je nazval, jak i já to mohu. 132

Od něho Řehoř odlišné měl zdání,
až zrak když otevřel zde v tomto kraji,
sám sobě pousmát se musil maní. 135

A jestli vyřkl pravdu, jež se tají,
smrtník, neměj k údivu v tom vzpruhu,
neb zjevil mu ji, kdo ji zřel zde v ráji, 138

s přemnouhou jinou pravdou těchto kruhů.“

*Apoštol Pavel,
jenž byl vytržen
do třetího nebe.*

ZPĚV DVACÁTÝ DEVÁTÝ

*Apollo a Diana,
to jest slunce
a měsíc.*

*Astronomickými
příměry vyjádře-
no: jen krátkou
chvílí.*

*V Bohu, v němž
všechno se
soustřeďuje.*

Jak v čas, kdy děti Latony jdou obě
to do znamení Vah, to do Skopcova,
týž obzor majíce v té době,

3

je dlouho od chvílky, kdy zenit chová
je v rovnováze, až kdy z toho pásu,
měníce hemisféru, vyjdou znova,
tak dlouho s tváří v usměvavém jasu
mlčela Beatrice hledíc k bodu,
jenž mě byl právě uved' do úžasu.

6

9

Pak začala: „Já bez otázky svodu
povím, co chceš, neb jsem to uhlídala,
kde *ubi* vše i *quando* má svou shodu.

12

Ne že by dobro získati si přála,
což nemůž být, však právem aby děla
Já tvám, ona její záře stálá,

15

mimo čas ve své věčnosti tak skvělá	
se v láskách nových po své vlastní chuti	
odvěká Láska plně otevřela.	18
Aniž dřív trvala jak v ustrnutí,	
neb nebylo ni <i>dřív</i> ni <i>pak</i> v tu chvíli,	
kdy nad vodou se neslo Boží hnutí.	21
A tvar a látka, spojeny když byly,	
vydaly bytí, v němž nic není vadné,	
jak se třech tetiv luk tři šípy střílí.	24
A v krystal, jantar nebo v sklo když padne	
paprsek světla tak, že od příchodu	
k celosti není mezidobí žádné,	27
trojtvárný z Pána svého v onom bodu	
zazářil ve své bytí ihned celý,	
že nebylo mu rozdílności v zrodu.	30
Bylť v podstatách a spolu s nimi skvělý	
řád zřízen, a ty na vrchu se skvějí,	
jež v sobě úkon čirý stvořen měly.	33
Zůstala pouhá možnost nejspodněji,	
uprostřed možnost spojila se s činy,	
že nikdo nerozváže pouto její.	36
Jeronym psal vám dlouhé smyšleniny	
o věcích andělů, již byli zčista	
dřív stvoření, než učiněn svět jiný.	39
Ale zde této pravdy mnohá místa	
Svatého Ducha psali pisatelé,	
jak, přihlédneš-li, poznáš dozajista.	42
Ni rozum nepouští to se zřetele,	
jenž nesvolil by, by tak dlouho byli	
tu bez účelu svého oni hybatelé.	45
Teď víš, kde, kdy a jak těch lásek síly	
zvoleny byly, a tvé touze vřelé	
už trojí plameny se pohasily.	48
Než dvacet napočítáš, o nic déle	
netrvá, než andělů jedna řada	
zrušila vašich živelů podklad cele.	51

*Andělé jakožto
ryzí inteligence.*

Na zemi.

*Ihned po stvoření
andělů odpadla
jich část a rušila
v podobě ďáblů
řád přírody.*

*Jakožto účinek
dobroty Boží.*

- Zůstali druzí, umění pak ráda,
jež viděls, koná slavná jejich četa,
jež kroužení své nikdy neodkládá. 54
- Počátkem pádu byla pýcha kletá
toho, jež viděls v nejspodnějším díle,
jak zle jej tlačí všechna tíha světa. 57
- Ti skromní zde vždy uznali, že píle
Dobroty oné velké jen jsou dílo,
jež stvořila je chápat způsobilé. 60
- Protož jich vidy nebe vyvýšilo
milosti jasem a jich zásluhami,
až v jejich vůli odhodlání bylo. 63
- Leč nepochybuj, ale jist buď s námi,
že záslužno je milost přijímati,
jak vůli otevřenu máte sami. 66
- O tomto shromáždění rozjímati
teď můžeš, pokud, co má slova hlásí,
dovedeš bez pomoci jiné bráti. 69
- Však ježto v školách vašich čte se asi,
povaha anděla že taková je,
že rozumí a chce a vzpomíná si, 72
- povím ti ještě, nic ti nezataje,
tu pravdu, která na zemi se mate,
když se v to čtení vkládá dvojí báje. 75
- Podstaty tyto, v tváři Boží svaté
blaženy, neodvrátily už zření
od ní, již nadarmo se schováváte, 78
- a proto vidění jich novým není
předmětem rušeno a není ani
pak ve vzpomínkách třeba rozlišení; 81
- takže těm dole cos i mimo spaní,
ať myslí nebo ne, vždy pravdu radí,
však v jednom více viní je a haní. 84
- Když hloubáte, vy různou cestou rádi
podle své vlastní myslí berete se,
jak na kterou vás láska k zdání svádí. 87

*Dobové astrono-
mické výklady
zatmění slunce
při smrti
Kristově.*

- A toto ještě s menším hněvem snese
se zde, než když se svaté Písmo dvojí
přezírá, či když schválně zkrucuje se. 90
- Nemyslí nikdo, co to krve stojí
je světem rozsévat a jak se líbí
ten, který v pokoře se k němu pojí. 93
- Každý jen chce se čímsi zdát a tříbí
svůj um, a to že chválí kazatelé,
o Písmě mlčíce, jsou těžké chyby. 96
- Ten dí, že měsíc zpět se stočil cele,
když Kristus trpěl, a tím že to bylo,
že slunce svit v důl nepronikal déle; 99
- a jiný, že se světlo samo skrylo,
čímž jako Židům pro Španěly, Indy
se stejně zatmění to přihodilo. 102
- Ni Florencie nemá Lapů s Bindy
tolik, co báhorek těch každým rokem
se s kazatelen hlásá teď i jindy, 105
- a ovečky jdou nevědomě krokem,
jen větru napaseny, do svých dvorů,
bez omluvy, že škody nezří okem. 108
- Prvnímu Kristus neřek' svému sboru:
,Ať od vás žvásty slýchává svět celý!'
leč základ pravd jim svěřil k spáse tvorů, 111
- a nic než ony z jejich úst pak zněly,
takže, by roznítili víru, kopí
a štít si z Evangelia v boj zděli. 114
- Teď v kazatelství se jen šprýmy tropí,
a jen když dav se směje, kutna znova
se nadme, více pak se nepochopí. 117
- Leč taký ptáček v kapuci se schová,
že kdyby lid jej zhléd', zřel by tu milost,
v niž tolikerou naději sám chová, 120
- čímž světem roste taká pošetilost,
že bez průkazu svědeckého nyní
slib každý lidi vede v pobloudilost. 123

Tím svatý Antonín si krmí svini
 i ostatní, již prasat horší byli,
 a vadnou mincí větší křivdu činí. 126
 Však že jsme se už příliš odchýlili,
 teď k cestě pravé zase obrať zraky,
 ať s časem se i dráha tobě schýlí. 129
 Zde tato přirozenost v počet taký
 se stupňuje, že jazyk lidský cele
 ni pojem neobsáh' těch čísel znaky; 132
 a přihlédneš-li zase trochu bděle,
 co zjeveno, tu zviš, že počet stálý
 se tají v tisících u Daniele. 135
 Svit prvý, který ji svou září halí,
 v ní bývá vnímán tolikerym pláním,
 kolik je září, jež s ním spolu vzplály. 138
 Ježto pak náklonnost jde za konáním,
 jež pojímá, tím lásky dobrodiní
 v ní vše neb vlašní různým stupňováním. 141
 Viz tedy vznešenost a hojnost nyní
 té věčné síly, jež tak mnoho sobě
 zrcadel, v nichžto obráží se, činí, 144
 však jedna trvá vždy jak v první době.“

*Kniha Danielova
 7, 10. Měněn je
 nepředstavitelný,
 ale naprosto ne
 neurčitý počet.*

ZPĚV TŘICÁTÝ

Daleko na východ od Itálie je poledne, v Itálii samé brzy nastane svítání, takže stín zeměkoule je vrhán vodorovně k západu.

„Služebná“ slunce“ — Jitřenka.

Beatrice nevýslovně zkrásněla.

Básník komický nebo tragický.

Snad šest tisíc mil od nás v plápolání je šestá hodina, a svět náš stíny své na lože už téměř rovné sklání,	3
když prostřední kraj nebe od hlubiny tak mění se, že mnohá z hvězd v tom čase až na dno toto vzhled svůj ztrácí siný;	6
a slunce služebná jak ve svém jase jde blíž, tak zavírají nebes kraje svůj třpyt až v ten, jenž v největší je kráse.	9
Nejinak triumf ten, jenž stále hraje okolo bodu, jenž mé přemoh' síly, tím se, co uzavírá, zavřen zdaje,	12
vidění mému zvolna zhasl bílý, pročež mě láska má a oslnění zrak vrátit k Beatrici přinutily.	15
Kdyby, co o ní řek' jsem ve svém pění, v jedinou chválu splynulo mou řečí, dost nebylo by na tom ocenění.	18
Krása, již uviděl jsem tehdy, předčí ne pouze pojem náš, však myslím jistě: i tvůrce z ní má radost stále větší.	21
Překonán uznávám se na tom místě víc, nežli kdykoli byl ze své látky tragik či komik na některém listě,	24
neb jako slunce v zraku, jenž je vratký, tak duch můj před sebou se menším cítí, když vzpomíná si na ten úsměv sladký.	27
Od toho dne, kdy prvně v tomto žití jsem tvář jí zřel, po tento pohled na ni, nic nemohlo mých zpěvů přerušiti;	30

	však ustat musím teď v tom sledování své básně, v níž bych opěl její krásu, jak umělec se na vrcholu sklání.	33
	Taková, jakou přenechám ji hlasu mocněji hřímající trouby jiné, když má už netroufá si do zápasu,	36
<i>„Z tělesa nej- většího“ - z prv- ního pohyblivého nebe.</i>	„Z tělesa největšího,“ započala, „my vyšli v nebe, jímž se světlo line, rozumu světlo, v němž je láska stálá, pravého dobra láska, v níž se mísí radost, jež všechnu sladkost překonala.	39 42
<i>Anděly a světce.</i>	Zde uzříš obou rajských dvorstev rysy a jedno v podobách, jež, předstupuje sám před poslední soud, zřít budeš kdysi.“	45
	Jak nenadálý blesk, jenž rozptyluje schopnosti zraku tak, že oko díla předmětů nejmocnějších pozbavuje, tak záře živoucí mě obklopila a nechala mě rouškou zjasňující tak obepjata, že mě oslepila.	48 51
	„Vždy Láska, toto nebe ztišující, s pozdravem takým v sebe jímá znova, by připravila pro svůj plamen svíci.“	54
<i>Výstup do Empyrea.</i>	Rychleji nevešla ta stručná slova v mé nitro, než jsem vyrůstat se cítil nad všechnu schopnost, již má bytost chová, a novým zřením tolik jsem se vznítil, že, by můj zrak byl před ním bez obrany, jas žádný nikdy tolik nezasvítil.	57 60
<i>Proud světila.</i>	A svit pak zřel jsem jako řeku hnaný, v které se jasy mezi břehy skvěly, jež jarem skvostným byly malovány.	63
	Z proudění živé jiskry vycházely a všude zapadaly v květů kalich jak zlatem obklopený rubín skvělý.	66

Pak zas, jak zpity z vůní neskonalých,
 ve vír se nořily a v divném plese
 ven, dovnitř přelétaly v letech stálých. 69
 „Hluboká touha, jež tě k tomu nese,
 že toho, co tu zříš, chceš známost mítí,
 mně líbí se tím víc, čím více dme se. 72
 Však z této vody dříve musíš pítí,
 než se tak velká žízeň v tobě stráví,“
 pravilo slunce, jež mým očím svítí. 75
 Dodalo: „Řeka, topas, úsměv trávy,
 jež při vstoupení zříš i při vzlétnutí,
 jsou jen jak pouhý nástin nové zprávy. 78
 Ty věci samy nejsou trpké chuti,
 však je to jakýs nedostatek v tobě,
 že zrak tvůj nezná ještě procitnutí.“ 81
 Tak kvapně ústy žádné malé robě
 po mléce nežene se, procitne-li
 o mnoho později než v jiné době, 84
 jak já jsem spěchal, abych pohled bdělý
 zrcadlem činil, schýlen nad zvlnění
 vzniklé, by očistu v něm lidé měli. 87
 Jak víčka má v něm došla napojení,
 mně zazdalo se najednou v tu chvíli,
 že jeho dlouhost v okrouhlost se mění. 90
 Jak lidé, již se ve škraboškách kryli,
 jinými zdají se, když svlekou zase
 tvářnost ne svou, v níž dřív se utajili, 93
 tak v plesy větší změnily se v kráse
 květy a jiskry, že mi dvorstva obě
 nebeská jasně hledět dala na se. 96
 Ó záři Boží, jež jsi mi v té době
 království triumfy zřít přála skvělé,
 mně moc dej říci, jak jsem zřel je v tobě. 99
 Světlo je nahoře, jež Stvořitele
 zřetelným činí tvorou, který zírá
 a v jeho zření jen svůj mír má cele, 102

*Světelná řeka se
 proměnila v ku-
 laté jezero.*

Nebeská růže.

a tvarem okrouhlým se rozprostírá
 tak v šíři, že by obvod jeho pasu
 i pro slunce byl příliš volná míra. 105

Zjev jeho všechen utvořen je z jasu,
 jenž odrážen, kde první Hybné vládne,
 jež z něho život čerpá za všech časů. 108

Jak chlum se zhlíží v pat svých vodě chladné,
 jak chtěl by vidět, co ho vyzdobilo,
 když tráva kryje ho a kvítí ladné, 111

tak nad tím světlem kolem spatřit bylo
 na víc než na tisíci stupních úže
 vše, co z nás vzhůru tam se navrátilo. 114

A nejnižší když stupeň pojmout může
 tak velké světlo, jaké obsáhlosti
 jsou nejkrajnější listy této růže! 117

Můj zrak v té výši a v té rozlehlosti
 se nemát', nýbrž plně postih' zřira
 jakost i kolikost té veselosti. 120

Nepřidá blízkost, dálka neubírá
 nic tam, kde Bůh sám bezprostředně vládne,
 a zákon přirozený se tam stírá. 123

Ve žlutý střed té věčné růže ladné,
 jež po stupních se šíříc dýchá slávu
 své vůně k Slunci, jež vždy jarem mládne, 126

s tváří jak ten, kdo zamlčuje zprávu,
 mne Beatrice uváděla pravíc:
 „Hleď, co v tom sboru je tu bílých hávů! 129

Viz širé naše město! Našich lavic
 viz prostor, jak je naplněn, že lidí
 tak málo už jen se sem žádá navíc! 132

Na velké křeslo, korunu kde vidí
 tvé oči, jež se rozhlížejí všude,
 než k svatbě přijdeš, k níž se hosté třídí, 135

ta duše Jindřicha, jenž císař bude,
 usedne, kterýž spasit ze zlé vlády
 chtěl, než byl s to, lid Italie chudé. 138

Ta chtivost slepá, plná zla a vády,
vás takovými činí jako dítě,
jež kojnou odhání, ač zmírá hlady. 141

Soud Boží tehdy bude na svém štítě
mít takového sudího a vládce,
že nepůjde s ním zjevně ani skrytě. 144

Však Bůh jej bude snášeti jen krátce
v úřadě svatém, neb jej do propasti
svrhne, kde Šimon Mág dlí za své práce,
a Anagnského stlačí níže v strasti.“ 147

ZPĚV TŘICÁTÝ PRVÝ

<i>Andělé.</i>	Nuž, takto v tvaru běloskvoucí růže mně ukázaly se ty svaté voje, jež Kristus krví svou si snoubil úže.	3
<i>„Láska jejich“ - Bůh.</i>	Však ony druhé zpívající roje, jež tomu, jenž je láskou jal, se koří, a jenž jim slávu dal i dobro svoje, jak zástup včel, když do květů se noří nyní a potom navrací se znova tam, kde své vlastní chutné dílo tvoří, v květ velký sestupovaly, jenž chová přemnoho lístků, a pak stouply zase tam výš, kde jejich láska dlí vždy nová.	6 9 12
<i>Jediný Bůh ve třech osobách.</i>	Z živého ohně tváře měli v jase, ze zlata křídla, v ostatním se zdáli tak bílí, že ni sníh tak nebělá se. Když ve květ sletovali, rozdávali od stupně k stupni žár a pokoj vřelý, jež obletující květ získávali, aniž tou hojností, již přinášeli svým letem od hůry až k tomu květu, snad vidění či jasu překáželi, neb světlo Božské veškerenstvem světů proniká bez obtíží, jsouc tak čisto, že překážet mu nemůže nic v letu.	15 18 21 24
<i>Jediný Bůh ve třech osobách.</i>	Království toto, radostno a jisto, i s novými i s bývalými tvory zrakem i láskou tkvělo v jedno místo.	27
<i>Jediný Bůh ve třech osobách.</i>	O světlo trojí, jiskříc jejich zory hvězdou, v níž záře jenom jediná je, sem na zem shlédni v naše bouřné spory!	30

Jestliže barbaři, již přišli z kraje,
 jenž pod Helikou prostírá se denně,
 jež touží po synu, s nímž kroužíc hraje, 33
 Řím velký uviděvše, překvapeně
 ztrnuli, tehdy, smrtelné kdy slávy
 Laterán všechny převyšoval v ceně, 36
 což teprv já, jenž v nebe z lidské vřavy,
 ve věčnost z času, z Florencie v zemi
 byl vzat, kde bydlí lid ten svatý, zdravý, 39
 jakým to úžasem hrud' nadchla se mi!
 Zajisté v něm i v radosti té všude
 já rád jsem neslyšel a zůstal němý. 42
 Jak rozhlíží se poutník z vlasti chudé,
 když došel chrámu svého zaslíbení
 a už se těší, jak jej líčit bude, 45
 tak já též, jda v tom živém osvětlení,
 jsem po stupních teď vzhůru vodil zraky,
 teď dolů, pak zas vůkol v rozhlížení, 48
 a spatřil na všech tvářích lásky znaky,
 na jejichž úsměv cizí záře plála,
 a chování vši ctnosti plné taky. 51
 Už tvářnost ráje se mi zjevnou stala,
 ač žádná z částí všeho toho díla
 můj pohled ještě pevně nepoutala, 54
 a s vůlí, jež se nově roznítla,
 jsem ohléd' se, své Paní ptát se chtěje
 na to, v čem nejistá má mysl byla. 57
 Však jinak chci a jinak se mi děje:
 chci spatřit Beatrici, spatřím kmeta,
 jenž se jak lid ten slavný oděn skvěje. 60
 V očích a tvářích veselost mu zkvétá,
 a mravem vlídným svoje dílo koná
 jak otec, v němž je všechna něha světa. 63
 Tu já jsem ihned řekl: „Kde je ona?“
 A on: „Bych touhu tvou ved' k cíli, vzpruhu
 mi dala Beatrice blahosklonná. 66

*Svatý Bernard
 z Clairvaux.*

*Beatrice na svém
trůně.*

A vzhlédněš-li tam ke třetímu kruhu
shora, ji uzříš, na trůně jak sedí,
jehož se dostalo jí pro zásluhu.“ 69

Já pozdvih' oči, nedav odpovědi,
a zřel, jak věčný jas jí věncí ladné
čelo a zrcadlí se v jejím hledí. 72

Z okraje, který nejvýš hřímá, žádné
smrtné oko vzdáleno tak není,
jež do moře kdy nejhloběji padne, 75

kolik tam od Beatrice mé zření,
však nevadilo mi, neb obraz její
mne došel beze všeho zakalení. 78

*Dantova mod-
litba na rozlou-
čení s Beatricí.*

„Paní, z níž čerpám život pro naději
a jež ses uvolila pro mou spásu
nechat mi v pekle stopy ve šlépěji, 81

že tolikerych věcí všechnu krásu
tvou dobrotou a silou moh' jsem zřítí,
uznávám moc a milost tvého jasu. 84

Z otroctví vytrhla jsi moje žití
cestami všemi, způsoby, v nichž měla
jsi v sobě moci dost tak učiniti. 87

Kéž dar svůj ve mně zachovat bys chtěla,
by se má duše, již jsi uzdravila,
tobě se líbic, vyprostila z těla.“ 90

Tak modlil jsem se k ní, jež v dáli byla;
i usmála se na mne a pak dbale
zas k věčné studnici se obrátila. 93

A svatý stařec: „Abys dokonale
dovršil cestu,“ řek' mi, „k jejíž pouti
mne prosba s láskou svatou vede stále, 96

hled' tuto zahradu si obhlédnouti,
a to ti schopnost dá, že odvážněji
zrak budeš Božím paprskem výš pnouti. 99

Královna nebes, k níž se láskou chvěji
a hořím, dá nám všechnu milost svoji,
protože já jsem věrný Bernard její.“ 102

Jak poutník z Charvatska snad, který stojí,
 an k Veronice přišel povznést hledy,
 když pověst dávná ho už neukojí, 105
 si říká, když ji vidí naposledy:
 „Můj Pane Jezu Kriste, Bože pravý,
 taková Tvoje tvářnost byla tedy?“, 108
 tak bylo mně, když onen rozjímavý,
 jenž rajský mír znal v tomto světě strastí,
 mi zjevil svoji lásku plnou slávy. 111
 „Milosti synu, toto bytí slastí
 nepoznáš,“ počal, „když své oči tiše
 vždy budeš jen sem dolů na dno klásti; 114
 leč ke kruhům hled' nejdálnějším výše,
 bys uzřel sedět královnu a paní,
 již zbožně poddána je tato říše.“ 117
 Já oči zdvih' a jako v době ranní
 s obzoru východního záře sterá
 přemáhá stranu, k níž se slunce sklání, 120
 tak z doliny se zrakem na vrch bera,
 jsem nejdál s kraje uzřel světla čelo
 přemáhat všechna zbylá místa šerá. 123
 Jak tam, kde oje by se vidět mělo,
 jež Faëton zle ved', je záře více,
 co zde i onde se to světlo stmělo, 126
 tak právě mírné auriflammy líce
 uprostřed v jasech oživla a jimi
 vším směrem šla, svou záři zmirňující. 129
 A v prostředku tom s křídly rozpjatými
 nad tisíc andělů jsem spatřil zjevy,
 z nichž každý jiný umem, jasy svými. 132
 Tam krásu spatřil jsem na jejich zpěvy
 i hry se usmívat, jež veselostí
 v ostatních světců očích nepoleví. 135
 Byť obraznosti bych i slov měl dosti,
 netroufal bych si do těžkého boje
 o nejmenší část její rozkošnosti. 138

*To jest slunečnt
 vůz, slunce.*

**Jak Bernard uzřel dbalé oči moje
upřeny na svou vroucnost žhavou, dlouhou,
s takovou láskou obrátil k ní svoje,
že zírat zas mé vznítíl větší touhou:**

141

ZPĚV TRICÁTÝ DRUHÝ

<i>Umístění světců na stupních rajské růže. Eva u nohou Panny Marie...</i>	Nad rozkoší svou kontemplací jatá duše se učitelství ujmout chtěla a počala pak takto slova svatá:	3
... Rachel a Beatrice...	„Tu ránu, kterou zhojila nám zcela pak Maria, ta krásná, jež je při ní, ta kdysi vbodla ji a otevřela.	6
... tři ženy ze Starého Zákona a s nimi Ruth moabská, z její- hož rodu pochá- zel král David, pěvec Žalmů, z nichž 50. za- číná: „Smiluj se nade mnou, Bože...“	V pořadí, jež tu třetí stolce činí, pod Evou Rachel, vedle po bok její tam Beatrice sedla, jak zříš nyní. Rebeka, Sára, Judit tady pěji, i ta, jež pěvce prabábou, jenž v bolu pro vinu řekl <i>Miserere mei</i> .	9
Starý Zákon.	Tak můžeš vidět křeslo s křeslem spolu po stupních níž, jak já, jenž zvu je jmény, list za listem tou růží scházím dolů.	12
Nový Zákon.	A dolů od sedmého stupně ženy hebrejské, jak až k němu, následují, a jimi lístky květu rozděleny; neb podle pohledu, jak pozorují svou vírou Krista, ty se hradbou staly, od níž se svaté schody oddělují.	15
Starý Zákon.	Po této straně, kde ten květ je zralý vším listím svým, jsou oni usazeni, již Kristu, jenž měl přijít, víru dali.	18
Nový Zákon.	S té strany tam, kde v polokruzích není vše obsazeno, mají místo jiní, kdož v příchod Krista upírali zření.	21
Nový Zákon.	A jako tady s této strany nyní trůn vznešený ten, jež má svatá Panna, s jinými pod ním velký předěl činí,	24
Nový Zákon.	A jako tady s této strany nyní trůn vznešený ten, jež má svatá Panna, s jinými pod ním velký předěl činí,	27
Nový Zákon.	A jako tady s této strany nyní trůn vznešený ten, jež má svatá Panna, s jinými pod ním velký předěl činí,	30

*Duše malých
dětí.*

- tak naproti trůn velikého Jana,
jenž, svatý vždy, snes' poušť a muka spolu
a ježž dva roky jala pekel brána. 33
- Pak předěl tvořit padlo do úkolu
Františku, Benediktu, Augustinu
a jiným z kruhu do kruhu až dolů. 36
- Nuž, Prozřetelnost Boží viz, můj synu,
neb oba zraky víry, když se spojí,
plní ten sad, ježž dá jim za otčinu. 39
- A věz, že dolů od stupně, jenž dvoji
uprostřed ve dva díly svět ten celý,
nesedí nikdo pro zásluhy svoje, 42
- však pro cizí jen někteří tam směli,
neb duše jsou to, tělesné své schráně
dřív odňaté, než pravé volby měly. 45
- Po jejich tvářnostech to poznáš maně
a také po té jejich dětské písni,
když pozor dáš a podíváš se na ně. 48
- Teď mlčíš, duch ti nejistotou zpřísní,
ale já mocné pouto rozváží ti,
jímž rozjímavé myšlenky tě tísní. 51
- V rozloze této říše, v tomto žití
věc náhodná, tak jako smutek, bída,
či hlad a žízeň, nemůže tu býti, 54
- neb vše, co vidíš, věčný řád to hlídá,
takže i podle práva dokonale
si tady s prstenem prst odpovídá. 57
- Proto ti všichni, spěchajíce dále
v ten život pravý, se ne bez důvodu
navzájem předčí, míň či více stále. 60
- Král, kterýmž toto království má shodu
v rozkoši takové a milostnosti,
že nikdo nežádá víc v tomto bodu, 63
- zde před pohledu svého veselostí
myšlenky tvoří, a jak libo jemu,
svou milost dá; zde na účinku dosti. 66

Jasně to Písmo svaté říká světu všemu, když o bližencích mluví, jak svým časem už v matce propadali hněvu zlému.	69
Ať proto, jak se odlišují vlasem, i milost světlem Božským kolem hlavy jim utváří tak korunu svým jasem.	72
Nemají o to zásluh svými mravy, jak směštnáni jsou v různé posloupnosti, když liší je jen původní pud pravý.	75
Za dávných věků s jejich nevinností na víře rodičů, jež pevně stála, k spasení jejich jistě bylo dosti.	78
Když pak se první doba dokonala, obřízka na děťátkách vykonána, by křídům nevinných moc získávala.	81
Však čas když přišel milosti a Pána, tu bez dokonalého křestu Krista nevinnost taká dole ponechána.	84
Teď pohleď na tvář zas, jež nejvíc Krista je podobou, neb jas jen její dosti tě může připravit, bys viděl Krista.“	87
Tu zřel jsem na ni také veselosti déšť kanout, jaký nesou duchů davy stvořené k letu onou vysokostí,	90
že žádná věc, již zrak můj pronikavý kdy dříve zřel, tak údiv nevzbouzela ni nedala mi obraz Boha pravý.	93
A Láska, jež tam první slétla, pěla jí <i>Ave Maria, gratia plena,</i> a peruti své před ní rozestřela.	96
Odpověď na zpěv Božský přebлаžená družina dala tak, že všeho tvora tvář poselstvím tím byla rozjasněna.	99
„Ó svatý Otče, který pro mne shora jsi sestoup’, nechav místo v slasti, v kráse, na kterém trůníš vprostřed svého dvora,	102

*Na tvář Panny
Marie.*

*Anděl zvěstovatel
s poselstvím:
„Zdravas, Maria,
milosti plná.“*

	jaký to anděl jest, jenž v takém jase královně naší v oči hledí tváří, tak láskou jat, že z ohně býti zdá se?“	105
	Tak prosil jsem, ať naukou mě daří, toho, jenž od Marie krásněl celý, jak vnitřní hvězda krásní slunce září.	108
<i>Archanděl Gabriel.</i>	A on mi: „Ples a jarost, při anděli a v duši jaké mohou býti spolu, jsou všechny v něm, a je to, jak jsme chtěli, protože on to je, jenž palmu dolů přinesl Marii, když schránou těla Syn Boží obtížiti chtěl se k bolu.	111
	Co říkám, sleduj zornice tvá bdělá, bys poznal velké občany té říše, jichž ctí a zbožností se pyšní celá.	117
	Ti dva, již spolu trůní tamhle výše, šťastní, že blíž jsou u vznešené paní, jak kořeny té růže sedí tiše.	120
<i>Adam.</i>	Ten, který s levé strany k ní se sklání, je otec, jehož choutkou příliš žhoucí rod lidský trpí hořkost do skonání.	123
<i>Sv. Petr.</i>	Vpravo zříš svaté Církve nehynoucí dávného otce, jemuž klíče květu tohoto svěřil Kristus všemohoucí.	126
	A ten, jenž zřel vše trudné doby v letu, než umřel, spanilé té choti, v muce kopím a hřeby vykoupené světu, mu po boku, a u druhého vůdce	129
<i>Mojžíš.</i>	má místo ten, s nímž uživila mana lid nevděčný, jenž vzpíral se tak prudce.	132
<i>Sv. Anna, matka Panny Marie.</i>	Naproti Petrovi, hle, sedí Anna a spokojeně na svou dceru hledí, že okem nehne, zpívajíc <i>Hosanna</i> .	135
<i>Sv. Lucie, ochránkyně Dantova. (Srv. Peklo, II, 103).</i>	A před největším otcem rodu sedí Lucie, která vyslala tvou sladkou paní, když ty jsi k zhoubě klonil hledí.	138

K Bohu.

Doba, v níž sen tě jímá, je jen krátkou,
pročež jak dobrý krejčí ukončíme,
jenž šije plášť, jak na něj stačí s látkou. 141

A oči k První Lásce obrátíme
tak, by co nejvíc, když tu hledíš na ni,
v zář její vnikly pohledy tvé přímé. 144

Však abys necouvl snad znenadání,
když máváš křídly, mysle, že jdeš k výši,
vyprosit třeba milost od té Paní, 147

jež tobě přispět může ve své říši.
Nuž citem sleduj mě, ať hrud' svou vzňatou
nevzdálíš od mých slov, jež srdce slyší.“ 150

I započal pak modlitbu tu svatou:

ZPĚV TŘICÁTÝ TŘETÍ

*Modlitba
sv. Bernarda
k Panně Marii.*

„Panenská matko, dcero Syna svého,
jež pokory i slávy jsi nám vzorem,
cíl pevný úradku jsouc odvěkého, 3
tak zušlechtilas lidství padlé vzdorem,
že pak i Tvůrce jeho mohl směle 6
sám sebe učiniti jeho tvorem.

*Růže rajská, to
jest sbor světců.*

Zas láska vznítla se ve Tvém těle,
v jejímžto teple mírem věčným v kráse
květ tady tento vypučel tak skvěle. 9

Polední pochodeň jsi lásky v jase
zde nám, však smrtelníkům zemských plání
jsi naděje zdroj živý v každém čase. 12

Tak velká jsi a tolik zmůžeš, Paní,
že bez Tebe chtít vyprostit se z nouze,
toť letět chtít, leč křídel nemít ani. 15

Tvá dobrotivost nepomáhá pouze
těm, kteří prosí, ale mnohokráte
štedrostí předejde vší lidské touze. 18

Soucit, láska, milosrdenství svaté
jsou v Tobě, Tebou vše se rozněcuje,
co v tvorstvu veškerém je k dobru vzňaté. 21

*Dante, jenž pro-
šel peklem,
očistcem i rájem.*

Nuž, tento, který z nejspodnější sluje
vesmíru sem v ta místa ubírá se,
životy duchů řadou pozoruje, 24

prosí, bys milostí svou v tomto jase
sil vymohla mu dost, by zraky v bláhu
moh' zdvihnout výš až ku poslední spáse. 27

Já o své zření jsem tak žhavou snahu
neměl, s níž o jeho teď prosím Tebe
(a kéž má prosba u Tebe má váhu), 30

<i>Bůh.</i>	ať rozptýlí mrak smrtelný a vstřebe mu Tvoje přímluva tak, by mu zcela zjevena svrchovaná rozkoš nebe.	33
	Dál prosím, Královno, jež, co bys chtěla, vše zmůžeš, abys uchovala zdravé v něm po tom zření všechny smysly těla.	36
	Tvá stráž mu nedej sejít s cesty pravé! Viz jen, co světců s Beatricí v pílí tu spíná ruce za mé prosby žhavé!“	39
	Oči, k nimž Bůh se v lásce, v úctě chýlí, upřeny k prosebníku ukázaly, kterak jsou zbožné modlitby jí milý.	42
	Pak vzhledly zase k světlu věčné chvály a nevěřím, že lidský tvor by pouhý tak jasný pohled mít moh' a tak stálý.	45
<i>To jest k vidění Boha.</i>	A já, jenž blížil se, stesk přečkav dlouhý, jak náleželo, ke svých tužeb cíli, jsem v sobě skončil horoucnost své touhy.	48
	Pokynul Bernard, úsměv maje milý, bych ještě výše pozdvihl svých zraků, však ty, kam přál si, upřeny už byly,	51
	neb pohled můj, teď zbaven kalných mraků, vnik' do paprsků vznešeného světla, jež samo plno je všech pravdy znaků.	54
	Té chvíle schopnost mého zření zkvetla nad schopnost řeči, jež tu nevystačí, a paměť má se s přílišností střetla.	57
	A jako se sny stává se to spáčí, že pak i v bdění jejich dojem chová a jenom ty už se mu v mysli zračí,	60
	je mně, když vidění mi opravdová už zmizela, však obraz jejich něhy jak dříve v srdci ožívá mi znova.	63
<i>Sibylla prý psávala věštby na listy.</i>	Tak na slunci se rozpouštějí sněhy, tak na lehounkém listí rozvívaly předpověď Sibyllinu větrů šlehy.	66

*Dantova prosba
o sílu básnického
slova, aby mohl
vypovědět svoje
vidění.*

*To jest: upřel
oči na samého
Boha.*

*Jeden okamžik
od vidění mu
dává zapome-
nouti více, než
dvacet pět věků
od výpravy Argo-
nautů způsobilo
památce té
výpravy.*

- O světlo nejvyšší, jež pneš se v dále
nad pojmy lidské, přej mi tvého jsoucna,
jež zjevilo mi, zas díl aspoň malý 69
a slova dej tak mocná a tak vroucná,
bych jednu jiskru jedinou tvé slávy
moh' zůstaviti lidem do budoucna. 72
- Až v paměť vrátí se mi odlesk žhavý
a v těchto verších trochu zazní taky,
vítězství tvého zví se význam pravý. 75
- Kdyby mne zasáh' živý záblesk taký,
tak zmátl by mne asi horoucností,
že od něho bych odvrátil své zraky. 78
- Vzpomínám, že jsem troufalým byl dosti
nést tolik, že pak splynula mi síla
pohledu s nekonečnou Výborností. 81
- O milosti, jež smělost jsi mi vlila
zrak vnořit do věčného světla v jase,
až schopnost zření se v něm roztavila! 84
- Zřel jsem, jak v hloubi jeho proplétá se,
v jediném svazku lásky, po vesmíru
co rozptýleno v prostoru a čase: 87
- podstatu, případky i pravou míru
způsobem takým slité dohromady,
že v to, co díím, lze prostě míti víru. 90
- Tvar uzlu poznal jsem až po základy,
cítím, a že jsem směl naň pohleděti,
jen tím víc rozkoše mám v sobě všady. 93
- Mžik jeden je mi větší nepaměti,
než věků dvacet pět je tomu dění,
v němž Neptun moh' stín Argy uviděti. 96
- Tak mysl moje zřela v rozdychtění,
upřena, bez hnutí a pronikavá,
a nítla se touhou po vidění. 99
- Tím světlem člověk takovým se stává,
že od něho se neodpoutá dále,
ani když k tomu přivolení dává, 102

neb dobro to, jež vůle cíl je stále,
 se všechno soustředěno v něm jen zračí -
 blud mimo ně je, - co v něm dokonalé. 105
 Teď o tom, co si pamatuji, kratší
 řeč bude má, než řeč je pacholátka,
 jež u prsu si ještě jazyk smáčí. 108
 Ne, že by víc než jedna tvárnost sladká
 v tom světle živém, v něž jsem hleděl, byla,
 neb zůstávala stejnou jeho látka, 111
 však pro vidění, jemuž rostla síla,
 když hleděl jsem, věc, k níž jsem vzhlížel ze dna,
 jak já změnil, mně se zjinačila. 114
 V podstatu světla vznešeného vzhledna,
 jasnou a hlubokou, já spatřil kruhy
 tři barev tří, však míra jejich jedna. 117
 A jako přejímá jas duha s duhy,
 tak třetí ohněm zdál se v onom jase,
 jež prvý jemu dodával i druhý. 120
 Jak chabá řeč, jak marně namáhá se
 o pojem můj! Jen že je „malý“ říci
 při tom, co jsem tam uzřel, málo zdá se. 123
 O světlo věčné, samo v sobě tkvící,
 jež chápeš se a rozumíš tak sobě,
 ty, s úsměvem se samo milující, 126
 to kroužení, jež jevílo se v tobě,
 mně zazdalo se odráženou září,
 když trochu prohlédly mé oči obě, 129
 a barvou, kterou samo sebou ztváří,
 podobu připomnělo mezi námi,
 že stále zírat musil jsem k té tváři. 132
 Jak měřiči je, který myšlenkami
 je cele upjat na výpočet kruhu,
 než zásady té práce jsou mu známy, 135
 tak při pohledu tom jsem cítil vzpruhu,
 bych zřel, jak podoba se umístila
 v ten kruh, jak vpletena je jeho pruhu; 138

*Pohled na nej-
 světější Trojici:
 Bůh Otec a Syn
 osvěcují se na-
 vzájem: Duch
 Svátý se vzně-
 cuje z nich obou.*

*Trojice svatá:
 poznávání, chá-
 pání a milování.*

*Druhý kruh,
 představující
 Syna Božího.*

*Jas, který básní-
kovi dá viděti
a poznati, čeho si
přál.*

Hvězdy!!!

však vlastní křídla na to nestačila,
leč že má mysl osvícena celá
jasem, v němž touha se jí plní, byla.
Moc obraznosti skvělé docházela,
leč jako v kole, jež se točí vezdy,
mým přáním, chtěním Láska otáčela,
z níž slunce pohyb má i všechny hvězdy.

141

144